

TV-15

Štev. 20

XXVII.

Izhaja tedensko

25. maja
1989

Cena: 2.000 din

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Ali se pota k rešitvi zapirajo?

Razočaranje ob partijski seji

Televizijske kamere – ne vem, ali bi jih imenoval pravične ali izdajalske – so z nekaj obrati pričarale atmosfero zgubljenosti, ki je prevladala 17. maja, v poznih nočnih urah, na zadnji seji CK ZK Jugoslavije v Beogradu. Domala izpraznjene vrste stolov v malem amfiteatru; le tu pa tam kakšna gručica delegatov; po dva, po trije skupaj v pomenu, odsevajočem dolgočasje, nezainteresiranost, nekakšno občutje osramočeniosti, tesnobo; ponekod gestikulacija, izražajoča zaigrano živahnost; pari staknjenih glav, na komolce opri ti in oni zamišljen posameznik; praznine za predsedstveno mizo in okrog govorniškega odra... skratka, te in podobne sekvence so obeležile konec seje, ki naj bi tako članstvu vlada-joče, (za zdaj edinodovoljene jugoslovanske stranke), kakor tudi širši javnosti »nalila čiste-ga vina«, kaj se dogaja in kaj storiti na Kosovu in kako kaj tamkajšnji izredni ukrepi zabijajo žeblje v krsto »alban-skega iredentizma in separa-tizma«; mimogrede, ali nema-ra celo predvsem, naj bi se

hkrati dosegla »homogenizi-rana« obsodba Slovenije; po očitno skrbno naštudiranem scenariju naj bi se v očeh komunistov zazrcalila in prepoz-nala ta severna provinca na-stajajoče »Srboslavije« kot ti-sti grešni kozel, ki je kriv do-mala za vse hudo, kar se dan-danes dogaja v razdrapani av-nojski tvorbi. Toda nobeno dejstvo ne bi moglo bolj dra-stično izraziti vse bedne skon-struiranosti in zlaganosti, ki sta navdihovali to dramatur-gijo, kakor okoliščina brez presedana, da je shod običal v napol prazni dvorani mrtvo-udno pust in nesklepčen. Bilo je, kakor da so se zborovalci dokončno naveličali sami se-be, svojih oblastnih pokerskih seans, interesnega spletkar-stva, skonstruirane in vnaprej pripravljene polemike, bese-dovalskih žlobuder, predpo-topno donečega frazarjenja in še zlasti svoje notorične nez-možnosti za sleherno ustvar-jalno dejanje. Zdi se, kakor da se je prvič dogodil trenutek samozavedanja – potem ko je isto spoznanje preželo preo-stalih 21 milijonov državlja-nov že davno – namreč, da

takšna zveza komunistov ni-ma več ne pravice ne moči, da bi si še naprej samovoljno la-stila narodno in razredno že-zlo. No, po sili vztrajnosti je tudi ta obskurta seja še vedno ohranila poprejšnjo domišlja-vost, okupirala informacijske medije, se umetno postavila v središče življenja in se vsaj v večjem delu države proglasi-la za zmagovalko nad vsemi sovražniki (ki se jih ne neha iznajdljivo izmišljati).

Strast po oblasti še bolj izpodrinja eksistenčna vprašanja

Dnevi, tedni, meseci pa te-čejo in stvari nezadržno gredo svojo rakovo pot. V podobi inflacije, ki spominja na nena-sitno grgrajoče žrelo kakega izmed krogov dantejevskega pekla, prihajajo nakopičeni računi za desetletja brezumnega vodenja in slabe proizvod-nje v političnih tovarnah. Bi-anco menice, ki so si jih v last-no korist pustili izstavljeni ta-tovi in skorumpirani oblastni-ki, neumno optimistični ide-ologi, nacionalni megalomani s svojimi veleprojekti, bonvi-

Iz vsebine

Str. 2: Mladi in njihovi problemi

Str. 3: Slovenski borci zavračajo informacijo

Str. 4: O cenzuri pred stoletji

Str. 11: Tomšičeve nagrade

Str. 13: TV spored

Str. 16: Uskladitev invalidnin

vanski zapravljalci, pospeše-valci mitingarskega slaboum-ja z njegovo brezdelno psiho-zo ter drugi dobro znani odu-jevalci narodnih premoženj zdaj neusmiljeno zahtevajo kritje. Toda, kakor smo že to-liko videli prav na cekajev-skih sejah, tudi zdaj kakor da samozadovoljne avantgarde dejstva nič kaj ne vznemirjajo.

Kdo je na plenumu omenjal, razen v parcialnih prebliskih, smederevske, trepčanske, ivangradske, šabske, kladuške in druge debakle; kdo mili-jonske množice brezposelnih, kdo gladovne stavke, kdo pre-stradane množice »delavskega razreda«, katerih delo je raz-vednoteno v knjigovodsko minus-postavko, ki tedaj ne zadošča več niti za socialni minimum in golo preživetje; kdo se je vsaj zdrnil nad nez-nanskimi stroški za tanke, nadzvočna letala in kosovske oborožene ukrepe, pa nad stroški sistema, ki vegetira v obliki sto in sto tisočglavih debaterjev, lenobnih sestan-kovalcev, svetnikov, idejnih čistunov, kričarjev, poklicnih opogumljevalcev, policajev, ovađuhov ter nasploh »zdrav-vih sil«... Nič dosti zaniman-ja ni požel tisti, ki je poskusil priti na dan z gospodarsko razvojnimi argumenti ter predlogi za proračunsko in drugo varčevanje pa za emi-sijsko kontrolo, ki naj že en-krat izkorenini potuho vsa-kršnim roparjem. Scenarij do-bro uigrane večine je predvi-deval samo ponavljanje že mi-lionkrat pogretnih priseg na

bratstvo in enotnost, na neke nedoločljive »tekovine«, na avnojsko Jugoslavijo (če se je tako prilegalo, če ne, pa ravno obratno), na partijsko oblast in diktaturo, na značilni stali-nistični monolitizem in po-dobne doktrine, četudi seveda v demokratičnih besednih preoblekah, ki pa nobena že na prvi pogled ni bila videti obstojnejša od kakega prosoj-nega neglizēja. Nedvomno je bil dosežen namen: še dalje manipulirati z množicami, ljudmi in njihovimi pravicami (ni bilo odgovorov o dejan-skih kosovskih žrtvah pa o številu in življenjskih pogojih izolirancev), še dalje dajati iz tega centra zeleno luč za pro-testništvo, tuleče v en rog na občinskih, krajevnih, borčev-skih in kdove še katerih sho-dih. Prav tako je bila dana zelena luč zoper vsak preklei Cankarjev dom ali prav tak Trg osvoboditve, zoper Sta-novnika, Kučana in Smoleta kot nekakšne žive hudiče sepa-ratizma; zoper vsak glas stvar-nosti, zoper vsak dosleden po-skus, n. pr. Markovičeve vla-de, da začnemo po novem, da se iztrgamo iz avtarkične brezizhodnosti in se prebije-mo, seveda po edino možnem načelu: per aspera ad astra, bliže k Evropi in sodobnemu koncu stoletja. Ne, ne gre, spet zmaga je logika tiskanja de-narja, logika božanja revežev s tem, da jim vržeš pest drobi-ža, kratkovidna logika social-nega miru za vsako ceno, lo-boga siromašnega životarje-nja, ki se tako lepo ujema z antikulturo in politikant-

stvom, pa naposled logika egalitarizma, ki se opira na tatinsko »prerazdeljevanje« ustvarjene nove vrednosti v prid neuspešnim, neustvar-jalnim, napačno vodenim, le-nim ali po ceninem udobju stremljivim sodržavljanom. Namesto odpovedi in vztraja-nja v boju za nove vrednote se je ta naš zvezni ceka spet očit-no opredelil – recimo, da je to storil na modelu in v kontek-stu kosovske situacije – za do-bro znano maksimo: za nami vesoljni potop; opredelil se je za nedemokratičnost in repre-sijo; za slovito diferenciacijo, po kateri bo kmalu vsak ne-poslušnež dobil svoj arest (če ne bo zmanjkalo keh!) in svo-jega pravovernega stražarja; za politiko nedoslednosti, ka-kršna je zamajala Kraigherje-vo reformo leta 1965 in ne-davno tega reformo Milke Planinc; za prakso, naj bodo zakoni trga, vrednosti in po-djetništva zgolj verbalistični pesek v oči, dejansko pa naj teče vse po starem, v skladu z monistično partijsko oblast-jjo, katere »sestop« naj bo li-manica za kaline oziroma sredstvo kontinuirane provo-kacije.

Res, človek bi se požrl od nejevolje in razočaranja. Ni treba biti niti lokalpatriot niti konfederalist, niti nacionalist niti separatist, če vpiče take tragikomedije, kakršno je predvajal pravkaršnji zvezni partijski plenum, nemočno vzdihneš: Četudi ne bi maral druge, pa bi zanesljivo hotel imeti popolnoma drugačno Jugoslavijo. **Zvone Kržišnik**

Vabljev partizanski Rog

Prešernova Zdravilnica v izvedbi dramskega igralca Borisa Kralja se je v soboto, 20. maja, zaslislala v širnih gozdovih in globelih partizan-skega Roga, kjer so številni gosti, predstavniki družbenopolitičnega življenja, borci narodnoosvobodilne vojne Slovenije in drugi odprli osrednji objekt partizanskega Roga – Bazo 20. O namembnosti in poteku gradnje tega objek-ta so navzočim spregovorili sekretar RO ZZB NOV Slovenije Jože Božič, predsednik me-lobčinske SZDL Dolenjske Jure Terko in redstavniki Odbora za obnovo objektov Baze

20. Slavnostni govornik na tej slovesnosti pa je bil predsednik Predsedstva SR Slovenije Janez Stanovnik.

V akcijo zaščite in obnove objektov parti-zanskega Roga so se vključile številne delovne organizacije in družbenopolitične skupnosti. Tako je kar 82 delovnih organizacij prispevalo svoj delež v denarju ali kako drugače, kar dokazuje, da so prizadevanja prebivalcev tega območja za še večji turistični obisk res velika.

Jože Čurin

Dan mladosti odhaja v pokoj

Prišel je še en dan mladosti, ki bo brez ceremonij tudi hitro minil, mi pa postajamo vse bolj mladi. Mladost je prenehala biti biološki pojem, ki so si ga lastili stari, recimo, trideset let in manj. Postala je sociološki pojem in k mladini sodijo vsi, ki si želijo sprememb. Zaradi dolgoletnega zatiranja svobode mišljenja in delovanja je takih seveda vse več in lahko rečemo, da je v naši družbi mladost na pohodu.

Zanimiva je sprememba stališč do mladih v zadnjih letih. Še v začetku tega desetletja je bilo po slovenskem javnem mnenju razmišljanje o mladih negativno. Danes imajo mladi velik ugled v naši družbi. Enega samega vzroka za to ni. Prav gotovopa so bili to: pogumno pisanje revije Mladina (ki je pravzaprav revija vseh generacij), svežina idej ZSMS in gospodarski generacijski spor. Totalitarni sistem obvezne enotnosti je lahko obstal samo tako, da je neprestano miril svoje podložnike z novimi in novimi privilegiji, pri čemer je pravzaprav večina ostala brez. Ko so tuji krediti, osiromašenost premnogih podjetij in kmetijstva presegle vsako razumno mejo, je napočil čas, da se vsi mladi, biološko in sociološko, torej tisti, ki so ostali brez privilegijev in brez možnosti, da do njih kdaj pridejo, začnejo ukvarjati z dejanskimi problemi življenja. Vsi gospodarski problemi so postali generacijski. Kredite bodo morale odplačevati bodoče generacije. Družbenih stanovanj ne bo več in si jih bodo morali ljudje kupovati sami. Uničeno okolje bo okolje prihajajočih, pri čemer bodo s prihajajočimi probleme delili tudi tisti, ki so v uničujočem nasilnem uvajanju socializma ostali prizadeti.

Pred leti je Jani Kovačič pel: Na mladih svet ostaja, ko odidemo, dobite vse ostanke. In odpor proti procesom pomlajevanja življenja naše družbe, proti vstajanju prikrajša-nih, se je kazal prav pri trgovanju z mladostjo. Simbol totalitarizma, vse nasilnosti uvajanja človeka nevednega socializma, je bilo prav praznovanje dneva mladosti. Bolj ko se je mladost prebujala, bolj kultno so praznovali neko mladost, ki to ni bila. Hvalabogu se naša družba pomlaja in zato kmalu ne bo nobene potrebe po kakšnem posebnem praznovanju mladosti.

Janez Kopač,
RK ZSMS

Orgija klevet zoper Slovenijo

Slobodan Milošević osebno v akciji

Predsednik predsedstva SR Srbije je v ponedeljek govoril delavcem novosadskega podjetja Jugolat. Njegov nastop je bil take vrste, da terja naš takojšen nujen odziv.

Ne moremo reči, da nas ne zanimajo tisti deli njegovega govora, ki so se nanašali na Srbijo. Toda težko je bilo prebrati oziroma poslušati (kolikor nam je bilo sploh dostopno) Miloševićovo rožnato in v vsakem primeru neobjektivno dvorjenje svojim sodržavljanom. Pretiraval je, neusmiljeno frazaril, razmetaval že kar okostenela gesla — kakor da je mogoče z ganljivo retoriko prikriti ali olajšati katastrofalen gospodarski položaj, v katerem tiči z ostalo Jugoslavijo vred tudi Srbija. Koliko bo, denimo, pomagal poziv, da morajo Srbom »reforme biti svete«? Ali je res kje videti, da so po proslavitvi svoje nove ustave »zavijali rokave«? Koliko tehta literarna ugotovitev, da Srbija, ki trenutno cela utripa za šeststoto obletnico kosovske bitke, »ne živi za včerajšnji, temveč za današnji in jutrišnji dan«. Katere so tiste love, »na katerih Srbi ne mislijo zaspati«? (Morda sodijo mednje izredni ukrepi, uboji in izolacije Albancev na Kosovu?, op. TV-15). In dalje, kako junaško zveni, da »Srbi več pred nikomer ne skrivajo, da jim je do Jugoslavije«, in da »se nič več ne bojijo, da bo kdo to označil za unitarizem!« Sloba je tudi vzklikal, da je »pluralizem mnenj

neizogiben samo do neke mere« (ali bo on določal do katere, op. TV-15?), da je treba »končati jugoslovansko razpravo«, (torej vse postoriti po njegovem, op. TV-15), da imajo prednost rešitve »v prid novega socializma, bogatejše in demokratičnejše družbe, ki bo pripadala Evropi«. Toda ne bodo vstopili v Evropo »kot lakaji, ki se ji prilizujejo s posmehovanjem svoji državi, njenim institucijam in celo armadi, s posmehovanjem drugim, menda nekulturnim narodom, s katerimi živijo v isti državi«.

Na tej točki se je morala nehati naša sorazmerna ravnodušnost za Miloševićeva izvajanja. Izkazalo se je, da so bila prejšnja leporečja samo krinka za prihajajoče bistvene ojstrice.

Karizmatični srbski lider je namreč takoj pojasnil, kdo so apostrofirani lakaji. To so Slovenci. Dejal je, da obstoji »vzrok za zaskrbljenost, ne samo zaradi antisocializma in antijugoslovanstva, ampak tudi zaradi protidemokratskih pojavov, do katerih prihaja ponekod v Sloveniji«. Po tej iztočnici, ki je naprtila, človek bi rekel, na slovenska pleča že najgrozovitejše grehote, je vendar stresel iz rokava še kup dodatnih obsodb in žalitev: Slovenci samo neiskreno govorijo o človekovih pravicah, strpnosti in pluralizmu, dejansko pa s temi vrednotami, ki jih zahtevajo le zase, ne privoščijo pa jih drugim, nimajo nič skupnega; podpirajo albanske separatiste na Kosovu; napadalni so do različnih mnenj n. pr. srbskih; vsi, s katerimi v Sloveniji ne soglašajo, so izpostavljeni pritiskom in grožnjam; Slovenci so primitivno maščevalni napadalci in polni fašistoidno nerazumnega sovraštva, kar je pač nezdržljivo z Evropo, v katero bi radi prišli. V Evropo bomo vstopili, je poudaril Milošević, samo enakopravno in seveda na svoj jugoslovanski socialistični način. (Torej bo tudi svetu on diktiral svoje pogoje, op. TV-15).

Komentar je nepotreben, saj so obsodbe in klevete nedvoumne,

čeprav se skušajo včasih zavarovati z bizantinsko zvijačnimi stavčnimi konstrukcijami, pa z izrazi kot n. pr. »ponekod v Sloveniji«, »v nekaterih okoljih«, »jugoslovansko usmerjena (beri: srbska politika) itd. Če bi kaj takega izrekel o Srbiji kak Stanovnik al Smole, bi ga brž dobil v roke tožilec ali celo policaj. Krono govori vsekakor predstavlja spretno prikrita grožnja: »fašistoidni izlivi... (ki jih uganja Slovenija, op. TV-15) samo kažejo na razsežnost krize — opozarjajo na nevarnosti, ki grozijo, če se bo kriza še povečevala, in če vsi skupaj ne bomo poiskali izhoda iz nje. In še Uresničitev teh besed (Miloševićevih, op. TV-15) je odvisna od vseh jugoslovanskih republik, od vseh občanov naše države«.

Torej: vsi skupaj se spravimo nad Slovenijo in jo ukrotimo. Križarska vjna? Izredni ukrepi kot na Kosovu? Okupacija? Pri silna aneksija Slovenije s strani že ne več avnojske, temveč nove srbizirane Jugoslavije?

Hafnerjev dvignjeni prst ni nič zalegel. Sloba je očitno presodil da mora potem, ko je propadel Šolovičev izvoz mitingov ter se je razblinila naščuvana in zrežirana popadljivost raznih Kecmanov Kertešev, Radmilovičev itd. — nastopiti sam, osebno. V valovih se torej nadaljuje in eskalira gonja proti Sloveniji. Zdi se, kot da hočejo naš nacionalni odpor polagoma utruditi, spraviti v »deželo«, kakor nas zaničljivo imenujejo, svoje trojanske konje in nas do kraja, v političnem, gospodarskem in kulturnem pogledu spraviti pod srbske opanke.

Ni več časa za premisleke in ugibanja, ali morda gledamo prečno. Veliko hujša nevarnost za človeško in nacionalno neodvisnost Slovencev tiči v naivnosti in lahkovernosti, ki se zmerom kljub očitnim znakom, da nam pripravljajo anšlus, dremljejo v mnogih glavah naših ljudi.

Zvone Kržišnik

Tudi 25. maj ni več tisto, kar je bil včasih

Mladina in njeni problemi

Danes je 25. maj — dan mladosti. Še pred leti smo na ta dan govorili samo o dosežkih in lepši prihodnosti, ki čaka našo mladino. Obljubljali smo ji marsikaj, pa tudi dobila je »marsikaj«. Resničnost je bila in je povsem drugačna in današnja mlada generacija je precej daleč od tistega, kar bi si sama želela. Večini izmed njih grejo na živce prireditve, festivali in sklepne slovesnosti ob njenem prazniku. Nekaj mladih, ki smo jih srečali na ulici, obiskali v šoli in na delovnem mestu, smo vprašali, česa je več ta trenutek v njihovem vsakdanjiku: veselja ali problemov.

Vladimir Vrančič, učenec: »Moja trenutna največja skrb je šola, torej učenje. Kakšnih drugih večjih problemov z enkrat se nimam. Probleme imajo namesto mene starši, ki se morajo na različne načine truditi, da bi zagotovili denar, kar je pri sedanjih cenah težko, za vsakdanje življenje. Kakšnega bistvenega pomanjkanja še ne poznam, vendar pa če bo šlo tako naprej, se bomo morali marsičemu odpovedati. Po končani srednji šoli bi šel rad študirat, vendar pa se še nisem čisto odločil, kaj. Zavedam se, da bo študij težak, verjetno pa bo še težje dobiti denar zanj. Prav gotovo bodo starši stori-li vse, da bi ga zagotovili, vendar pa mislim, da bom moral tudi sam priložnostno delati, da bi lahko študiral.«

Nataša Korazija, študentka: »Moj največji problem je v bistvu štipendija. Je namreč nizka in se samo z njo ne da preživeti celega meseca. Dobim 400 tisoč dinarjev, kar mi zadostuje za približno teden dni življenja. Za denar bi sicer lahko prosila starše, vendar pa mi je nekako neprijetno, da bi jih obremenjevala s tem. Zato priložnostno delam, da si zaslužim denar za ostali del meseca. Na srečo imam sobo v študentskem naselju, kar precej zmanjša stroške življenja v Ljubljani. Če bi namreč stanovala pri zasebnikih, bi morala plačati, tako kot plačuje večina mojih kolegov s fakultete in znan- cev, po 200 zahodnonemških mark na mesec. Prav gotovo si lahko vsakdo sam predstavlja, kaj pomeni za študenta tako velika vsota... Večina dela ali pa inštruirajo, namesto da bi se posvetila samo tistemu, kar je njegova prva naloga — študiju. Vpisana sem v 3. letnik fakultete, zato tudi že počasi razmišljam, kaj bo z zaposlitvijo po končanem študiju. Delovna organizacija, ki mi daje štipendijo, bi

me, vsaj tako pravijo, takoj zaposlila. Če pa sem povsem odkrita, sama nimam največje želje, da bi delala pri njih. Toda vprašanje je, če bom takrat lahko našla delovno mesto kje drugje: tako sem se v bistvu že skoraj sprijaznila s tem, da se bom zaposlila v delovni organizaciji, ki mi daje štipendijo.«

Damjan Lepen, strojni ključavničar: »V delovni organizaciji, kjer sem zaposlen, so plače bolj majhne. V bistvu zato je moj stalni problem premalo denarja. Sicer pa je moj trenutni največji problem, kako zbrati dovolj denarja, da bomo lahko z baseballskim klubom Guncleje lahko odpotovali na evropsko prvenstvo v London. Zato tudi honorarno prodajam časopis in želim na ta način prispevati svoj delež za potovanje v Veliko Britanijo. Seveda pa plača še naprej ostaja moj glavni problem.

Sem že toliko star, da bi si pravzaprav želel kupiti svoje stanovanje in imeti svoj avto, vendar pa to ni mogoče z rednim delom in rednim osebnim dohodkom. Če hočeš rešiti stanovanjski problem, ti ne preostane drugega, kot da si najdeš dodatno zaposlitev in delaš v času, v katerem naj bi počival. Ves ta pomp okoli dneva mladosti me niti ne zanima, ker se mi zdi, da je to bolj prireditev za funkcionarje in funkcionarčice, kot pa za mlado generacijo. Zdi se mi, da je škoda vsakega denarja, ki ga dajo v ta namen, saj bi ga lahko koristneje uporabili kje drugje. Lahko bi ga uporabili v medicini, šolstvu, znanosti, pa tudi za nakup novih tehnologij za proizvodnjo v podjetjih. Če pa že moramo obeleževati dan mladosti, pa ga lahko na veliko bolj prijeten in človeški način, kot pa smo do zdaj.«

Jana Testen, učenka: »Moj trenutno največji problem je

nje. Sicer pa se bom verjetno morala zaposliti ali pa dobiti štipendijo. In še tako bi bilo najbrž potrebno ob tem tudi kaj občasno delati.«

Roman Golob, pleskar: »Problemov je vedno veliko in se nadaljujejo drug iz drugega. Moj največji problem in verjetno problem vseh Slovencev in Jugoslovancev je premajhna plača in previsoke cene. Moj osebni dohodek znaša približno 150 starih milijonov in s tem denarjem v bistvu težko povežem konec s koncem. V kratkem bom zamenjal delovno orga-

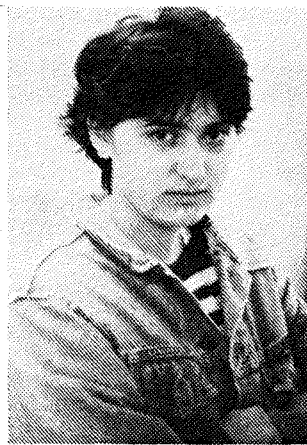
gotovo potrebujejo in dobijo pomoč od svojih staršev in verjetno tudi od kakšnega drugega sorodnika.«

Barbara Posel, učenka: »Bliža se konec šolskega leta, zato je moja trenutna največja naloga učenje. Med letom sicer nisem lenarila, toda lovim še kakšno boljše zaključno oceno. In to mi pobere ves prosti čas. Šolam se brez štipendije in starši lahko plačujejo moje šolanje. Seveda z besedo 'lahko' mislim to, da se na vse načine trudita, da je toliko denarja, da vsaj normalno živimo. Lahko rečem, da vseslopnosti krize, ki

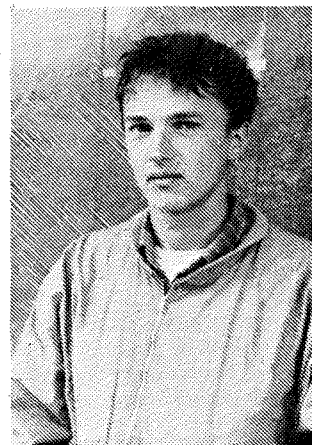
najbolj vznemirjajo visoke cene in moja nizka plača. Zaslужim približno 200 starih milijonov, kar se sicer sliši veliko, toda ko greš v trgovino, se kaj hitro porazgubijo. Ker živim še pri starših, še nekako gre. V bližnji prihodnosti pa se bom poročil in ni mi še povsem jasno, kako bova z bodočo soprogo rešila stanovanjski problem. Imamo nekaj variant, vendar še ne vem, kako bomo katero izmed njih uresničili. Seveda bodo pri tem pomagali starši, toda stanovanja so tako draga, najemnine pa tako velike (in treba jih je vplačati za leto

Vladimir Vrančič

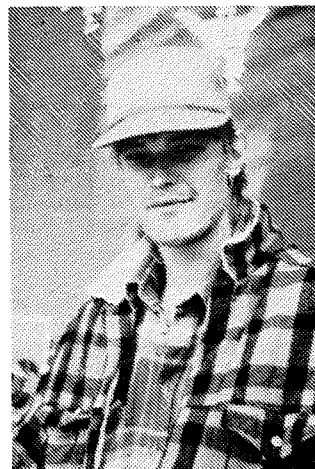
Nataša Korazija

Damjan Lepen

Jana Testen

Roman Golob

Barbara Posel

Ranko Tarbuk

šola. Do konca je še slab mesec dni, zato poskušam še nekoliko popraviti ocene. Nimam slabih ocen, toda vsaka boljše ocena pomeni naložbo za v prihodnje. Kakšnih težav z denarjem še ne občutim, ker se starši trudijo, da bi mi nudili vse tisto, kar po njihovem mnenju potrebujem za življenje in šolanje. Prav gotovo pa jim ni lahko, saj sami vidite, kako naraščajo cene in kako so stroški življenja večji in večji. Po končani srednji šoli bi šla rada študirat in upam, da bodo starši lahko plačali moje nadaljnje šola-

nizacijo, v kateri delam in upam, da bo v prihodnje osebni dohodek nekoliko večji, vendar pa se bojim, da bodo cene toliko poskočile, da se ta razlika ne bo bistveno poznala. Stanujem pri starših, v kratkem pa se mislim preseliti k svojemu dekletu. Sreča je, da ima svoje stanovanje in bova lahko živela pri njej. Sicer bi lahko vzela šotor in se preselila v enega izmed ljubljanskih parkov... Zato se sprašujem, kako številni mladi pari, ki začnejo skupno življenje, pridejo do stanovanja. Prav

vlada pri nas, ne čutim in to predvsem po zaslugi staršev. Problem vseh mladih ljudi pa je ljubezen. Vsi imamo trenutke, ko smo zelo srečni in se nam zdi, da je ves svet naš, že čez nekaj časa pa da nas prav vsi sovražijo... Zdi se mi, da je to normalno in si zaradi tega ne delam prevelikih problemov. Mislim, da sem za kaj drugega kot za takšna sanjarjenja še premlada in da moram še nekoliko odrasti, da bi lahko prav odločila.«

Ranko Tarbuk, avtoklepar: »Seveda me ta trenutek

ali dve vnaprej — v devizah), da sama dva gotovo tega ne bi zmogla. Ena izmed možnosti za povečanje družinskega proračuna je tudi nadurno delo, kar pa se mi ne zdi pametno, vendar pa bom po vsej verjetnosti moral tudi sam delati v prostem času, če bom hotel svoji družini zagotoviti kolikor toliko normalno življenje. Vem sicer, da je dan mladosti, toda kaj več o zadevah okoli njega ne vem. Nimam časa, da bi se ukvarjal s takšnimi stvarmi v trenutku, ko rešujem svoj življenjski problem. Mislim, da se z njim lahko ukvarjajo tisti, ki imajo dobre plače in velika družbena stanovanja.«

To je le nekaj problemov naših naključnih sogovornikov. Verjetno pa bi bili odgovori večine slovenskih mladincev in mladink podobni. Zelo malo jih zanimajo najrazličnejše prireditve ob dnevu mladosti, saj se jim zdi, da bi lahko denar uporabili za kaj drugega, mogoče celo za to, da bi odprli nekaj novih delovnih mest, kjer bi zaposlili nekaj mladih. Lahko bi si zaslužili za normalno življenje in tako prispevali svoj delež k razreševanju krize pri nas.

B. K.

Slovenski borci ostro zavračajo informacijo nekdanje vlade

Tehnokratsko-vojaška revizija zasnove

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na ponedeljkovi seji namenilo največ pozornosti obravnavi informacije z naslovom Bistvo, vzroki in ocene napadov na zasnovo splošne ljudske obrambe in posebej na JLA, ki jo je pripravila Mikuličeva vlada. V skoraj triurni razpravi je predsedstvo informacijo zavrnilo in ob tem poudarilo, da ta dokument ni samo nesprejemljiv, ampak je celo žaljiv za ves slovenski narod.

Uvodno razmišljanje o informaciji bivše vlade je podal **Edo Kranjčević**, ki je med drugim dejal, da je to gradivo dejansko sprožilo protiarmažno razpoloženje pri nas. Z njo naj bi se armadni vrh odločil za politiko, ki je tuja avnojski Jugoslaviji, hkrati pa naj bi bil nosilec galopirajoče inflacije v Jugoslaviji. Posebej je opozoril, da je informacija v nasprotju s stališči predsedstva Jugoslavije kot vrhovnega poveljujočega organa naših oboroženih sil. Gre za pobudo o drugačnem služenju vojaškega roka, ki je v informaciji označeno kot napad na sistem SLO in JLA, nekaj dni za tem, ko je prišla informacija v javnost, pa je jugoslovansko predsedstvo samo predlagalo služenje brez orožja. Dejal je tudi, da so sestavljalci informacije posplošili nekatere izpade in jih označili kot splošen pojav v naši republiki. Prav tako so nekatere ustavne pobude označili za napad na sistem SLO in JLA.

Po mnenju **Božidarja Gorjana** borci zelo rahločutno reagirajo na birokratiziranje naše družbe. Na žalost je ta proces zajel tudi Jugoslovansko ljudsko armado. Borci se bodo zavzemali in borili, da ta proces ne bo zajel vsega našega obrambnega sistema. Po njegovih besedah mora jugoslovanska ljudska armada ohraniti svojo izvirno vlogo – da je ljudska, se pravi tudi slovenska. Nasprotno pa po-

meni birokratizacija odtujitev od naroda in borci so odločno proti temu, saj so sami veliko prispevali k njenemu nastanku. Zato se mora armada prilagajati vsem demokratičnim procesom v družbi. Po njegovih besedah borci v Sloveniji podpirajo republiški izvršni svet in družbenopolitične organizacije, ki so to informacijo zavrnilo.

Jože Šteh je med drugim dejal, da je socialistična zveza obravnavala vrsto drugih informacij, kjer pa je stanje opisano bistveno drugače, kot ga je opisuje dokument Mikuličeve vlade. V njih je sodelovanje z jugoslovansko ljudsko armado na vseh področjih ocenjeno zelo dobro, lahko bi rekli celo odlično. Izrazil pa je bojazen, da se bo odnos do jugoslovanske ljudske armade zaradi tega dokumenta in morebitnih drugih poslabšal in da se bo odnos do JLA bistveno spremenil. Poudaril je tudi, da si mora slovenska politika prizadevati in narediti vse, da bi se ta nenačelna gonja proti Sloveniji končala. Dotaknil se je tudi rezultatov raziskave Slovensko javno mnenje, ki je med drugim pokazala, da je odnos občanov v naši republiki do JLA pozitiven in hkrati dejal, da bodo prihodnje raziskave mogoče pokazale drugačen odnos ravno zaradi tiste informacije.

Janez Vinkler je podprl odgovor naše republike na in-

formacijo in poudaril, da ni jokav in solzav. Posebno pozornost pa je namenil tistemu delu informacije, ki poziva na pomoč represijo. Poziv na represijo je prišel v času, ko smo pričeli izolacijam in konfinacijam in ko senca nekega otoka spet straši med nami. Vprašal se je tudi, ali smo vsi tisti, ki drugače razmišljamo o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti res del neke kontrarevolucije. Po njegovem mnenju se domovina brani drugače, brani se tako, kot je to storila borčevska generacija. Poudaril je tudi, da je užaljen, ker mu ne dovoljujejo, da bi mislil drugače in ker zaradi tega nekdo kliče represijo nad njega. Dejal je tudi, da bi morali v stališčih borčevske organizacije o informaciji Mikuličeve vlade med drugim tudi zapisati, da pluralizem ne pozna javnega tožilca, pozna ga le tisti sistem, ki gre h koncu.

Sveto Kobal se je v svojih razmišljanjih dotaknil financiranja jugoslovanske ljudske armade in vojaško-industrijskega kompleksa pri nas. Med drugim je dejal, da v Jugoslaviji vrsta tovarn dobro živi ravno zaradi tega, ker njihove izdelke kupuje jugoslovanska ljudska armada. Tudi on je poudaril, da bi morali v stališčih zapisati, da je razprava o financiranju jugoslovanske ljudske armade legitimna razprava in da je v ustavnih okvirih; tako je ni

mogoče označiti za napad na zasnovo SLO in JLA.

Rudolf Hribernik-Svarun je med drugim poudaril, da gre v bistvu za poskus revizije zasnove SLO, ki se vsiljuje Sloveniji. Menil je, da je danes precej ljudi, ki so na pomembnih funkcijah in niso zainteresirani za nadaljnji razvoj zasnove splošne ljudske obrambe. Menil je, da je nevzdržno, da se slovenski miličniki »sprehajajo« po Kosovu in da je drugi človek teritorialne obrambe v pokrajini Slovenec. Prav tako je Rudolf Hribernik-Svarun poudaril, da ne more pristajati na tezo, da je jugoslovanska ljudska armada edina kohezivna sila v Jugoslaviji. Vprašal se je, kaj pa zveza komunistov, sindikati in druge organizacije. V nadaljevanju svojega razmišljanja se je dotaknil tudi birokratiziranosti, ki je po njegovem mnenju rak rana naše družbe. Tudi jugoslovanska ljudska armada ni ostala imuna na ta proces. Poudaril je tudi, da je po vojni jugoslovanska ljudska armada vedno živila intenzivno in razgibano življenje, toda kot organizem za sebe. Vse probleme okoli nje pa se je navadno reševalo v ozkem in zaprtem krogu ljudi.

Bogdan Osolnik pa se je v svojem razmišljanju dotaknil drugačnega služenja vojaškega roka in dejal, da bi morali pregledati vse dokumente, ki jih je sprejela Organizacija združenih narodov o tem. Prav gotovo bi ugotovili, da so na vseh zasedanjih, kjer so jih sprejeli, sedeli tudi naši predstavniki in glasovali za njihov sprejem. Zato je izrazil svoje začudenje, da so sestavljalci omenjene informacije ravno ugovor vesti uporabili za enega izmed argumentov proti Sloveniji. Po njegovem mnenju moramo tudi vprašanja s področja obrambe obravnavati kot vsa druga vprašanja v demokratični družbi.

Stane Vrhovec pa je povedal, da se je v zadnjem času udeležil treh velikih prireditve, ki so se nanašale tudi na JLA. To je bila slovesna zaobljuba mladih vojakov v vojašnici Ljubo Šerčer v Ljubljani in nato slovesni sprejem za mlade vojake in njihove starše na Gospodarskem razstavišču. Pogovarjal se je z ljudmi iz drugih republik in prav vsi so mu zagotovili, da so zelo ponosni, da njihovi sinovi služijo vojaški rok v naši republiki in da jih niso z nikakršnim strahom poslali v Slovenijo. Pred dnevi pa se je udeležil slovesne otvoritve športnega prvenstva ljubljanske garnizije, kjer je prav tako slišal same pohvalne besede o sodelovanju armade s prebivalstvom in družbenopolitičnimi skupnostmi. Po njegovem mnenju je nekomu v interesu, da je spolitiziral nekatere manjše probleme in iz tega umetno naredil spor.

Ivan Dolničar je v svojem razmišljanju med drugim dejal, da smo zdaj v Jugoslaviji priča tehnokratsko-vojaški reviziji zasnove splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki ji nasprotuje samo Slovenija. Po njegovem mnenju se s to revizijo vračamo v stanje, ki je bilo na tem področju v letih 1958 do 1968. Ta tehnokratska vojaška revizija pa se kaže po njegovem mnenju v drugačni organiziranosti poveljevanja (z ukinjanjem armadnih območij) in se mu je predsedstvo Slovenije edino uprlo. Nadalje se ta revizija kaže v preimenovanju generalštaba JLA v generalštab oboroženih sil, ki se v bistvu zdi zgolj lepoten popravek, v bistvu pa ima v sebi globoke vsebinske spremembe. Prav tako pa pomeni revizijo zasnove v spremembi organiziranosti teritorialne obrambe, ki postaja vse bolj podobna jugoslovanski ljudski armadi. Svojevrstna revizija pa je tudi pretirani

normativizem v obrambnem sistemu.

Janko Kušar je člane predsedstva seznanil s prizadevanji Slovenije, da bi v skupščini Jugoslavije predstavili razpravo o informaciji Mikuličeve vlade. Vendar pa je izrazil bojazen, da razprava kljub temu bo. Dejal je tudi, da moramo slovenske delegate oborožiti z argumenti, tako da bodo lahko vztrajali na naših stališčih.

Jolanda Kos je menila, da je šlo pri tej informaciji za poseben postopek, saj so ga hkrati dobili vsi delegati skupščine in ne tako, kot je v navadi, da ga najprej dobijo delegati ustreznega odbora in šele nato – prevedenega v posamezne jezike – tudi ostali delegati. Menila je tudi, da je treba izreči slovenskim delegatom v zvezni skupščini vse priznanje in podprla Janka Kušarja, da jih moramo oborožiti z vsemi možnimi argumenti.

Stane Potočar-Lazar pa je menil, da je treba najprej narediti selekcijo ter jasno in glasno povedati, kaj je napad na zasnovo SLO in kaj je dobronamerni nasvet. Menil je, da Slovenci veliko razpravljamo o jugoslovanski ljudski armadi, ker je naša, ker jo imamo radi in ker nam ni vseeno, kaj se z njo dogaja. Morali bi pripraviti tudi analizo in z njo seznaniti ljudi iz drugih republik. Prav tako pa bi morali vsak napad na jugoslovansko armado odločno obsoditi.

Stane Bobnar je dejal, da je v jugoslovanski zasnovi splošne ljudske obrambe premalo izvirnih slovenskih izkušenj, prav tako pa je premalo slovenskih oficirjev v JLA.

Predsedstvo je zatem z manjšimi popravki sprejelo stališča, ki jih je v razširjeni sestavi pripravila komisija za SLO in DS in smo jih v našem časopisu objavili pred štiri najstimi dnevi.

B. K.

O dogajanju pri odborih enot in služb NOV in POS

Sestal se je koordinacijski odbor

Pred dnevi se je v Ljubljani na Vrtači sestel koordinacijski odbor odborov enot in služb NOV in POS, ki mu predseduje Dušan Gorkič. Pogledali so, kako se odvijajo številne dejavnosti po odborih, kaj jih teži in s čim se lahko od zadnjega srečanja pohvalijo.

Glavna skrb vseh odborov enot in služb nekdanje partizanske vojske ostaja slej ko prej priprava monografij vseh slovenskih brigad, obeh korpusov, cone ter glavnega partizanskega poveljstva, nam je povedal Dušan Gorkič. Na seji, ki je bila izjemno dobro obiskana, so namreč ugotavljali, da spomeniki pač niso večni, medtem ko pisana beseda o zgodovinskih dogajanjih ostaja pravi spomenik in izročilo prihodnjim rodovom. Seveda so v vseh odborih akcije v teku, ponekod so delo že opravili, drugi pa so na poti, da načrtovano uresničijo, kljub temu drži, da so borci že v letih, nekateri že tudi utrjeni in bolni, zato poteka delo počasneje kot pred leti.

Tokrat so imeli sedmo sejo koordinacijskega odbora. Uvodoma so o tekočem do-

gajanju Jugoslaviji prejeli informacijo, ki jo je pripravil general Ivan Dolničar – Janošik, medtem ko je v drugem delu kar enajst razpravljal-

cev, zvečine tudi samih piscev ali aktivnih zbiralcev gradiva za monografije, spregovorilo o podružbljanju izročil NOB, o prenašanju tega dela na

SZDL in mladino, o sodelovanju z Jugoslovansko ljudsko armado in še o čem.

Znova so ugotavljali, da je pomembno, da svoje naloge s tega področja opravijo do stopnje tipkopisov, kasneje pa se bo za vsako posamično delo poiskalo primerno obliko javne objave. Izkazalo se je, da je v letih od ustanovitve odigralo pomembno vlogo pri strokovnem delu za pisanje zgodovinopisnih in mono-

grafskih del o NOB prav Društvo piscev zgodovine NOB; le-to je veliko storilo tudi za to, da bi se finančni del teh projektov urejal enotneje in da bi tisti, ki so v delo vložili veliko lastnega truda, znanja in časa, prejeli za svoje početje vsaj delno ustrezno plačilo.

Tudi na tem sestanku, kakor že na sejah Sveta za tradicije, so ugotavljali, da bo treba več in odločnejše storiti za

prevajanje del iz zgodovine slovenskega narodnoosvobodilnega boja tako v srbohrvaščino kot tudi v svetovne jezike.

Na koncu seje so zbrani predstavniki odborov enot in služb NOV in POS sprejeli tudi izjavo, ki jo tukaj objavljamo s pripombo, da je podobno izjavo sprejel pred dnevi tudi odbor nekdanjih ljubljanskih aktivistov OF.

B. Ž. J.

Borci, zbrani na posvetu predsednikov odborov skupnosti borcev enot in služb NOV in POS, 17. maja 1989 izjavljamo:

V celoti podpiramo politično vodstvo SR Slovenije, glede uveljavljanja takih odnosov v federaciji, ki zagotavljajo enakopravnost narodov in narodnosti Jugoslavije na temeljih sklepov AVNOJ-a. Od temeljnih izhodišč AVNOJ-a nismo pripravljeni odstopiti in ne zanje barantati.

Slovenski narod se je s svojo partizansko vojsko, skupaj z ostalimi narodi, enakopravno boril v narodnoosvobodilnem boju in prispeval svoj delež k osvoboditvi, zato je pripravljen le enakopravno z drugimi narodi živeti v Jugoslaviji.

Ogorčeni smo zaradi poskusov potvarjanja resnice o NOB na Slovenskem, saj se zopet glasneje pojavljajo teze, da je Slovenijo osvobodila 3. in 4. armada, kot da partizanov v Sloveniji ni bilo.

Zaradi določenih netočnosti, podtikanj in neargumentiranih obtožb glede odnosa do JLA v Sloveniji zavračamo informacijo »Bistvo, vzroki in ocena napadov na koncepcijo

SLO in zlasti JLA«, ki jo je za zvezno skupščino pripravila nekdanja sestava ZIS-a.

Zavračamo posamezne ocene o kontrarevoluciji v Sloveniji, prav tako pa se ne strinjamo z izjavami posameznikov in skupin t. i. alternative in pisanjem nekaterih glasil v Sloveniji. Zavedamo se, da lahko le s svobodnim sočutjem mnenj in demokratičnim dialogom gradimo »socializem po meri človeka.«

Pobude za enakopravnost jezikov narodov in narodnosti v JLA, za razumnejšo porabo sredstev, namenjenih JLA, za odpiranje JLA javnosti in podobne ne morejo biti okvalificirane kot napad na SLO in JLA.

Jugoslovanska ljudska armada je naša skupna oborožena sila, ki je dolžna braniti suverenost, neodvisnost, teritorialno celovitost, ustavno ureditev Jugoslavije, kakor tudi suverenost in vsestranski razvoj vsakega naroda in narodnosti. JLA je prav toliko slovenska kot jugoslovanska in jo zato jemljemo kot svojo in zavračamo izjave posameznikov o JLA kot okupatorski vojski.

Borci enot in služb NOB in POS si bomo tudi v prihodnje prizadevali za nadaljnje poglobljanje že tradicionalnih dobrih odnosov z JLA in njenimi pripadniki, predvsem pri prenašanju izročil našega narodnoosvobodilnega boja.

Menimo, da je mesto Slovenije v SFR Jugoslaviji, za katero smo se borci med NOB borili; zato tudi zavračamo nekatere pojave separatizma, ki se pri nas pojavljajo, kot npr. »Majniško deklaracijo«, prebrano na Trgu osvoboditve.

Odločno smo zoper tiste, ki iz sovražnih pobud napadajo JLA, kakor tudi zoper vnaprejšnjo diskvalifikacijo vsake kritike stanja v JLA in pobud za izboljšanje.

Borci enot in služb zahtevamo, da se preneha z uničevalnim in brezplodnim medsebojnim obtoževanjem, saj se zavedamo, da s tem na skupnem vozu drvimo navzdol. Prelita kri naših tovarišev nas obvezuje, da povzdignemo glas proti temu brezumnju in se lotimo reševanja gospodarskih in socialnih vprašanj, ki so sedaj drugotnega pomena.

Borili smo se za svobodno, demokratično in bogatejšo družbo, kjer bo največja vrednota človek in se nočemo uvrstiti v vedno ožji krog dogmatskih, zaprtih in na nasilju temelječih družb.

Borce partizanskih enot pozivamo, da strnejo svoje vrste v prizadevanju za slovensko suverenost v okviru avnojske Jugoslavije, za ohranjanje vrednot in idealov, za katere je bilo v narodnoosvobodilnem boju žrtvovanih toliko življenj.

Na trgu nebeškega miru

Sovjetsko-kitajska normalizacija in njen pomen

Vse kaže, da so po mesecu dni, kolikor že trajajo protesti kitajskih študentov, na Kitajskem ponovno prevladale konzervativne sile pod vodstvom predsednika vlade in za zdaj tudi vršilca dolžnosti generalnega sekretarja partije Li Penga ter nekako potisnile ob stran sicer za Kitajsko velik politični

voren za prihod vojske v mesta.

Kitajci so najbolj vznemirjeni zaradi bojazni, da ne bi prišlo do prelivanja krvi. Posebne ekipe študentov in drugih aktivistov na vseh prometnih krajih pojasnjujejo položaj v mestih in na podeželju ter pozivajo k strpnosti, da ne bi prišlo do spopadov. Enako propagandno vojno so začeli tudi v stikih z vojaki, od katerih se menda mnogi nagibajo na študentsko stran. V sredstvih javnega obveščanja je že čutili cenzuro, občutili pa so jo tudi tuji poročevalci, tako časopisni, radijski, kakor tudi televizijski. Slednji so morali izklopiti svoje prenosne satelitske postaje, prek katerih so poročali iz Pekinga.

Podpora študentom se je iz Pekinga razširila na več kakor dvajset velikih kitajskih mest. O gladovnih stavkah študentov so poročali ne le iz Pekinga, temveč tudi iz Šanghaja, Hangčuja in drugih univerzitetnih središč. Kakor je dejal 21-letni študentski voditelj Uerkesh, je Kitajska podobna veliki, izrabljeni jadnici, ki z blokiranimi

vesli in potrganimi jadri počasi napreduje. »Druge države, podobne kovinskim motornim ladjam, napredujejo zelo naglo, kitajska jadnica pa je zašla med plitvine in vrtnice obenem in se znašla v nevarnosti. Prišel je čas, ko je treba to ladjo naglo spraviti naprej. V ta namen smo pripravljeni na žrtve, preliti kri, znoj in solze, porabiti vso svojo moč, čeprav se zavedamo, da je samo s tem ne bomo spravili daleč naprej«.

»Sedanje študentsko gibanje«, je dejal Uerkesh, »se razlikuje od prejšnjih gibanj po tem, da je naletelo na daleč najširšo podporo množic. Zaradi tega bo zanesljivo doseglo bistveni napredek. Prepričani smo v njegov uspeh. Z našim gibanjem, akcijo, želimo prebuditi ljudstvo, zasejati seme demokracije med ljudstvom. Vsi pozdravljajo študentske zahteve za izkoreninjenje korupcije in zlorab, kakor tudi zahteve za nadaljnji razvoj demokracije na Kitajskem.«

Ker se študenti zavedajo, da so zahteve za demokratizacijo razen za razumnike dokaj abstraktne za večino preprostih kitajskih ljudi, je Uerkesh priz-

nal, da je to slaba točka sedanjega študentskega gibanja. »Ljudem moramo pojasniti, kaj je to demokracija, da je tesno povezana z njihovimi osebnimi interesi, s tem, kolikšna je delavska plača in koliko je potrebno za preživetje družine. Vzporedno s tem se zavzemamo za javnost pri vodenju, za svobodo tiska, za resnične, nepotvorjene informacije. Naši ljudje so spoznali, da so jih dolgo časa varali. Osvestili so se, zato med njimi ni težko dobiti podpore za naše gibanje«, je dejal ta študentski voditelj.

Dejstvo, da so študenti posredno prisilili kitajsko vlado, da je tako uglednega gosta, kot je sovjetski voditelj Mihail Gorbačov pripeljala v Peking skozi stranska vrata, ni ostalo brez vtisa na sovjetsko delegacijo. Vzporedno s tem spoznanjem pa je lahko Gorbačov razmišljal tudi o usodi posameznih reform tako na Kitajskem, kakor tudi doma, v SZ. Ni mogoče uspešno uveljaviti gospodarskih reform brez političnih reform, kar so očitno poskušali Kitajci, pa se jim je zataknilo, kakor tudi ne političnih reform brez gospodarskih posegov, kar je značilno za SZ in kar povzroča tudi Gorbačovu vse več težav.

Stiska na Kitajskem mora biti večja, kot lahko od daleč ocenjujemo, če poskušajo zdaj Kitajci na silo in celo ob podpori vojske rešiti ta zapleten problem politične in gospodarske reforme. Ukrepi utegnejo imeti za Kitajsko nepredvidljive posledice, če trma konzervativnega vodstva ne bo popustila, čisto posebne posledice pa utegnejo imeti pri konzervativnih silah v drugih socialističnih državah, ki že precej časa razmišljajo o tem, da je mogoče nakopičene gospodarske, politične in socialne probleme reševati tudi na takšen način.

Mihail Gorbačov je sklenil graditi s Kitajsko odnose, ki ne bodo obremenjeni s preteklostjo, sedanja normalizacija pa je šele prvi del velike naloge. Razumljivo je, da je SZ zainteresirana za notranjo stabilnost na Kitajskem, za varnost svoje, več kakor 7000 km dolge meje s Kitajsko. Tu naj ne bi več bile na straži jedrske rakete, temveč medsebojno zaupanje, temelječe na želji in volji, da bi sosednji narodi živeli v miru in blaginji sodobnega pomena in vsebine.

Florjan Laimiš

Kaj se dogaja v Panami

Po predsedniških volitvah 7. maja letos je sicer majhna srednjeameriška država Panama prišla na naslovne strani časopisov po vsem svetu, njen vojaški šef general Antonio Noriega pa se je iz nekdanjega velikega ameriškega zaveznika prelevil v glavnega sovražnika velikega severnega sosedu.

Poučeni ljudje pravijo, da pozna svetovna politika le malo primerov tolikšne koncentracije moči v enem samem človeku, ki pri vsem tem nikoli ni bil glavna osebnost v svoji državi. Po smrti predsednika Omarja Torijosa leta 1981 ima vse glavne niti panamske politike v svojih rokah prav general Noriega. Polnih 15 let je potreboval, da se je povzpel na sam vrh, od koder očitno ne namerava oditi.

Razveljavitev volitev, na katerih je po uradni verziji zmagal kandidat koalicije narodna osvoboditve Carlos Duke, po mnenju opozicije pa njen kandidat Guillermo Endara – tega je vsestransko podprl tudi Washington – je še enkrat postavila v ospredje tretjega človeka, generala Noriega, ki se je odkrito spopadel z Američani. Že dve leti se ga brezuspešno poskušajo rešiti.

To, kar se dogaja v Panami, je po mnenju opazovalcev prva resna zunanjepolitična preizkušnja ameriškega predsednika Georga Busha. Dobil je vso politično podporo, ko je sklenil poslati v Panamo 2000 dodatnih vojakov. Noriegovo odkrito kljubovanje je ta čas preraslo v izzivanje, na kakršno ZDA niso navajene, še posebno, če so to majhne države. Za Američane nastaja vprašanje, kaj narediti s trmastim, neubogljivim generalom. Vojška intervencija je sicer možna, ni pa zaželena, politično-gospodarski pritisk na Panamo pa za zdaj še ni učinkovit.

Ustaljena praksa je, da za Američane kdo drug opravi nalogo. Predsednik Bush se je obrnil naravnost na panamsko ljudstvo in ga pozval, naj spametuje generala. Organizacija ameriških držav napoveduje marširaj v zvezi s Panamo, tudi razpis novih volitev, ki bi jih kontrolirala ta organizacija. Latinsko-ameriški sosedi

Za stražo 40.000 Američanov, ki živijo v »panamski coni«, to je ob prekopolu, je ameriški predsednik Bush poslal okrepitev – 4000 vojakov mornariške pehote.

napovedujejo najrazličnejšo blokado, Venezuela in Mehika sta odpoklicali svoja veleposlanika, nekateri pa se bodo še zgledovali po njiju.

Ameriški veleposlanik v Panami Arthur Davis je, preden je zapustil Panamo, obtožil generala Noriega, da je poskušal likvidirati opozicijskega politika Guillerma Endara in da njegove osebne tolpe strahujejo Američanom naklonjene politike v državi.

Noriegin vzpon se je začel leta 1968, ko je podprl predsednika Torijosa v trenutku, ko so ga poskušali v odsotnosti strmoglaviti. Upor so zadržali. Noriega pa je postal podpolkovnik in šef posebnega oddelka narodne garde, kjer je imel dostop do številnih zaupnih dokumentov. Na tem položaju je bil zelo zanimiv za Američane, kar pojasnjuje, zakaj so ga Američani kasneje toliko časa tolerirali, čeprav niso bili več zadovoljni z njegovim obnašanjem.

General Torijosa je po smrti nasledil poveljnik oboroženih sil Ruben Dario Peredes, njega pa Noriega. Na volitvah leta 1984 je Noriega v zadnjem trenutku podprl Nicolasa Ardita Barletto. Ta je zmagal na volitvah, vendar so ga čez eno leto strmoglavili, ker je ukazal preiskavo o smrti opozicijskega voditelja Uga Spadafora. Ta je bil prvi panamski politik, ki si je drznil javno povedati, kaj misli o Noriegi. Obtožil ga je, da trguje z mamili in da je povezan s šefi ustrezne mafije v Kolumbiji. Opozorila, naj molči, niso zalegla, zato je plačal grozljivo ceno: našli so ga – brez glave – v zaplombirani poštni vreči, naslovljeni na Američane!

Na vse obtožbe general Noriega samo zamahne z roko, kot da bi imel v rokavu še zadnji, najmočnejši adut. Menijo, da je kot šef panamske obveščevalne službe sodeloval z ameriškim polkovnikom Oliverjem Northom, obsojenim zaradi sodelovanja v aferi »Irangatek«. North pa je deloval po navodilih drugih, na primer admirala Johna Poindexterja, kar je spet sled, ki vodi na sedež ameriške vlade...

Panamska opozicija je ta čas zavrnila odločitev o razveljavitvi volilnih rezultatov in o novih volitvah pod nadzorstvom Organizacije ameriških držav. Predsednik krščansko-demokratske stranke Ricardo Arias je na tiskovni konferenci izjavil, da je razveljavitev volitev povsem nesprejemljiva za opozicijo, saj je zmagovalec znan. Demokratska opozicijska zveza (ADO) lahko z uradnimi kopijami volilnih zapisnikov dokaže, da je zmagala z 42% prednosti. Pristavil je, da potrebuje Panama sodelovanje med politiki in vojsko, da bi se dogovorili o vlogi oboroženih sil v civilni družbi. Ne poročajo o stikih med opozicijo in generalom Noriegi, pripominjajo pa, da namerava ADO nadaljevati svoj boj za demokratizacijo Paname, vendar samo z miroljubnimi sredstvi.

fl.

»Ljudstvo se ne boji smrti!« S takšnimi gesli se je podpisal kitajski študent na Trgu nebeškega miru.

dogodek, obisk sovjetskega voditelja Mihaila Gorbačova ter normalizacijo sovjetsko-kitajskih odnosov.

V Pekingu se je 17. maja sestal politbiro kitajske partije, na katerem je Zhao Ziyang poskušal še enkrat prodreti s svojimi, demokratičnimi pogledi na pomen študentskih demonstracij. Zavzel se je za dogovor s kitajsko mladino, vendar je pri glasovanju ostal v manjšini, neznačni sicer, vendar dovolj močni, da so od njega zahtevali, naj se umakne s položaja generalnega sekretarja in mesto prepusti predsedniku vlade Li Pengu.

Zhao ni več prvi človek kitajske partije, – čeprav mu uradno tega naslova še niso vzeli – zato tudi ne more vplivati na razvoj dogodkov v pogojih, izrednega stanja, ki so ga uvedli prvič v zgodovini LR Kitajske. Vse zanima, kako se bo položaj razvijal, ponuja pa se več opcij. Če bodo množice še zadrževale vojsko pri opravljanju nalog, ki jih je dobila v Pekinu, če ne bo izpolnjevala ukazov, se utegne zamajati položaj vlade in tudi njenega predsednika Li Penga. Slišati je tudi pozive, da naj odstopi celo Deng Xiaoping, nesporni kitajski voditelj v zadnjem desetletju, vendar pa tudi politik, ki je odgo-

Začel se je in uspešno končal zgodovinski obisk: sovjetski voditelj Mihail Gorbačov v Pekingu.

Jeseni se bodo Vietnamci umaknili (2)

Če se vrne Pol Pot...

Zahod je Vietnamce razočaral, ker jim ni pomagal iz ruševin, zato se je začel Vietnam vsebolj opirati na SZ. V vietnamski KP so se začeli zbirati okoli dogmatika Truong Chinhha takoimenovani »hardlinerji«, ki so se zavzemali za naglo kolektivizacijo kmetijstva in nacionalizacijo zasebne trgovine na jugu države. Marca 1978 so prepovedali vsako zasebno trgovanje, to pa je imelo sila neljube posledice. Trgovci, večinoma so bili Kitajci, so postali znani ljudje iz čolnov in pobegnili, trgovina v Vietnamu pa se je sesula. Posledica pretirane kolektivizacije kmetijstva je bila več kot premajhen pridelek. Jug, ki naj bi bil motor za ožvitev gospodarstva vsega Vietnama, je leta 1978 gospodarsko propadel. Začela se je lakota.

Dolgo se Vietnam ni pretesno navezal na SZ, zdaj pa vse bolj popušča. Pridružil se je Svetu za vzajemno gospodarsko pomoč in sprejel sovjetsko gospodarsko pomoč, milijardo ameriških dolarjev na leto. Povsod po državi je mogoče srečati sovjetske gospodarske strokovnjake. Ti pa niso bili povsod sprejeti z navdušenjem. Prijel se jih je vzdevek »revni Američani«.

Na hanojskem letališču se Berlinčan na primer počuti kot doma. Varnostna tehnika je takšna kot na železniški postaji Friedrichstrasse, saj so jo montirali vzhodnonemški strokovnjaki, mesto samo pa tudi ne ustreza predstavam iz časov vietnamske vojne, ko je tam vladal neizprosni, v osvoboditev vsega Vietnama zaverovani režim. Hanoj, ime pomeni »mesto med rekami«, prestolnica

nekdanje francoske Indokine, ni sivo, zaradi številnih jezer in obsežnih parkov je nenavadno zeleno mesto. »Prelepo mesto«, je dejala ameriška učiteljica, ko je dopotovala v Vietnam, da bi poučevala otroke ameriških uradnikov.

Ko je vietnamska vojska 25. decembra 1978 vkorakala v Kampučijo in pregnala Pol Potovo strahovlado, so se hanojski voditelji po štirih letih miru, na katerega niso bili navajeni, znašli v starem položaju. V Kampučiji je zdaj še kakih 100.000 vietnamskih vojakov, več kakor 10.000 pa jih je v Laosu. Veliko več vojaštva je na meji s Kitajsko. Po ocenah zahodnih diplomatov gre za oborožene sile od 35 do 50% državnega proračuna. Vdor v Kampučijo pa je poleg tega še mednarodno izoliral državo.

Dokler se vietnamske čete ne bodo povsem umaknile iz Kampučije, ne bo dobila vlada v Hanoju nobenega posojila iz zahodnih držav. Izjema je edino Švedska. Države ASEANA so poleg tega leta 1979 uvedle še trgovinski embargo v poslovanju z Vietnamom.

Čeprav je bila država že leta 1978 gospodarsko povsem na tleh, so se šele na VI. kongresu Vietnamske partije decembra leta 1986 odločili za radikalen zasuk v gospodarstvu, za perestrojko na vietnamski način. Vse naj bi bilo drugače kakor prej. Čarobna beseda je »Dio Moi«, to je obnavljanje. Težava pa je v tem, da vietnamski strokovnjaki ne vedo prav dobro, kakšna naj bi bila njihova perestrojka. »Partijski sklepi so nam znani«, je dejal gospodarski teoretik Le Dang Donah. »Veliko težja naloga je te sklepe kar najhitreje uveljaviti v praksi.«

Nadaljevanje prihodnjic
F. L.

Politkomisar Sime zbira in komentira

Makedonska revolucionarka ostro napadla Tempa

V Skopju je eksplodirala »bomba«, ki je močno pretresla in tudi razdelila vso javnost naše najjužnejše republike. Mladinski tednik Mladi borec je objavil osem strani dolg intervju z Vero Acevo, narodno junakinjo, eno izmed organizatoric vstaje v Makedoniji, sestro še bolj znanega narodnega heroja in organizatorja vstaje v Makedoniji Mirčeta Aceva, po katerem so poimenovali bataljon, prvo regularno enoto NOV v Makedoniji. Vera Aceva sodi v »prvo garnituro« povojnih makedonskih voditeljev. Zaradi objavljenega intervjuja so Mladi borec takoj razgrabili, dotiskati pa so morali še pet tisoč izvodov, kar se v Makedoniji doslej še ni zgodilo...

Kaj je povzročilo izjemno veliko zanimanje makedonske javnosti za intervju, objavljenem v mladinskem glasilu in ne v nekem uglednejšem listu?

Sedemdesetletna Vera Aceva, kot pravijo poznavalci, brez »madeža« v življenjepisu, namreč odkriva dokaj neznane podrobnosti iz makedonske novejšje zgodovine, največ zelo ostrih, »brez roka« pa je naslovila pripomb na Svetozarja Vukmanovića-Tempa oziroma na njegovo knjigo Bitka za Balkan. V njej skuša Tempo, kot pravi Aceva, s številnimi neresnicami in polovičnimi resnicami dokazati svojo pomembno vlogo pri organiziranju oborožene vstaje v Makedoniji. Še več, trdi Aceva, Tempo v svoji knjigi skoraj v celoti zagovarja nekatere nesprijemljive zgodovinske »dejstva« bolgarskih zgodovinarjev, ki zadevajo Makedonijo.

Obenem pa je Borba začela objavljati v nadaljevanjih 300 strani dolgo pismo Aceve Tempu, kot njen odgovor na Bitko za Balkan.

Kot rdeča nit se skozi pismo vleče očitek Tempu, da »je bil sicer velik revolucionar, ki je pomagal organizirati vstajo povsod, kjer je bilo to potrebno, vendar pa nikoli ni imel občutka za nacionalno vprašanje v Makedoniji. Prav za-

radi tega je delal napake, katerih posledice so vidne še danes.« Aceva to svojo ugotovitev podkrepi z dokazi, predvsem pa jo skeli Tempova ugotovitev, češ da makedonski komunisti niso bili sposobni, da bi sami odločali o nekaterih pomembnih dejanjih in so zaradi tega potrebovali »svetovalec« od zgoraj« (tu misli na komuniste iz centralnega komiteja, ki so kot inštruktorji delovali pri makedonskih komunistih).

To seveda ne more biti res, trdi Aceva in dodaja, da obstaja veliko dokumentov, ki govorijo o tem, da so tisti »od zgoraj« imeli makedonske komuniste za bolgarofile, kar je seveda ustvarjalo nezaupanje do Makedoncev oziroma do tukajšnjih komunistov.

Tempova »zasluga« je, trdi Aceva, da še danes ni točno znano, kje je pravzaprav bila ustanovljena Komunistična partija Makedonije, ali v Skopju ali v Tetovu. Tempova »zasluga« je tudi, da je »zapustil prvi CK KPM brez sekretarja in da je makedonski narod vodil borbo z obglavljenim centralnim komitejem«. S svojimi poročili o stališču makedonskih komunistov, vrsto dezinformacij, trdi Aceva, je Tempo ustvaril povsem napačen vtis, da oni (makedonski komunisti) vključno z makedonskim narodom niso za Jugoslavijo. Aceva navaja tudi Titovo ugotovitev, da se je Tempo v Makedoniji obnašal kot »slon v steklarni«. V svojem intervjuju Mladem borcu Aceva trdi, da je zaradi tega še več let po vojni obstajal podcenjevalni odnos in določen odpor proti Makedoniji.

V pismu Tempu navaja Aceva anegdoto: Čana Babović jo je »najbolj komunistično« vprašala, v katerem jeziku govorijo v makedonskem politbiroju, Vlado Popović pa je vprašal, kdaj so se naučili jezika, ki ga sedaj govorijo. To se je zgodilo v šestdesetih letih...

Na žalost je od osvoboditve do danes vse, kar je znanega o NOB in Makedoniji le, da je bil v Makedoniji en izdajalec – Šarlo in en rešitelj – Tainta (cikanje na Tempa je očitno, pripomba Sime). Toda niti prvi ni bil tak izdajalec, kot ga kažejo, še manj pa je bil drugi rešitelj Makedonije! Te jed-

ke besede Aceve prepričljivo govorijo o njenem večdimenzionalnem videnju teh usodnih dogodkov. Metodij Šatorov – Šarlo je bil neposredno pred vstajo sekretar Pokrajinskega komiteja KPJ za Makedonijo in je – taka je dosedanja uradna verzija – s tem, da je prekinil zveze makedonske partijske organizacije s CK KPJ ter poskušal pripojiti bolgarskemu cekaju, neposredno odgovoren za kasnitev vstaje v Makedoniji. Aceva pa sedaj trdi, da je bil Šarlo vsiljen makedonskim komunistom »od zgoraj«, za kar je zaslužen Tempo in da Šarlo v svoji nameravani povezavi z bolgarsko KP sploh ni obvestil vseh članov PK, temveč samo dva. Za to se danes ne smejo obtoževati makedonski komunisti, da se niso izjasnjevali o zadevi, kot jih sedaj želi prikazati Tempo.

Aceva tudi zahteva, da se razčistijo primeri Metodija Andonova Čenta, Cvetka Uzunkovskega Abaza, Koste Racina in drugih, kakor tudi obnašanje do bratov iz Egejske Makedonije med grško državljansko vojno in še nekaj močno vnetljivih tem...

Vera Aceva v svojem sila

dolgem pismu Svetozarju Vukmanoviću-Tempu tudi očita, da je zlorabljal pooblastila, ki jih je imel kot inštruktor CK KPJ v Makedoniji, ter da je šel celo tako daleč, da je sam podpisoval ukaze (česar seveda ne bi smel), na podlagi katerih so ustrelili nekatere znane makedonske komuniste.

Aceva očita Tempu tudi zgrešeno politiko na Kosovu in ga pri tem celo obtožuje za avtorstvo nekaterih nesprijemljivih sklepov zloglasne bujanske konference. Aceva namreč trdi, da je Tempo že nekaj časa pred bujansko konferenco sodil, da bo Kosovo po koncu NOB tako ali tako pripadlo (skupaj s še nekaterimi mesti v Makedoniji) Albaniji; to stališče so kasneje na njegovo zahtevo morali vstaviti v sklepe danes zloglasne bujanske konference.

Aceva še dodaja, da je Tempo to celo sam priznal pred nekaj leti v izjavi zgodovinarju Branku Petranoviću. Takrat je še dejal, trdi Aceva, da so bili nekateri njegovi postopki le rezultat »mladostnega romantizma«.

Ob tej priložnosti je Aceva tudi predstavila svoj pogled na povojna dogajanja v Ma-

kedoniji. Ko omenja razvoj makedonskega gospodarstva, Aceva trdi, da je na to vplivalo tudi dejstvo, da so bili nekateri vodilni v Makedoniji prvo desetletje po vojni bolj zavzeti sami s seboj in s krepitvijo svojih položajev v republiki in zunaj nje, ker pač med NOB niso bili v Makedoniji...

Sedanje politično stanje v Makedoniji je po oceni Aceve »težko, pretežno, vendar ne brezizhodno«. Aceva še pravi, da krivdo za to pogosto mečejo na staro, vojno generacijo in posebno na takoimenoovane liberalce 70-let. Danes pa smo v letu 1989. Čeprav je bil v letih 1970-71 gospodarski položaj trikrat težji, bi ga lahko v zadnjih 18 letih vsaj trikrat izboljšali. Vendar se je zgodilo prav nasprotno. Položaj se je poslabšal za desetkrat in več. Zakaj? Aceva takole odgovarja na to vprašanje: »V teh letih se je troje, četvero povsem izhlapealih starcev, docela nesposobnih za delo (nekateri od njih nista niti v njihovi mladosti krasila poseben um in delavnost), ki nikakor niso mogli živeti brez funkcij in privilegijev, ponovno vrnilo na nove funkcije v republiki in federaciji. Zadolževali so deželo in si izplačevali lažne zasluge z zlatimi značkami in plaketa mi ter drugimi debelimi privi-

legiji. Vse so podredili sebi in niso dopustili kritike naroda, posebno nas, vojnih kadrov in revolucionarjev, kar so počeli z dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi. Tako so pahnili republiko v globoko brezno, v federaciji pa v povsem nepomemben položaj. Zadnjih osemnajst let so Makedonci v federaciji predvsem le dežurni sestavljenci referatov o Kosovu. Tako so »starci« po Acevi uspeli likvidirati vse vojne in povojne kadre mlajše od njih 5 do 15 let in še sposobne za delo. S tem so pretrgali neprekinjenost v delu in izkušnjah vojne in povojne generacije ter današnjih mladih vodilnih kadrov, ki so pravzaprav prizadeti.

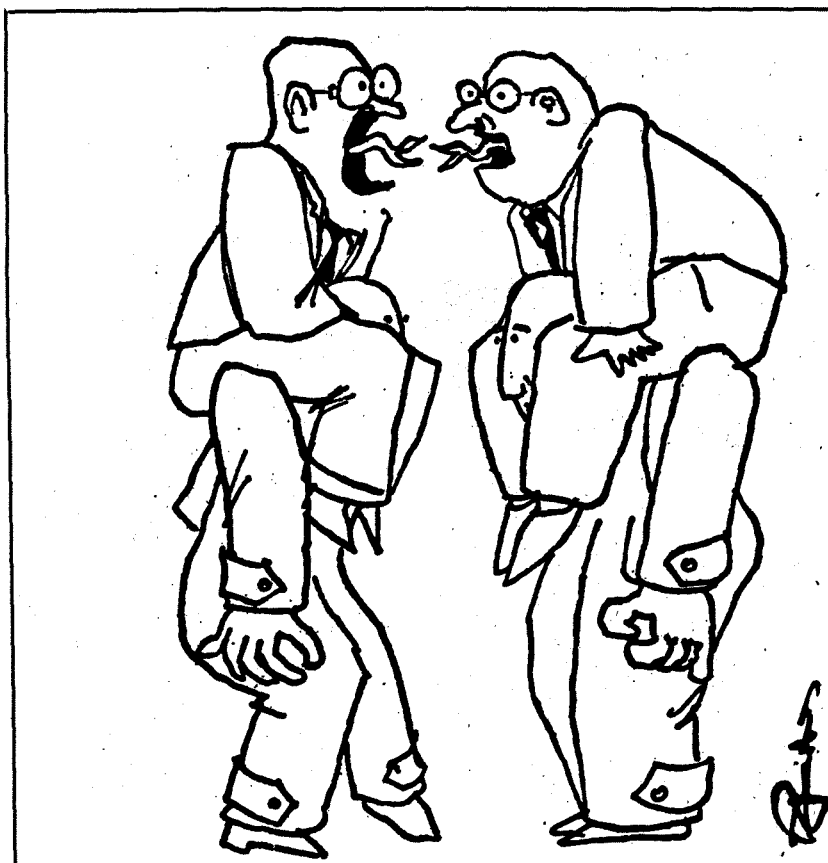
Intervju revolucionarke Aceve v mladinskem tedniku Mlad borec in njeno 300 strani dolgo pismo Tempu sta makedonsko javnost razklala na dva tabora. Prvi, precej številnejši, z nepretrganim zadovoljstvom pozdravlja »pogum« Aceve, ki se je prva lotila razkrivanja nekaterih vrzeli v zgodovini Makedonije, pri čemer ji je nehote »pomagal« Tempo s svojo Bitko za Balkan.

V drugem taboru pa so ostali vsi tisti, ki o vsem tem za zdaj še molčijo. Slednji pa so v glavnem vsi, ki so še žive priče dogodkov, o katerih pišeta (včasih močno različno) tako Tempo kot Aceva. To so predvsem Lazar Koliševski, ki ga Aceva naravnost poziva, in Krste Crvenkovski. Lazar Mojsov, Cvetko Uzunovski, Strahil Gigov, Borko Temelkovski, Kiro Gligorov...

O odgovorih Tempa in pozvanih iz drugega tabora Acevi bom seveda poročal, če se bodo oglasili, saj gre za koščljive zadeve. Sila zgovoren je namreč primer, ko predsednik komisije makedonskega cekaja za zgodovino KPM-ZKM ni hotel govoriti o Kosti Racinu, svojem someščanu in znancu.

Značilno je, da makedonski zgodovinarji zelo radi pišejo o daljni preteklosti, zaradi česar je nekaterim Lazar Mojsov priporočil, da naj nehajo že stotič »dvigati« vsako koščico nekega ilindenskega vojvode in naj se že vendar lotijo bližnje zgodovine. Makedonski zgodovinarji pa očitno mislijo, da je veliko lažneje in varneje o tem zaenkrat čim manj pisati, ker »se zgodovina ne piše, dokler še žive priče...«

Vaš Sime

Odmeva

Aktualna vprašanja na stranskem tiru

Ob gledanju televizije in poslušanju radia, ki je poročal o poteku javnega zborovanja v Ljubljani 8. maja in o protestih in bojkotih študentov v Ljubljani in Mariboru, ugotavljamo, da se je tam in še marsikje drugje, tudi v reviji Mladina, obravnavalo utemeljene, pa tudi nepotrebne stvari. Druge, bolj aktualne teme pa so potisnjene na stranski tir.

Nihče na teh zborovanjih ni, denimo, postavil vprašanje, kdo bi v primeru ogroženosti našo državno skupnost branil in ščitil, če ne naša Jugoslovanska armada. Nihče ni tam omenil dejstvo, da je v armadi občutno premalo oficirskega kadra in sodnikov vojaških sodišč slovenske narodnosti, kot bi jih glede na prebivalstvo Slovenije moralo biti. Prav zato je težavno sestaviti senat vojaškega sodišča izključno iz samih Slovencev. Do obrambnih načrtov in ostalih tajnih vojaških dokumentov imajo dostop izključno le po-

klicne vojaške osebe in pristojni organi; nikakor pa tudi ne kak »civilni kvartet«. Niti besede ni bilo slišati o ustanavljanju mladinskih delovnih brigad, ali vsaj manjših skupin mladine, da bi, če bi bilo treba, priskočila na pomoč kmetijstvu, ki je temeljna dejavnost za življenjski obstoj naroda. Tudi kmetje spadajo pod varstvo Odbora za človekove pravice, prav tako kot Janševa četverka, o kateri obravnavanja ni videti konca.

Na vsa ta zborovanja verjetno ni bil povabljen noben zastopnik iz vrst JLA, ZZB ali vojaških vojnih invalidov. Nasprotno, revija Mladina je 15. maja letos, med drugimi žalitvami zapisala, da so bili pri nas prvi varstveniki okolja – okupatorji, pripadniki Wehrmachta, ker so streljali partizane zato, ker so jedli drevesno lubje. V celoti se strinjam z J. P. (TV-15 z dne 15. 5.), ki med ostalimi navedbami pravi, da je ta članek v Mladini cinizem in pobalinstvo najhujše vrste. Pri takih pisunih, kot je ta v Mladini in njim podobnim, nesramnost ne pozna meja!

Prenehajmo že s takimi in podobnimi medsebojnimi razdiralnimi spletkami! Raje mislimo, kako izboljšati naš obupni gospodarski položaj in utrditi medsebojne odnose v naši sicer domovini Jugoslaviji.

Jože Hiti

Kdo in kdaj je razveljavil ustavo?

Že precej časa nisem prebral tako vesele novice kot pred kratkim, ko smo bili obveščeni, da bo Crvena zastava izvozila svoja vozila tudi v Portugalsko (1.000 kosov) in v Španijo (3.000 kosov). Gotovo je to posledica »uspešnega posla« iz vzgrom avtomobila YUGO v Združenih državah Amerike. V ZDA si je Jugoslavija priborila, s prodajo le tega, približno 5000 dolarjev izgube! Boh jim se, da bodo tudi v omenjenih državah še prehitro spoznali »kvaliteto« vozil in nam tako »pribili« še dodatnih nekaj tisočakov dolarjev izgube, ki jo potem mora kriti celotna družba in ne tisti, ki to izgubo fabricirajo. Ob že zelo krizni gospodarski situaciji, iz objektivnih, pa tudi subjektivnih razlogov, torej ponavljamo vedno iste in še pomnožene napake, ki nas do danes sploh niso nič izučile. Ali ne bi kazalo najprej urediti kakovost izdelkov, če pa tega nismo zmožni, zaprimo štacuno, da se ne blamiramo še kje drugje in ne samo doma! Ščititi slaba podjetja z državnimi ukrepi pomeni podpiranje parazitizma, ki nas je že veliko stal!

Od dr. Jovana Pavlovića, metropolita zagrebško-ljubljanskega, bi človek pričakoval

nauk iz evangelija, ne pa »razmnoževanje« cirilice po vseh krajih, kjer živijo Srbi, zlasti na Hrvaškem! Potem se ni moč čuditi, da nima dovolj vernikov! Posledica takega »nauka« sta tudi pop Djuić in Simo Dubajić!

Nič še nisem slišal, da bi naši legitimni organi, zlasti pa Skupščina republik in zvezna Skupščina, razveljavili ustavo SFRJ iz 1974. leta. Celó še več! Slišal sem, ko se sklicujejo mnogi na omenjeno ustavo še sedaj, ko so mitingaši protiustavno – nasilno zamenjali vodstvo v SAP in Črni gori. Kaj to pomeni? Ali je še veljavna omenjena ustava ali ne? Če pa ni več veljavna, kdo in kdaj jo je razveljavil? Kako je mogoče, da so »zaščitniki« ustavnega oziroma pravnega reda in pravne države vse to spregledali? Menim, da tu nekaj ni v redu, da na tako velike napake morajo opozarjati laiki – navadni državljani! Ali nam bodo formirali »tretjo« Jugoslavijo sedaj Šolević in njegov gospodar (ideolog) S. Milošević? Kaj potem še pomeni ljudstvo v tej naši ljubi domovini? Na to moje razmišljanje bi morali odgovoriti pametni in učeni ljudje, ne pa da tavamo v temi kot netopirji! Kako to, da do mitingov nimajo pravice edino le nesrbski narodi v Jugoslaviji? Take družbe, s tako enakopravnostjo, ne želimo!

Mihael Slivar

Znanilci – branilci – skrunilci svobode

Ob razstavi, ki jo je ob 200-letnici francoske revolucije pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

»Vsak človek, ki ima oblast, je v nevarnosti, da jo zlorabi. Zlorabo opusti šele, če zadene ob odpor.« Ta stavek je leta 1748, skoraj pol stoletja pred napadom na pariško Bastiljo, ta mrčni simbol samovladja in oblastnega nasilja, zapisal veliki znanilec in branilec človekovih in državljanskih pravic Charles de Secondat de Montesquieu (1689–1755). Že sama misel o odporu zoper oblast, ki se je sklicevala na božje pravo, je imela ob izidu puntarski naboj. V očeh branilcev stare vladavine pa je bila pravo bogokletje.

In vendar je bil ta kritični odnos do oblasti, kakor so ga oznanjal poleg Montesqueuja še Jean Jacques Rousseau (1712–1778), Voltaire (1694–1778) in drugi »razsvetljenci«, tista spodbuda, ki je v imenu razuma spodnesla predsodke, na katerih je slo-nela stara oblast, ter ob neresljivi družbenih nasprotjih in spopadih utemeljila in opravičila francosko revolucijo. Postala je neuničljiv, vedno živ temelj moderne demokracije.

V dvestotih letih po francoski revoluciji se je božje pravo omejilo na prazen vladarski obrazec »po milosti božji«, kakor ga je uporabljal še zadnji Karadžordžević na jugoslovanskem prestolu, oblastniki pa so se slej ko prej skušali ogibati nadzoru in svoje kritike razglasili za »protidržavne elemente« (v novejšem času tudi za »protirevolucionarje«).

Slovenci imamo razlogov dovolj, da se pridružimo civiliziranemu svetu, ki se spominja dvestoletnice francoske revolucije. Če pritrdimo ali odklonimo tehtamo pridobitve tedanjega časa s svobodoljubnimi ali diktatorskimi fa-

Cenzurni odloki in navodila za knjižničarje

V Avstriji so se na vse pretege trudili, da bi zaustavili

je v javnih knjižnicah na voljo za branje vsaka knjiga, najsi je prepovedana ali ne, ne da bi pretehtali osebo, značaj ali starost, se ukazuje... itd. V neki drugi odredbi so

Za nas, Slovence, pa so posebno pomembna dogajanja o osnutku ameriške deklaracije o neodvisnosti izpod peresa Thomasa Jeffersona. V njegovi knjižnici so namreč našli delo »o republiki« francoskega humanista Jeana Bodina, ki ga imajo za začetnika teorije o družbeni pogodbi. V tej knjigi je odlomek, ki pripoveduje o ustoličevanju koroških vojvod. Bodin ob opisu tega meni, da ni ničesar, kar bi se dalo primerjati s tem običajem. Te stavke je Jefferson občrtal in ni izključeno, da je avtor ameriške deklaracije iz leta 1776 črpal tudi iz tega običaja navdih za idejo o suverenosti naroda...

pohujšanje, ki je prihajalo iz Francije. V Narodni in univerzitetni knjižnici je neverjetno mnogo cenzurnih odlokov. Največ je listin, ki jih je izdajala policija ob zaplenbah. Kadar je namreč umrl kak župnik ali kak drug intelektualc, so najprej planili na knjižnico, jo prečesali in naredili seznam knjig, ki jih je treba izločiti iz prodaje. Ta seznam je – kdaj pa kdaj tudi s knjigami – prišel v knjižnico, bibliotekar Franz Wilde pa ga je dobil »v skrbno hrambo«. Čeprav gre pri nekaterih župnikih v veliki meri za teološka dela, ki sta jih

Njegovo Veličanstvo ugotovili, da nekateri pošiljajo sezname prepovedanih knjig v tujino, kjer jih nenaklonjeno objavljajo. Zato je treba poskrbeti, da se to ne zgodi več. (Malo sram jih je menda vendarle bilo!)

Najpopolnejši in najbolj podroben pa je »Predpis za vodstvo cenzurne dejavnosti in za obnašanje cenzorjev« iz leta 1808. (Verjetno gre za predpis, po katerem so tudi pozneje cenzurirali vse, kar je pri nas izšlo, tudi Prešernovo Zdravljico).

Listina se začne silno slavnostno in na videz široko-

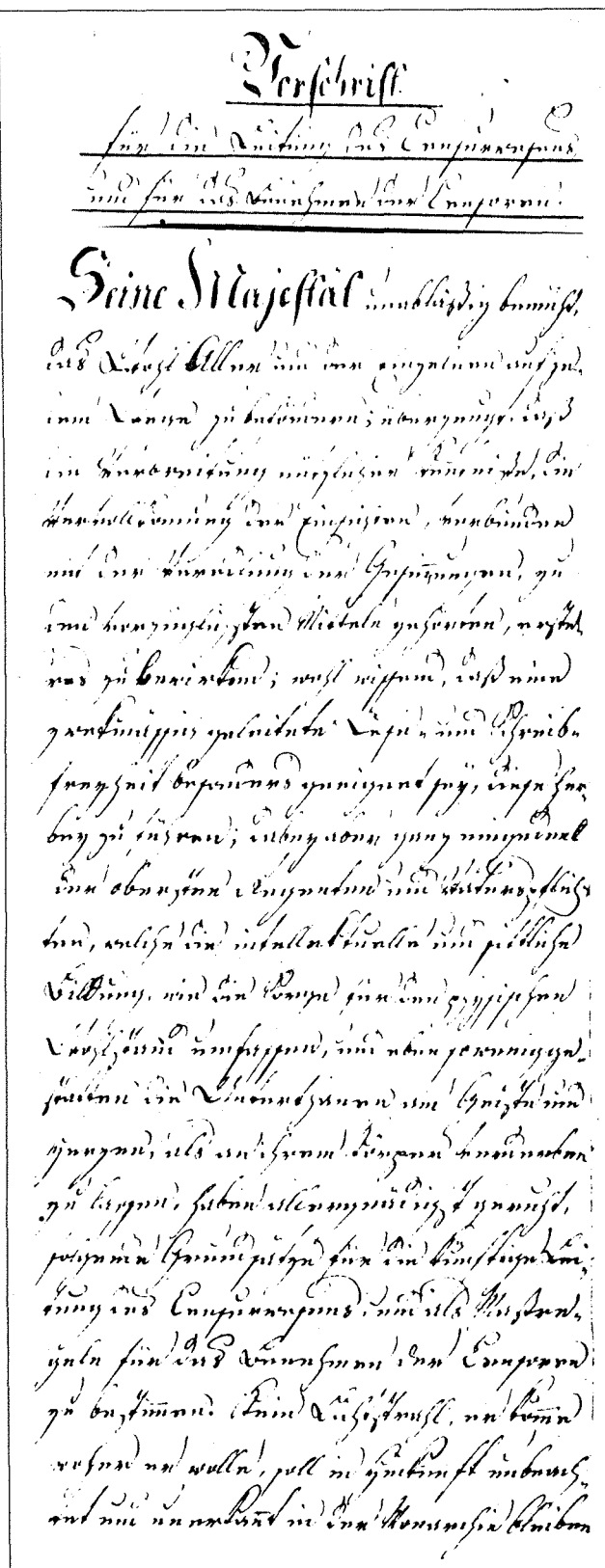
dajoč se najvišje vladarske očetovske dolžnosti, ki zajema intelektualno in нравstveno izobraževanje, kot tudi v skrbi za fizično dobrobit, ne dovoli pogubiti duha, srca in telesa svojih podložnikov, so milostno blagovolili določiti sledeča načela in ukrepe za bodoče vodenje cenzurnega delovanja. Sledi 19 členov tega predpisa. Vsa dela se po 15. členu delijo v štiri skupine: »Admittitur« (dovoljeno), »Transeat« (dopuščeno), »Erga schedam« (Z dovolilnico) in »Damnatur« (obsojeno). Za zadnjo skupino, ki je »najvišja stopnja prepovedi«, podeljuje dovoljenje policijski dvorni urad, ki pa mora vsake četrta leta predložiti cesarju seznam oseb, ki so jim take vrste dela dovoljena. Ni kaj! Njegovo Veličanstvo so hoteli biti osebno poučeni o ljudeh, ki se sicer po službeni dolžnosti seznanjajo s protidržavnimi idejami!

Na indeksu tudi Primož Trubar

Cenzura pa je seveda plenila tudi druga dela, ki s politiko niso bila v nikakršni zvezi. Šlo je za vsa dela, ki so bila na cerkvenem indeksu prepovedanih knjig. V Narodni in univerzitetni knjižnici je 11 izdaj tega cerkvenega indeksa. Med njimi tudi izdaja iz leta 1613, v kateri je med duhovnimi velikani tudi Primož Trubar. Edini Slovenec iz kasnejšega časa, ki je na Indeksu, pa je župnik Anton Vogrinec (1873–1947) iz Libelč zaradi kritike cerkvenih razmer, ki je pod naslovom »Nostra maxima culpa« (Naša velika krivda) izšla leta 1904 v Leipzigu.

Sicer pa indeksa prepovedanih knjig ne pozna samo katoliška cerkev, ampak tudi sovjetska oblast. Leta 1929 je postal na Zahodu znan spis, ki se obrača na »Politprosveto, partijske komiteje in oddelke GPU z instrukcijo za revizijo knjižnih fondov v knjižnicah in odstranitev protirevolucionarne in protiumetniške literature.« Na seznamu, ki sega do leta 1920 nazaj, so Taine, Carlyle, Maeterlinck, Nietzsche in Tolstojeva dela iz področja etike. (V tem se skladata sovjetski in katoliški indeks!)

Iz obdobja med obema vojnama je pri nas vzbudil oster protest odlok ministrstva za prosveto, da je treba iz slovenskih šolskih čitank iztrgati prvo polo zaradi Cankarjevega besedila iz Kurenta v domovini, ki, kakor utemeljuje minister, ne govori »o našoj velikoj, ujedinjeni domovini od Triglava do Timoka, nastanjeni enim narodom, iste krvi i jezika!« Zaradi

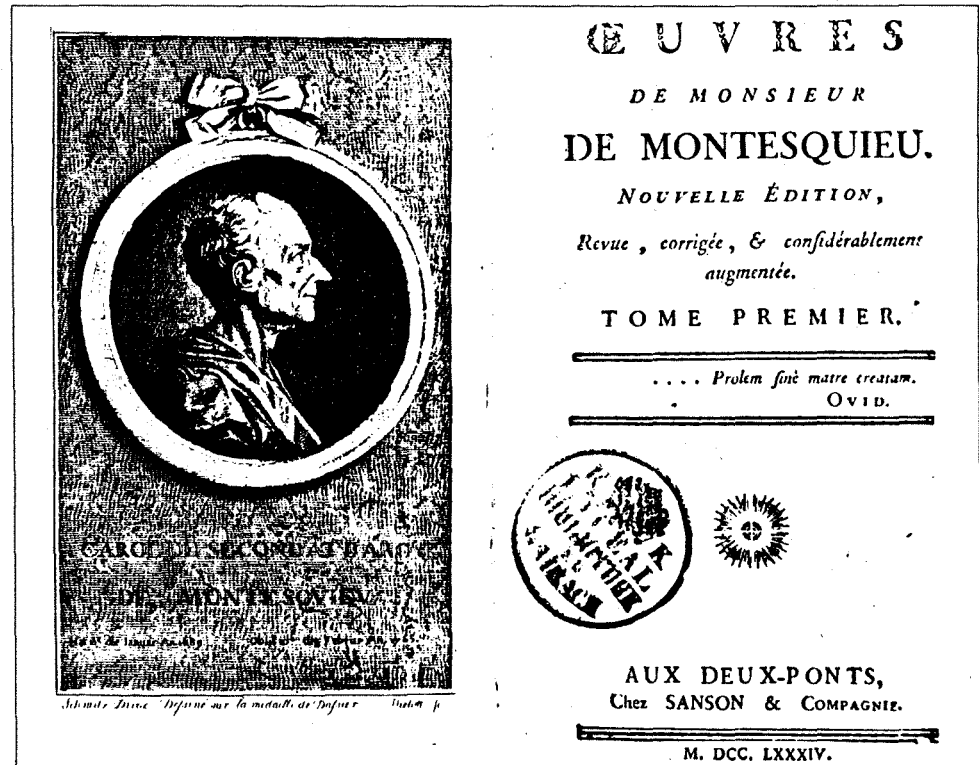
protestne resolucije ob tej priložnosti so bila vsa slovenska srednješolska društva razpuščena.

Med uredbe, ki ne nadaljujejo načel iz francoske revolucije, spada tudi Zakon o preprečevanju zlorabe svobode tiska in drugih oblik javnega obveščanja iz leta 1976.

Francoska revolucija je bila sicer prva, ki je iz temeljev spremenila družbeni red, prizadevanja za svobodo pa segajo seveda daleč nazaj v zgo-

dovino. Že obdobje Cromwellove revolucije je iz leta 1644 prineslo prvi ognjevit govori proti zakonu o cenzuri, ki ga je imel avtor »Izgubljenega raja« John Milton (1608–1674) vangleškem parlamentu. V njem primerja zakon o cenzuri veliki škodi, ki bi nastala, če bi »sovražnik zaprl vsa pristanišča in preprečil uvoz najdragocenejšega blaga, ki ga imamo, namreč resnice«.

Jaro Dolar

zami revolucije, se moramo zavedati, da smo dediči te revolucije, deloma pa tudi boja proti njej, saj so se evropski vladarji v strahu pred Napoleonom morali obračati na ljudstvo, ki ga dotlej niso kdove kaj v misel jemali. Komaj pet let smo bili Napoleonovi podaniki in čeprav je Napoleon ukinil mnogo revolucionarnih pridobitev, so se Slovenci v tem času začeli znova zavedati svoje identitete, saj niso bili več brezimni, nemo ljudstvo.

vlada ali uradna teologija odklanjali, je na takih seznamih kar precej knjig francoskih razsvetljencev. Po teh seznamih je mogoče ugotoviti, da je bilo, poleg znanih, privržencev francoske revolucije več, kakor smo doslej sodili.

Posebno zanimiva so nekatere navodila za knjižničarje in za cenzorje. V letu 1802 npr. beremo: »Ker so njegovo Veličanstvo s skrajno nevoljo zaznali, da se ne glede na že obstoječe najstrožje prepovedi brez pomisleka da-

srčno v značilnem uradniškem slogu (vse v enem stavku!):

»Njegovo Veličanstvo so v stalnem prizadevanju, da bi pospeševali dobrobit vseh in vsakogar, prepričani, da spada širjenje koristnega znanja in izpopolnjevanje spoznanj, zvezano s plemenitenjem nazorov med najimnetnejša sredstva za izvajanje le-tega, dobro vedo, da je smotrno vodenje bralne in pisne svobe posebno primerno, da se to doseže, pri tem pa zave-

Iz našega zamejstva

Organizacija terenske skupine Montes

V Foljanu je bilo zanimivo predavanje o terenski organizaciji odporniškega gibanja, znanega po imenu skupina Montes. Gost večera je bil zgodovinar dr. Giancarlo Bertozzi, ki je na srečanju predstavil, kako je med drugo svetovno vojno delovala terenska organizacija v zaledju, ki pa je bila pomembna za obstoj partizanskih enot v hribih, zlasti na slovenskem ozemlju.

Predavatelj, ki je več let zbiral podatke o široko razpredeni terenski organizaciji na Trziškem in v Furlaniji, je orisal, kako je organizacija nastala in kako uspešno delovala. Glavna skrb je bila zbiranje, odkupovanje in rekvizicija živil in drugega blaga in

njihova odprema partizanskim enotam. Ena pomembnih nalog je bila tudi zbiranje denarja, v obliki davščin, prispevkov ali posojil.

Bertozzi je med drugim povedal, da je štab skupine izpolnil podroben popis ekonomskega stanja veleposestnikov in premožnih oseb. Na podlagi teh podatkov so nato uvedli plačevanje prispevkov odporniškega gibanja. Med drugim so nabrali v mlinih velike količine moke, premožnejšim kmetom pa so pobirali odvečno živino. Kar so člani skupine na ta način nabrali, so kasneje s kmečkimi vozovi ali z zaplenjenimi vojaškimi tovornjaki odpeljali partizanom. Bertozzi je prebral tudi zanimivo pismo, ki ga je sku-

pina poslala grofu v Seveglianu, v katerem je pisalo, da mora grof za kazen plačati dva milijona lir, češ da ni človeško ravnal s svojimi delavci.

Montesova skupina je bila nedvomno najboljše organizirana skupina na celotnem italijanskem ozemlju in je odigrala pomembno vlogo v boju za osvoboditev. Večino zaplenjenega in tudi odkupljenega blaga in denarja je namreč preko karavle v Lanzaus in preko Doberdoba, Gabrij in Vrha prihajalo na slovensko ozemlje, kjer so poleg slovenskih partizanskih enot delovale tudi italijanske garibaldinske enote.

Montesova skupina je kmalu postala tako močna in

razvejana, da ji okupatorske oblasti niso mogle več doživeti. Bertozzi je nabral med drugim tudi več pisem videmskega prefekta, ki se zgroža nad nemočjo v boju proti tej organizaciji.

Velika večina članov skupine Montes je bilo iz trziške ladjedelnice, kjer so bili zaposleni delavci iz raznih krajev in različnih narodnosti.

Eden vodilnih članov in organizatorjev terenske skupine je bil prav Silvio Marcuzzi – Montes, ki so ga esesovciiz Palmanove ujeli. Montes je umrl za posledicami mučenja.

Po koncu vojne so člani skupine želeli nadaljevati z delom, toda Angleži so jo naposled ukinili.

Predavatelja zgodovinarja dr. Giancarla Bertozzija je uvodoma predstavil predsednik pokrajinskega odbora VZPI Silvano Bacicchi.

Jože Oblak

Z letne skupščine ZZB NOV Ljubljana-Vič

Viška borčevska skupščina je izrazila vsesplošno zaskrbljenost borcev zaradi poslabšanja stanja v državi v vseh pogledih, kar pa se vse bolj zaostruje v mednarodnih odnosih, v izsiljevanju, vsiljevanju različnih znakov nadaljnega razvoja, v neučinkovitem delovanju pravne države, z inflacijo, z upadanjem življenjske ravni prebivalstva, z liderstvom, s poskusi prevrednotenja izročil NOB in revolucije.

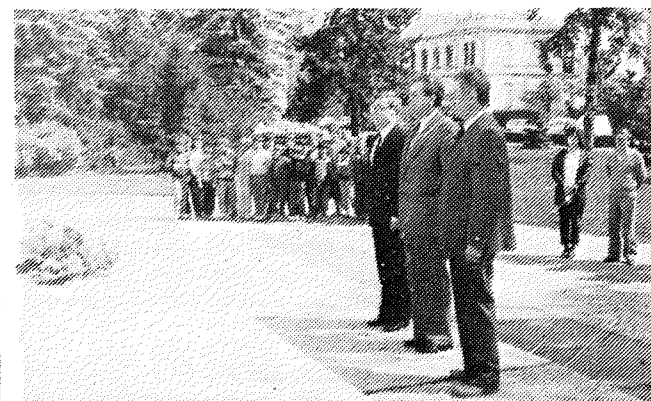
Najodločneje so odvrnili neargumentirano napadanje Slovenije, in njenega vodstva ter od slovenskega vodstva zahtevali odločnejši nastop zoper takšno početje. Borci so podprli stališča republiškega odbora ZZB NOV o prenovi SZDL in menili, da morajo biti vse prenove v funkciji uveljavljanja učinkovitejšega sistema političnega in učinkovitejšega gospodarstva. Zavzeli so se za kontinuiteto vsega, kar se je po vojni izkazalo za koristno in uspešno, pa tudi za opuščanje vsega tistega, kar je postalo cokla razvoju.

Zato se bodo zavzemali na volitvah za tiste kandidate, ki se bodo zavzemali za tak razvoj, zavzeli so se za takšno novo besedilo slovenske ustave, ki bo zagotavljalo njeno suverenost v SFRJ, hkrati pa so se poleg opredeljevanja svojih ožjih nalog zavzeli za izpolnjevanje programa socialnega in zdravstvenega varstva borcev in vojaških invalidov, nazadnje pa so pohvalno ocenili odnos viške občinske skupščine do borcev in borčevskih zadev.

B.Ž.J.

Delegacija SZ v Murski Soboti

Ob letošnjem dnevu zmage je Mursko Soboto obiskala tri članske delegacija generalnega konzulata Sovjetske zveze v SFRJ iz Zagreba, ki sta jo vodila generalni konzul Nikolaj A. Isačev in sekretar generalnega konzulata Igor S. Višnevecki.

Delegacijo SZ je najprej spejel predsednik SO Andrej Gerenčer, ki so se mu pozneje pridružili še predstavniki družbenopolitičnih organizacij soboške občine. Skupna delegacija je ob 10.45 položila venec k Spomeniku zmage v središču Sobote, zatem pa še venec k grobnici vojakov Rdeče armade ter k piramidi borcev NOV na soboškem pokopališču.

Popoldne je delegacija SZ obiskala še Pokrajinski muzej v Soboti, ogledala si je tudi romanske rotunde v Selu na Goričkem.

Filip Matko

Franja in akcija za njeno rešitev

Društvo slovenskih upokojencev v Trstu je pripravilo svojim članom lepo in zanimivo predavanje, v katerem je upokojeni odgovorni urednik Primorskega dnevnika Jože Koren obširno spregovoril o nastanku in razvoju partizanske sanitete na Primorskem med NOB, ter o sklepu štaba 9. korpusa o ustanovitvi pomembnih partizanskih bolnic, kasneje poimenovanih Pavla in Franja.

Podrobno se je zadržal o začetkih in razvoju znamenite partizanske bolnice Franje, ki domuje v soteski Pasice pri Cekrnu že od decembra 1943. Omenil je še, da je bolnico Franjo, ki se povsem uporavičeno poteguje za vpis v seznam svetovne kulturne dediščine pri UNESCO, obiskalo od osvoboditve sem nad milijon 200 tisoč obiskovalcev, med katerimi so bili precej številni tujci iz vsega sveta.

Predavatelj je še pojasnil, kako uspešno poteka nabilna akcija za sanacijo in obnovo Franje v zamejstvu. Ob tem velja omeniti, da Jože Koren skrbno in vztrajno zbira podatke o nabirki in jih redno tedensko objavlja v tržaškem primorskem dnevniku.

V štirih slovenskih denarnih zavodih na Tržaškem in Goriškem se je do 4. maja nateklo že nad 50 milijonov lir prostovoljnih prispevkov za sanacijo in obnovo znane partizanske bolnice Franja.

V nabilralni akciji so se izkazali bivši partizani – člani sekcije VZPI vasi Dolina, Mačkolje in Prebeneg, ki so zbrali že nad 4 milijone lir.

Za obnovo bolnice Franja pa so člani sekcije VZPI-ANPI občine Zgonik 7. maja ob občinski proslavi osvoboditve zbrali 1200000 lir.

Založništvo tržaškega tiska je za obnovo Franje prispevalo že osmi plog v znesku 1281000 lir, imena darovalcev je objavil – kot je že običaj – Primorski dnevnik.

Prispevala so tudi podjetja: RESCO 500.000 lir, RESIM SaRL 500.000 lir in TRAD Triesta SRL 200.000 lir.

Nabilralno akcijo nadaljujejo.

★ ★ ★

O. J.

V akciji zbiranja sredstev za sanacijo in obnovo partizanske bolnišnice Franja so prispevali člani Zveze koroških partizanov, Zveze slovenskih organizacij, Zveze slovenskih izseljencev in Zveze slovenskih žena iz Celovca 42 milijonov din.

ZZBNOV Slovenije

★ ★ ★

Ko smo izvedeli, da je zemeljski plaz močno poškodoval partizansko bolnišnico Franjo, smo bili vsi prizadeti. Ta naš veličastni spomenik NOB priča, o nepopisni iznajdljivosti, požrtvovalnosti in junaštvu vseh, ki so v njej delali kot zdravniki, bolničarke in pomožne osebe ter se v teh legendarnih pogojih uspešno borili za življenje ranjenih borcev. To pričevanje ne sme propasti, zato so se tudi člani naše krajevne organizacije ZB NOV – Moste odločili, da s svojimi prispevki pomagajo pri obnovi.

Zbrani denar 530.000 smo nakazali na tekoči račun zgodovinskega muzeja v Idriji.

KO ZZB NOV – Moste

Številne narodnosti so krepile bojni duh

V soboto, 20. maja, se je v Domu JLA v Ajdovščini zbralo več kot dvesto nekdanjih borcev enot 30. divizije. Na priložnostni slovesnosti so se spomnili februarja leta 1944, ko je njihova divizija odšla v Beneško Slovenijo. Vsi pohodniki so ob tej priložnosti prejeli spominske medalje, svojci padlih in umrlih pa spominsko plaketo.

Slavnostni govornik je bil nekdanji komandant 30. divizi-

je Albert Jakopič-Kajtmir. Med drugim je poudaril, da so bili v tej partizanski enoti borci kar štirinajstih narodnosti: Slovenci, Hrvati, Srbi, Makedonci, Črnogorci, Bosanci, Poljaki, Avstrijci, Čehi, Italijani, nekaj časa pa tudi sedemdeset Angležev. Za usklajeno delovanje tako nacionalno pisane sestave ter za dosego enotnega poveljevanja in čim večjo borbenost in čim boljše medsebojne odnose so vpeljali nekatera

načela, po katerih so se ravnali. Kot je poudaril Albert Jakopič-Kajtmir, so zagotovili dosledno spoštovanje jezika, kulture, običajev in navad pripadnikov posameznih narodov. Borci niso posamično razporejali po enotah. Če je število pripadnikov nekega naroda dovoljevalo, so ustanavljali obožene vode, čete in bataljone. Tako so imeli srbsko četo, ruski bataljon, mongolski bataljon ter italijanske enote od desetih do brigade. Poveljniški kader so si pripadniki različnih narodov izbirali sami. Poveljujoči jezik v diviziji je bil slovenski, po enotah pa je bil usklajen

po nacionalnih potrebah.

Z uveljavitvijo teh načel in še nekaterih drugih je bila divizija, ki je sicer štela 2200 mož, borbena in udarna.

To slovesnost pa so izkoristili tudi za podelitev velike ter malih plaket teritorialne obrambe diviziji in njenim brigadam, ki jih je podelil poveljnik Teritorialne obrambe Slovenije generalpodpolkovnik Ivan Hočvar.

Namestnica republiškega sekretarja za ljudsko obrambo Božena Ostrovršnik pa je še živim komandantom in komisarjem enot 30. divizije podelila priznanja RSLO.

B. K.

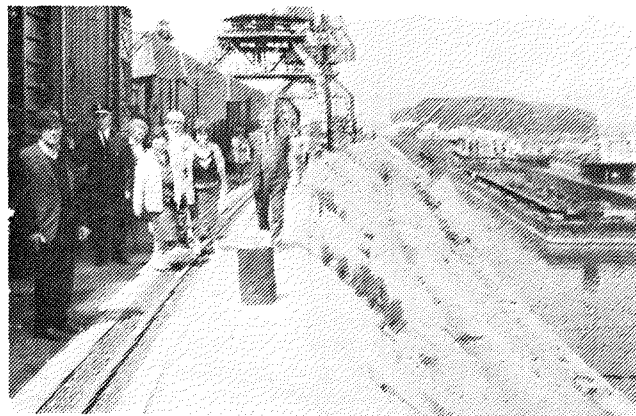
Vesela Bukovščica

Minersko-sabotažna četa Gorenjskega odreda Ratitovec se je od septembra 1943. do julija 1944. zadrževala v tem kraju. Krajanj Bukovščice in okolice so pripomogli, da njeno taborišče nikoli ni bilo izdano. Te besede so vklesane v spominsko ploščo sredi vasi Bukovščica v Selški dolini. Minulo nedeljo so jo odkrili borci, krajanj in mladina, v zahvalo medvojni narodnostni in bojni zavesti tamkajšnjih krajanov. Minerci nekdanje čete oz. voda Ratitovec in drugi borci so skupaj z vsemi zbranimi prisluhnili slavnostnemu govorniku, nekdanjemu komisarju Gorenjskega odreda Antonu Kržišniku-Ljubu, ki je v svojem govoru povzdigoval lojalnost in visoko zavest kmetstva v Bukovščici in okolici in dejal, da je bila cela dolina – fara v bistvu eno samo partizansko taborišče.

Pionirji iz domače šole so dobili skrbništvo nad novim obeležjem, krajevnemu prazniku za dodatek pa so vrata domačih hiš okrasili z lastnimi slikami in vabili na proslavo. Ni manjkalo kulturnega programa osnovnošolcev, domačih pevcev in partizanske harmonike.

R. H.

Po Slavoniji in Podravini

Železničarji – člani aktiva ZZB NOV Gorenjske vsako leto, zaradi prijetnega vzdušja in spoznavanja naše domovine, pripravijo en daljši in več krajsih izletov. Radi obiščejo kakšne toplice, za cilj daljšega izleta, ki je bil od 8. do 10. maja, pa so si izbrali Podravino in Slavonijo.

Teh krajev doslej še nihče ni poznal, zato je bila pot skozi turistične Križevce, po Podravki znano Koprivnico, Virovitico, mimo slavonskih hrastovih gozdov in žag zanje zelo zanimivi. V Osijeku so si ogledali obrate za izdelavo pralnih praškov in tekočih detergentov Saponije, veliko pristanišče ob Dravi (na sliki), zadrževali pa so se seveda tudi po lepo urejenem mestu. V Osijeku so jih njihovi sodelavci – železničarji lepo sprejeli in jim razkazali vse, kar so želeli.

V dokaz, da je izlet lepo uspel, je tudi dogovor, da se bodo še srečali. V kratkem bodo železničarji z Jesenic gostili železničarje s te proge (s postaj od Koprivnice do Osijeka), popeljali pa jih bodo v Zgornjesavinjsko dolino.

Branko Blenkuš

Ob 45. obletnici Prve slovenske artilerijske brigade

Toliko topov še ni bilo na enem kraju

V spomin na soborce in na vse, ki so nam na bojnih pohodih dajali kruh, streho in spodbudno besedo

Ob kapitulaciji italijanske vojske leta 1943 so partizani zasedli razno opremo: topove, havbice, konje z vprežnim in jahalnim priborom, strelivo in nekaj telefonskega materiala. S tem orožjem so se opremile brigadne baterije, v 14. in 18. diviziji pa so nastali celi divizion. Najštevilnejše in organizacijsko najbolj urejeno pa je bilo topništvo 15. divizije, ki se je oblikovalo v Žabji vasi pri Novem mestu. Ta enota, pod poveljstvom Petra Brajevića in Mihe Mišića, je imela enajst različnih topov in havbic, razvrščenih v dva divizion.

Kmalu po ustanovitvi se je del prvega divizion pod poveljstvom Sergeja Berceta napotil čez Gorjance. Skupno z Gubčevom in 13. proletarsko brigado Rade Končar naj bi uničil sovražnikovo oporišče Stojdrago. Po kratkem topniškem ognju so pehotne brigade 1. oktobra 1943 v naskoku zavzele oporišče, medtem ko je protiletalski vod artilerije sestrelil nemško letalo, ki je obstreljevalo naše položaje. »Gledaj ti, šta imaju ovi Kranjci«, so se čudili hrvaški kmetje, ko se je kolona topov vračala po opravljenem delu.

Gubčeva brigada je trikrat napadala postojanko v Kostanjevici. Frontalni naskok, le z enim bataljonom proti 500 Nemcem, ni mogel uspeti, čeprav so mislili, da bo postojanka padla tako kot Stojdraga. Od topov so preveč pričakovali. Ni odveč, če omenimo, da so topničarji pripeljali pred Kostanjevico tudi staromodni italijanski top 149 mm. Kmetje iz Žabje in Smolenje vasi vedo še danes s ponosom pripovedovati, kako imenitno je bilo, ko so vozili to 7-tonsko čudo skozi Novo mesto, Šentjernej do vasi Ostrog, od koder naj bi streljali na Kostanjevico.

Ob istem času so baterije 2. divizion s tremi topovi 75 mm in dvema havbicama 100 mm pomagale brigadam v bojih za pregon Nemcev čez Savo. In res; v katkem času so padle postojanke Dole, Kal, Šentjanž, Bučka in Boštanj.

V teh akcijah se je topništvo krepko uveljavilo v očeh borcev in brigadnih starešin ter dokazalo upravičenost svojega obstoja.

Za obdobje od ustanovitve topniških enot do začetka nemške ofenzive konec oktobra je značilen obstoj razmeroma prostranskega osvobojenega ozemlja, ki je imelo dovolj varno zaledje. Sodelovanje s pehoto je bilo podobno uporabi v normalnih, lahko bi rekli, nepartizanskih razmerah.

Kam z divizion?

V nemški ofenzivi (od 20. oktobra do 12. novembra 1943) in v bojih, ki so jim sledili, pa je poveljstvo artilerije spoznalo, da se ne more več zanesti na stalnost svobodnega in varnega ozemlja. Da bi zaščitili svoje premike, so namreč Nemci pomnožili število postojank in neprestano nadzorovali ceste, ki so bile tako nujne za prevoz našega topništva. Sredi vsakdanjih bojov s sovražnikom, ki je vdiral na osvobojeno ozemlje, največkrat s podporo tankov, se je nehote zastavljalo upravičeno in resno vprašanje: kam z divizion? Ali te enote umakniti na manj izpostavljeno osvobodeno ozemlje v okolici Črnomlja in Metlike, ali pa jih prilagoditi novemu položaju, ki je zahteval od topničarjev, da učinkovito izpolnjujejo poleg artilerijskih tudi povsem pehotne bojne naloge? Sprejeto

je bilo drugo stališče. Topničarji so torej spremenili taktiko in formacijo ter se oborožili z večjo količino avtomatičnega pehotnega orožja.

Topniško orožje in strelivo so topničarji v tem času in vse do konca 1944. leta navadno zakopavali v težko dostopnih krajih, ali pa so ga vsaj skrbno in domiselno maskirali. Tako je ena skupina topov bila skrita v Gorjancih, zaradi predvidenih akcij na območju Bela krajina – Žumerak – Novo mesto, druga je čakala v rajonu Smuka, ker je bilo pričakovati boje na območju Stična in Žužemberk, medtem ko je bila tretja skupina skrita blizu Kočevja zaradi možnih bojov v smeri Kočevja – Velike Lašče in na Notranjskem. Topove so baterije skrivale tudi v neposredni bližini sovražnih postojank, ko je v območju, ki ga je sovražnik redno nadzoroval. Danes lahko trdimo, da je bilo orožje vedno dobro skrito, prav to pa je pri sovražniku vzbujalo začudenje in jezo, ker si ni znal pojasniti, od kod se je nenadoma, kljub stalnem nadzoru cest, pojavila pred njegovo postojanko topniška enota.

V začetku decembra 1943 je 1. divizion zbral dovolj vprežne živine, dekonspiriral na Vahti v Gorjancih svoji dve havbici in odrinil iz Uršnih sel po gozdnih cestah, pokritih s prvim snegom čez Kočevski Rog do vasi Vrbovec, kjer naj bi se priključil Tomšičevi brigadi za napad na Kočevje. Pohod in streljanje je upravljala namestnik poveljnika artilerije tovariš Miha.

»Nad Kočevjem je ležala gosta jutranja megla, tako da nismo mogli videti ciljev niti izbrati primernih položajev. Po pregonu sovražnika iz bunkerjev pri železniški po-

staji in v zvoniku smo se prebili do potoka Rinže. Sklonjeni za havbičnim ščitom, v megli in vsesplošnem dimu, smo brez varstva rinili havbico čez most. V boju smo izstrelili 130 granat. Manjkalo je še 20 granat, da bi padla postojanka. V gradu so že izobesili belo zastavo, ko se je pojavil sovražnikov tank in nas prisilil k umiku. Prikradla se je celo gruča letal in neusmiljeno obstreljevala naše kolone. Z velikimi naporami smo iz mesta izlekli svoje orožje in še plen treh havbic, ki pa so bile, po poznejšem pregledu, neuporabne. Začelo je snežiti. Orožje smo zapeljali v skrivališče blizu Kočevja, kjer je ostalo do napada na Zdensko vas«, je pripovedoval udeleženec tega pohoda.

Na Trški gori

V zasneženem februarju je ena havbica sodelovala pri napadu na Trško goro. Pohod iz Globokega čez Dvor, Globodol, Mirno peč in na Trško goro po ozkih vaških poteh je bil zelo naporen in zamuden. Po vijugastih cestah je havbica večkrat zdrnila in se nagnila po pobočju, da so jo topničarji le s težavo spravili nazaj na »pravo pot«. Sovražnik je napravil vrsto okopov in se utrdil tudi v sami cerkvi. Po naših položajih so začele padati mine. Nekaj tovarišev je bilo ranjenih, eden je bil celo smrtno zadet. Malo je manjkalo, da ni izgubil življenje komandir Frenk Kastelic. Poveljnik napada tovariš Daki je opazoval dogajanje okoli cerkve in ocenjeval uspešnost topniških granat, ki so zadevale, vendar cerkvenega zidu niso prebile. Razjezil se je in ukazal, naj odvijajo vžigalnike in tako pošiljajo granate v debele zidove. Vendar tudi to ni pomagalo.

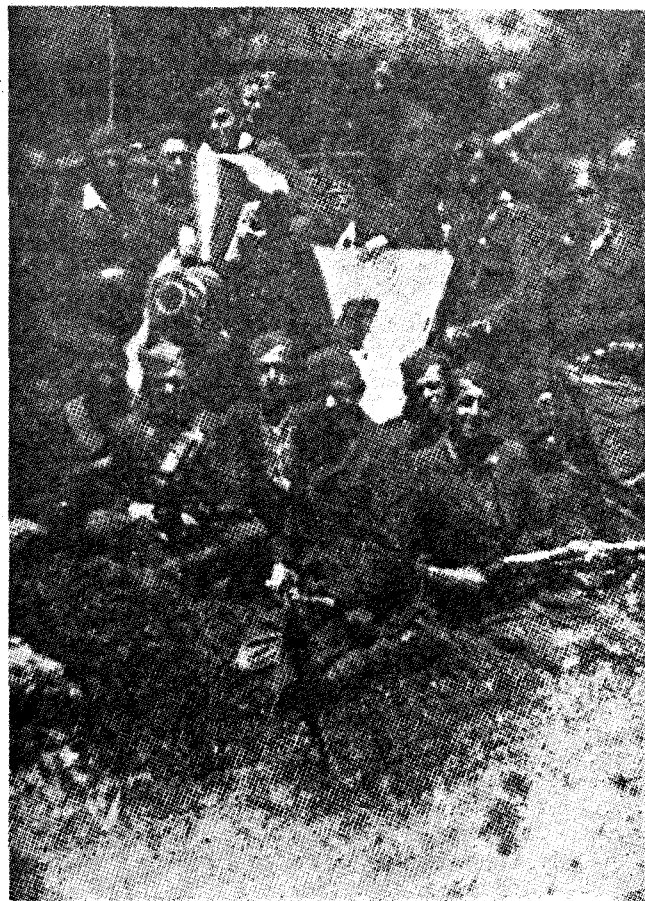
Po akciji na Trško goro so se borci vrnili v Globoko. Časa za počitek ni bilo. Pohiteti so morali s pripravami za podporo pri napadu na Zdensko vas (28. februar 1944), ki je bil najbolj uspešna akcija 15. brigade. Pri ogledovanju postojanke so takoj ugotovili, da je območje cerkvice Sv. Anton, z okopi in posadko,

Odbor skupnosti borcev 1. Slovenske artilerijske brigade vabi vse borce in borke na srečanje, ki bo 3. junija 1989 ob 11. uri v domu JLA v Ljubljani (nasproti žel. postaje). Udeleženci bodo prejeli tudi brošuro »Spomini borcev«.

ključ za zavzetje same vasi. V streljanju je sodelovalo pet topov, trije iz brigad in dve havbici iz 1. divizion. Na postojanko so izstrelili več kot 250 granat. Mnogo. Topničarji so bili najbolj veseli zaplenjenega protitankovskega

mesta, Smuke in Ivančne Gorice.

V aprilu leta 1944 je bila glavna korpusta razporejena na prostoru Ljubljana – Kočevje. V tako izpraznjeno območje med Krko in glavno cesto Novo mesto – Ljubljana

To so borci 2. divizion na Jami, julija 1944 – med njimi 75 mm havbica.

topa 50 mm (PAK-50) in vojaške kuhinje na gumijastih kolesih.

Bojno območje 7. korpusta je bilo vezano za prostor Ljubljana – Brežice – Metlika – Postojna, to je na ozemlje Dolenjske, Bele krajine in Notranjske. V središču tega ozemlja se je nehajalo pomembno razpotje – Žužemberk. Gospodar tega vozlišča je imel izredno možnost nadzora in akcije v vse smeri – tja do Trebnjega, Novega

je zjutraj 23. aprila vdrla kakih 1500 pripadnikov esesovskega policijskega polka in domobrancev ter zasedlo Trebnje, Mirno peč, Dobrič, Dobravo, Mokronog in Žužemberk.

Načrt je bil narejen

Naše glavno poveljstvo je hitro začelo pripravljati osvoboditev vsaj Žužemberka. V prvi etapi bi manjše enote, ki so bile »pri roki«, ponoči in

Janez Stergar

Vprašanja razvoja Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško v času NOB (1942 – maj 1945)

Tudi na Koroškem širjenje narodnoosvobodilnega gibanja ni bilo le organizacijsko in »statistično« vprašanje. Šlo je za globoko vsebinska, zares eksistencialna vprašanja, za radikalne ideje in politične spremembe tako v tradicionalno-katoliških vaških okoljih kot pri narodnostno nedejavnih in pretežno reformističnih delavskih skupinah. »Sredinci« s teorijo čakanja in preživetja so bili dolgo časa prevladujoči. Za razliko od nekaterih drugih slovenskih pokrajin pa na Koroškem zavedni Slovenci niso nikjer prostovoljno kot izdajalci stopili v okupatorsko službo (jasne ločnice so se tu izrisale že v stoletnem razvoju odnosov med vladajočo nemško in manjšinsko slovensko skupnostjo).

Kontrarevolucija med koroškimi Slovenci nikdar ni presegla razvojne stopnje »načrtovalskih« skupin, prenašalcev NOB sovražnih informacij in stališč, v nekaterih primerih še pomočnikov pri diverzantskih protipartizanskih akcijah ljubljanskih belogardištnih oziroma domobranskih emisarjev na Koroško.

Na podlagi posameznih nam znanih poročil lahko vseeno izoblikujemo skico tovrstnih aktivnosti; na popolnejšo sliko tudi v tem primeru še čakamo. Ker bo ta del naše raziskave predvidoma objavljen drugod (v Koroškem Mladju), tu povzemamo le nekaj značilnih podrobnosti.

Že ob prvi poti Ivana Županca Johana in Alojza Zupana Petra na Obirsko, v Sele in v kapelško okolico 6. oz. 7. – 17. julija 1942 so ju ljudje »radi sprejeli, pa o partizanih še niso imeli pravih predstav. Površno in dotlej nepravilno obveščeni Korošci, ki so jih mešali različni glasovi, so namreč mislili, da so partizani del Mihailovičeve – četniške vojske«. Podobno je bilo tudi na Primorskem, kjer je bila informiranost o OF in NOB slaba, radijska propaganda londonske vlade pa dovolj učinkovita. Tudi druga patrolja od 24. do 6. oz. 7. avgusta 1942 je »razkrinkovala izdajalsko Mihailovičevsko vlogo«. Zeleni kadrovi so le počasi pistopali k partijsko vodeni OF in v partizane. Ne smemo namreč pozabiti, da je znaten del koroških Slovencev na vsakršno Jugoslavijo gledal ne-

kritično in z idealiziranimi očmi – kot na državo matičnega naroda, katere notranji problemi in vsakršna diferenciacija sta se jim zdela drugotnega pomena. V določeni meri velja isto tudi v vsem povojnem obdobju. In obrnjeno: iz matične perspektive gledamo na koroške Slovence kot na amorfnost celoto in večkrat težko sprejemamo njihovo diferenciranost in »idejnopolitično razcepljenost«.

Prušnik pripoveduje, da je spomladi 1943 Thurnov gozdar kot plavogardist v Koprivni pri neki hiši organiziral zastrupitev petih partizanov z žganci, mlekom in moštom. »Uspelo nam je ljudstvo prepričati, da je grajski gozdar četniški izdajalec. Gozdar je medtem izginil. Svoje delo je opravil. Od tedaj ni bilo več plavogardistov na Koroškem. Vendar pa so poizkušali iztegniti svoje kremlje četniški eksponenti iz Spitala na Dravi in z Dunaja. Vendar tudi ti niso imeli večjih uspehov«, povzema Prušnik.

Omenili smo že, kakšno škodo je NOB povzročala gestapovska mreža, sistematično spletena med lovci, gozdarji in h gorskim kmetom poslanimi delavci. To mrežo so začeli postavljati že jeseni 1942, okrepili pa poleti 1943.

Kritika okrožnega komiteja

Iz sredine avgusta 1943 imamo na voljo poročilo okrožnega komiteja KPS za Koroško in poročilo PK za Štajersko; v oceni stanja na nekdanjem avstrijskem Koroškem sta skoraj dobesedno enaki, le da nadrejeni PK v poročilu CK še kritizira okrožni komi-

Mikuž sodi, da je bilo kar preveč optimistično poročilo PK za Gorenjsko in Koroško z dne 14. 9. 1943, ko so poročali o organizacijski širitvi OF do Beljaka, Celovca in Velikovca. Tako kot v tem času nekatera nacistična opazovanja, je tudi PK poudaril povečano kljubovalno rabo slovensčine v koroških krajih. »Skoraj lahko mirno rečemo, da se je danes (Koroška) že v veliki večini odločila za Slovenijo. Pripomniti pa je treba, da so se zmeraj na delu neke tajne sile, ki hočejo imeti nazaj staro katoliško Avstrijo. Danes je čas tako ugoden, če bi imeli dovolj ljudi, ki razumejo nemško in vsaj malo koroško, bi bila Koroška hitro naša trdnjava«. Predvsem na podlagi takih ocen so bile v vodstvu koroškega NOB v naslednjih nekaj tednih izvedene že znane nam spremembe.

te, češ da deluje »ozko in praktičistično ter se premalo drži programa OF, dela le na jugoslovanskem področju in se izgublja v podrobnostih«, kot naj bi bili tehnika in saniteta. Na južnem Koroškem naj bi vladala »razdeljenost na nemčurje, ki so za Hitlerja ali habsburško Avstrijo, in na Slovence, ki so pod vplivom propagande jugoslovanske vlade; relativno majhen del je tistih, ki so zajeti v osvobodilno gibanje, ki v njem sodelujejo in sprejemajo platformo OF«. Uresničitev Združene Slovenije s partizanskim bojem

podnevi napadale Žužemberk in tako ovirale sovražnika pri utrjevalnih delih. V drugi etapi bi partizani napadli povezovalni postojanko v Dobrniču in Dobravi, v tretji pa bi sledil končni obračun z žužemberško posadko.

Boji so se vneli že 25. aprila. Po nekaj dnevih je 1. divizion postavil na položaj pri Velikem Lipju dve havbici in začel s posrednim streljanjem (ta način streljanja so uporabili prvič od svoje ustanovitve) vznemirjati posadko v Žužemberku.

Kako usmeriti ogenj na cilj, ki ga ne vidiš? Da bi cev pravilno naravnali, so na grebenu nad vasjo izbrali drevo, ki naj bi bilo vsaj malo na črti, ki bi povezovala cerkev na Zafari in orožje. »Povezovalce« je seveda moral plezati na nekoliko dreves, dokler ni bil prav na takšnem, ki je bil točno v liniji havbica – cilj. Delo je bilo vsekakor zamudno. Streljanje ni bilo kaj prida.

Drugega dne pred mrakom, ko se že ni bilo bati sovražnikovega izpada iz postojanke, so premaknili eno orožje na severno pobočje Gradenca, drugo pa v bližino cerkvice Sv. Roka, od koder so uspešno streljali. Kar na lepem pa se je z Zafare oglašil sovražni protitankovec in ciljalo točno na havbico na Gradencu. Kaj naj bi storili? Po gozdni poti so premeščali havbico zdaj sem, zdaj tja, izstrelili granato in se urno umaknili v zaklon. Tako so se trudili dolgo v noč. Zanimivo: naslednje dni se topiči ni več oglašal. Morda ga je naša havbica uničila, ali pa mu je zmanjkalo streliva.

V tem času je 15. divizija zbrala svoje čete na območju Žužemberka, Trebnjega, Mirne peči in Ajdovca. Gubčeva je kmalu zavzela Dobravo, 12. brigada pa je blokirala Dobrnič. Do noči 30. aprila so topničarji 15. in 18. divizije pripeljali deset topov in havbic ter jih razporedili za neposredno streljanje na položajih od Stavče vasi do Budganje vasi. Opazovalnico za korpusno in topniško poveljstvo so uredili na severnem pobočju Gradenca.

Toliko topov na enem kraju, še ni bilo zbranih v vsej narodnosovobodilni vojni Slovenije. Na predvečer 1. maja so divizioni odprli ogenj iz vseh cevi na dve ključni točki sovražnikove obrambe: na Zafaro in na Cvibelj. Po hudih bojih je bataljon Gubčeve brigade le zasedel Cvibelj. Tovariš Daki se je mimorede spomnil, da so topničarji v Zdenski vasi zaplenili nemški protiotklopni top PAK-50. Ukazal je, da ga takoj pripeljejo na Cvibelj in da od tam strelja naravnost v vhodna vrata cerkve na Zafari, ki je služila za bivalni prostor posadke in za skladišče streliva. Havbične granate niso bile kos debelim cerkvenim zidovom, zato so kanonirji ciljali kar v okna, ta so ob vsaki eksploziji zažarela v pisanih barvah. Kako kruta je vojna ...!

Že med boji so prihajala vznemirljiva poročila: Nemci naj bi se prebijali iz Lašč in Kočevja. Zaradi varnosti so umaknili topovsko orožje v gozdove Plešivice (Sv. Katarine). Niso pa še dodobra končali svojega dela, ko je prišlo povelje: nazaj, na položaje! Zvečer tega dne (3. maja) so topniške baterije odprle hiter ogenj in tako pripravile pot za končni juriš hrabrih, vendar močno utrujenih borcev Gubčeve brigade.

Zgodaj zjutraj 5. maja se je posadka, ko je bila njena obramba že docela zlomljena, pridružila koloni tankov, ki se je prebila iz Novega mesta in tako rešila moštvo popolnega uničenja.

V bojih za Žužemberk je bilo izstreljenih skoraj 1.000 granat, kar je v zgodovini NOB največ izstrelkov, vrženih na eno postojanko v tako kratkem času.

★ ★ ★

Na prizadevnost, izredno organizacijo in uspešno streljanje, so topniške enote prejele od Glavnega štaba Slovenije laskavo pohvalo z geslom, naj bodo uspešni boji pri Žužemberku uvod v spomladansko ofenzivo naših brigad. In res, v maju so partizani ob podpori topništva v naskoku osvobodili Trbnje, Mirno peč in Tržišče.

Aleksander Zupanc-Aco

Žarko Žbogar

Na svoji zemlji

Prispevek za kroniko o življenju v vojni na severnem Primorskem

Potem so se dogodki tako hitro vrstili in se je dogajalo toliko novih in zanimivih stvari, da vsega nisem mogel dojemati.

Bilo je zvečer 6. decembra 1942. leta, ko je bil pri nas doma prvič sestanek OF. Nanj so prišli tudi partizanski borci, mene pa so poslali h Kovačevim z izgovorom, da bova tam skupaj miklavževala s prijateljem Mirkom in da naj pri njem tudi prespim. Toda pri Kovačevih je bil cel direndaj. Tu so na veliko kuhali in pekli in vse to so nekam nosili. Niso delale le domače (Kovačeve) ženske, ampak tudi nekatere druge iz vasi. Danes se spominjam le še Slavke (Ramondove). Iz vsega, kar mi je bilo že pred tem znano o partizanskem gibanju, mi ni bilo težko ugotoviti, kaj se dogaja in zakaj so me poslali od doma h Kovačevim. Naslednje jutro, ko sem se vrnil domov, sem takoj opazil, da je bilo čez noč v hiši večje število ljudi, zato sem se samo nasmihal neuspešnemu trudu, da bi mi to prikrili, še posebej, ker sem vedel, da je v partizane odšel prvi Banjškar, Alojz Žbogar Slavko, ki je dezertiral iz italijanske vojske. Mati in očim sta seveda to opazila in sta se nato z menoj »resno, kot z odraslim človekom« odkrito pogovorila. Le nekaj dni za tem sta mi namenoma omogočila, da sem se v hiši prvič srečal s partizani, med katerimi je bil tudi neki Dušan, po vojni mesar v Novi Gorici.

V partizane

Odhod cele družine v partizane, to je bilo 8. marca 1943. leta, je bil takrat svojevrsten dogodek. Naš odhod je bil za tiste, ki so razmere poznali, logičen, za druge pa skrivnosten dogodek, ki je sprožil razne govorice, ki so imele bolj malo skupnega z dejan-

skimi dogajanji. Nekaj dni po našem odhodu v NOV je bila skrivnostno in še danes na nepojasnen način požgana domačija.

Zagorela je prva na Banjški planoti in kot so zapisale Primorske novice (v nekrologu ob smrti matere) je bila to planenica, ki je naznanjala upor v teh krajih. S tem je naš odhod še bolj odmeval daleč naokoli, obenem so se vztrajno širile govorice, da smo domačijo požgali sami, oziroma naj bi to storil očim. Take govorice so podpihovali s svojim vedenjem tudi karabinjerji in vojaki. Ti so šele naslednji dan okrog poldan prišli na pogorišče, čeprav je bil plamen ponoči viden daleč naokoli in tudi iz nekaterih vojaških in karabinjerskih postojank. Čakali so, da ožen opravi svoje, potem pa sosede šele naslednjega dne dopoldne spraševali, zakaj niso gasili in rešili vsaj stanovanjsko hišo, na katero se je požar razširil z gospodarskega poslopja ...

Mi trije pa smo takrat, ko je domačija gorela, bili že daleč od doma in plamenov sploh nismo videli. Verjetno smo bili takrat v Mrzli rupo. Da je domačija pogorela, smo zvedeli mnogo kasneje od borca Alojza Čarga (Jeronovega), ki je prišel v NOV po razpadu Italije. Seveda je bilo to pričakovati in nas ni presenetilo.

Splošnoemu mnenju, da smo hišo sami požgali, je nedvomno pripomoglo tudi to, da se je o tem res nekaj razpravljalo nekaj dni pred odhodom v NOV. Kdaj bomo odšli ni bilo natančno določeno, požig domačije pa naj bi bil demonstrativen. Prikazal in dokazal naj bi, da je primorsko ljudstvo pripravljeno iti do konca v boju proti zatiralcem. Mi hiše ob odhodu kljub temu nismo požgali. Če se italijanske policijske in vojaške oblasti ob požigu ne bi tako čudno vedle, bi pomislili, da so se

partizani ali aktivisti držali tega vnaprejšnjega dogovora in zažgali poslopje. Glede na vse okoliščine v to zelo dvomim. Vsekakor pa še vse do danes ni razkrita skrivnost okrog požiga, ki tudi mene zanima.

Ljudje so tudi napačno sklepali o neposrednem povodu za naš odhod oziroma beg v partizane. Ni dokazano, prej bi rekel nasprotno, da so nas nameravali tega dne aretirati. Dejansko so tistega dne po vasi pobirali vse za vojsko še sposobne moške, ki so se prejšnjim mobilizacijam kakorkoli izognili ali so bili na začasnem odpustu. Tudi moj očim je bil tak odpustnik, kako pa je zvedel za mobilizacijo, pa še danes ne vem. Vem le, da je bil namenjen k vašemu kovaču v Podlešče. Prišel je domov in dejal, da jim noče priti v roke.

Odločitev za odhod v NOV ni padla tisti trenutek, to je bilo odločeno že prej. Le zaradi moje mladosti so odlašali. Odločitev je padla v zadnjem trenutku. Le za mene da je bolje, če grem z njimi, ker preveč vem in bi z znanimi fašističnimi torturami to izsilili iz mene, so rekli. Še celo psa čuvaja smo peljali s seboj, da ne bi po sledi pripeljal Italijane za nami.

Od doma smo odšli nekaj minut pred 13. uro. Ko smo hiteli proti gozdu, se je sosedov Stanko Fabjan zelo panično obnašal. Bil je vojak na dopustu, očim ga je vabil, naj gre z nami, toda on je začel panično bežati Italijanom naproti. Ostali del dopusta je bil v Batah, kjer je bila postojanka bersaljerjev. To njegovo vedenje je bilo tembolj čudno, saj sta ga brata Franc in Lojze, ki sta aktivno sodelovala s terensko OF, o vsem seznanjala. Po razpadu Italije je kljub temu postal borec NOB in celo oficir ter s tem nekako popravil opisano napako. Mi smo bili do večera

v spodnjem delu Gunarjeve gmajne. Pridružila sta se nam tudi Viktor Markič (Gunarjev) in Matevž Humar (Madončev). Toda ona dva sta se zvečer vrnila domov, mi pa smo šli v zaselek Gomevna. Tu sem spoznal domačo hčer Pavlo in njenega moža Franca, ki je bil vojak na dopustu. Ponoči je po nas prišel kurir iz karavle P-9 (kasneje P-10) in nas odpeljal na karavlo. Z nami sta šla tudi Pavla in Franc, ki se ni hotel več vrniti v italijansko vojsko.

Na karavli, ki se je nahajala v neki kaverni pod vasjo, pa smo bili le do naslednje noči, nato smo se priključili partizanski četi, ki se je utaborila v Kovačevi gmajni na Banjšicah. Vodil jo je komandir Remškar, partizan Salasje, kasneje, v VDV, Boštjan. Ta četa nas je vodila preko Lokovca v Mrzlo rupo. Tja smo šli tako, da smo med Čepovanom in Puštalam prečkali cesto in nato še cesto med Čepovanom in Lokvami. Hodili smo po brezpotju naravnost in strmi hrib in prišli na Travnico (1053 m) ali Mali hrib (1107 m). Pot je bila skrajno naporna, ker nam je poleg ostalih nadlog še drselo na premočenih tleh. Meni je od samega napora začela teči kri iz nosa in tudi zato je bil na vrhu kote zaukazan malo daljši, a manj kot enourni počitek.

Pavla in Franc iz Gomevnice sta ostala v Lokovcu oziroma na Primorskem. Zaradi tega, kar se je kasneje zgodilo, bi bilo bolje za Franca, predvsem pa za nekatere Banjškarje, da bi takrat šel na Dolenjsko.

Čakanje na transport

V Mrzlo rupo smo prispeli še ob temi proti jutru. Mislim, da je bilo 14. ali 15. marca. Tu so nas pričakali terenci in nas odpeljali v neko taborišče, kjer je že bilo nekaj partizanov, med njimi tudi novinci. Kakšen dan zatem smo skupaj odšli na Čekovnik in nato na Kerkovše, kjer je bilo zbirno taborišče za odhod na Dolenjsko. Tam nas je bilo blizu 500 novincev, ki smo čakali na takojimeno transporte, na zavarovane kolone novincev, usmerjenih na Dolenjsko. (se bo nadaljevalo)

naj bi po poročilu sodeč še ne bila pojmovana kot »sigurno bodoče dejstvo«.

Kmalu po svojem prihodu na Koroško je novoustanovljeni PK 9. 11. 1943 okrožnim komitejem razposlal obširno okrožnico o močni sredini, »ki razvija teorijo o čakalnju, straži z nemškimi terorjem, da bo likvidiral Slovensko Koroško, poudarja, da ni zaupati avstrijskim komunistom, straži z monarhisti itd.« OF na Koroškem je še vedno »le gibanje zgolj splošnih simpatij za OF in za partizane«, dalje so še nerazčiščena vprašanja bele in plave garde, vodilne vloge KP, odnosa do Anglije in Sovjetske zveze. Okrožnica zahteva »diferenciacijo sredine in kar je poštenega, bo prešlo na stran OF. NOV bo zaščitila našo severno mejo, a tudi v koroškem ljudstvu se bodo razvile močne narodne težnje. ... Treba je začeti razkrinkavati argumente sredine, utrjevati OF kot oblast, popularizirati novo in močno Jugoslavijo in Tita ter razkrinkavati staro«. Tudi v že omenjenem poročilu PK KPS 3. 12. 1943 je kot ovira za razvoj OF navedena »precej zakrknjena sredina, ki je dosti močna. To velja zlasti za centralni in zahodni predel, v vzhodnem pa je položaj mnogo boljši.«

PO OF za Koroško je sklenil odpraviti zadržke do NOB pri sredinih tudi v neposrednem stiku s predvojnimi političnim vodstvom manjšine, ki se ni kompromitiralo s sodelovanjem z nacisti, ampak je zaradi svoje narodne zavesti po večini bilo tudi samo deležno vrste preganjanj (o čemer smo že govorili). Rezerviranost do OF je pri delu

teh voditeljev odpadla. »V osebnih razgovorih med zastopniki pokrajinskega odbora za Koroško in zastopniki prejšnjega slovenskega vodstva, ki so se vršili v začetku 1944, so že skupno naglasili, da je treba narodno osvobodilno gibanje okrepiti tudi z njihovo pomočjo in da je treba poiskati zvez z avstrijskimi protifašisti, zlasti s komunisti, in dati avstrijski manjšini na slovenskem Koroškem vse narodne pravice«. Takó poročilo PK z dne 7. 2. 1944.

KP KPS za Koroško je 22. 3. 1944 poročal CK KPS glede sredincev še naslednje: »Med slovenskimi množicami je pač še zelo močan vpliv bivše 'koroške slovenske stranke'. Vendar so njeni pripadniki po večini prišli k nam in sodelujejo v OF. V vrhovih pa se vrši diferenciacija. Kaže, da glavni voditelj Vinko Zwitter prehaša vedno bolj v reakcionarne vode. Za sedaj ostaja izraziti sredinec. Mi smo mu pisali dvoje pisem in ga vabili k sodelovanju. Odgovora ni nobenega«.

Zwitterovo medvojno obnašanje je bilo v povojnih letih dlje predmet žolčne publicistične razprave, čeprav ob osvoboditvi ni bilo zadržek za njegov sprejem v vodstvene strukture OF. Večina predvojnih voditeljev koroških Slovencev je že prej prešla k OF, vključno z zahtevo po priključitvi južne Koroške k Jugoslaviji.

Podtaknjeni Partizanski dnevnik

Recimo, da je »uradna« nacistična protipartizanska propaganda razmeroma znana.

Manjkra srečamo tedanji ilegalni proti-OFovski tisk. Za primer navedimo nekaj vrstic iz apokrifnega »Partizanskega dnevnika«, datiranega s 25. 4. 1944. V njem je združeno vse od protisemitizma, protiboljševizma, do zasmehovanja zahodnih zaveznikov, kralja Petra in svetega pisma; tako ni prav težko ugotoviti, kdo ga je podtaknil. Ker »Hitlerjevim banditom« pripisuje vsaj »lepe uniforme, njihovo močno neštevilno orožje v petem letu vojne« in prizadevanje za blaginjo že na tem svetu, je izdajatelj očitno še verjel v nacistično zmago, čeprav se je podpisal z »aktivna kominterni slovenske svobodne fronte«. Takole piše: »Koroški Slovenci! Vi slepci, ali ne razumete pomen časa? Sedaj ali nikoli se bo uresničila judovska oblast nad ujedinjenimi slovanskimi narodi. Naš ljubljeni očka Stalin ni zastoj poslal Maršala Tita v Balkanske gore, da bi tam vse zbiral in vodil v tem poslednjem boju, kateri Vam sicer bedno življenje, zato pa večno blaženost prinaša ... Koroški Slovenci, vstanite! Ali ne slišite bučanja viharja izpod gore Pece? To so zopet vstali mrtvi junaki kralja Matjaža, ki kot partizani Stalina semkaj drve, a on sam je zopet nastali kralj Matjaž, vsaj se ga že po njegovih brkih spozna.«

Za razliko od nekaterih drugih protipartizanskih tiskov, ki niso zmogli drugega kot vulgarnega zmerjanja, skuša biti pričujoči vsaj ironično posmehljiv; pisan je v kar razumljivi slovenščini.

Za pomlad in poletje 1944 je iz dokumen-

tov mogoče razbrati različne pomisleke proti OF in NOB po različnih koroških okrožjih. V velikovškem je bilo »še nekaj strahu pred Srbi iz leta 1918 ('da bo po vojni prav taka Jugoslavija, kot je bila poprej')'. Bali so se za vero in bali so se kolhozov. »Ocena odbornikov OF: »Dokler ne bo naša vojska zasedla Koroške, je vse delo oteženo, ker bi se lahko zgodilo tako kot ob plebiscitu leta 1920. Ob razpadu nemške vojske se bo kar avtomatično spremenilo.«

V Ziljski dolini so bili ljudje »sicer za nas, a bali so se izdajalcev. Kmetje so se bali KP tudi zaradi vere«. V Zilji, kjer so imeli veliko stikov tudi z nemško govorečimi člani KPA, so zapisali njihovo prepričanje, »da bo prišla revolucija z naše strani k njim in so za ta slučaj pripravljali nasilen prevzem oblasti. Le orožja jim manjka, kar so zahtevali od nas ... Čakajo le, da pride v okrožje močna vojaška enota, da jih mobilizira vse naenkrat, da se zaščitijo njihove družine«. Ziljani nasploh naj bi menili, da je za mobilizacijo in upor še prezgodaj. »V vsem okrožju so bile tri puške in nekaj revolverjev. Sicer pa ni bilo kaj mobilizirati, mlado je bilo vse na fronti, dopustnikov ni bilo ...«

Kolikor so terenska poročila aktivistov ilustrativna, so lahko tudi nereprezentativna in včasih tendenciozna. Predvsem pa opomimo, da bi bil izbor optimističnih, včasih prav evforičnih poročil o uspelem širjenju osvobodilne misli lahko še precej daljši.

(nadaljevanje prihodnjici)

Zagnan kobariški aktivist

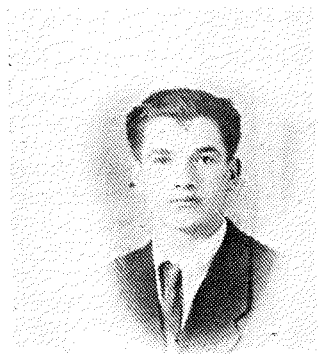
Ob dnevu zmage v Kobaridu obnovili spomenik Rajka Berginca in tako počastili spomin nanj

Rajko Berginc se je rodil 29. septembra 1923 v vasi Komno na Tolminskem. Še kot šolar se je upiral fašistični vzgoji in poitalijančenju Slovencev pod italijanskim režimom. Po prvi svetovni vojni je v njegovi vasi ostalo veliko vojaškega materiala, predvsem pehotnega orožja (prav tam je bila frontna linija I. svetovne vojne), ki je bilo skrito po raznih hišah. Mladi fantje, med njimi tudi Rajko, so se vsako soboto in nedeljo urili v streljanju pod Kolovratom in Krmom. Vsi so bili obojeni s puškami. Pri poskusnem streljanju je Rajko puško raznesel in je bil ranjen v roko in desno oko. Ko je oče odpeljal Rajka k zdravniku, ga je dr. Marangon prijavil orožnikom. Kmalu so začeli preiskovati. Čeprav so Italijani imeli dobro obveščevalno službo, niso zvedeli resnice o tej nesreči. S postopkom so prenehali 6. aprila 1941. Pri tem je Rajko pridobil veliko izkušenj, kako ravhati s fašističnimi oblastmi. Še pred napadom na Jugoslavijo so Italijani mobilizirali vse njegove vrstnike sposobne za enote, po okupaciji pa še mlajše. Ker Rajko ni bil sposoben za vojaško službo zaradi poškodbe očesa, je ostal doma.

Že ob pripravah za napad na staro Jugoslavijo je Rajko razmišljal, kako naj bi se maščeval fašističnim oblastem. Začel je zbirati mlade fante za morebitne sabotaže.

Celotno delo je bilo strogo konspirativno in samoiniciativno, brez pravega vodstva. Po kapitulaciji Jugoslavije se je kmalu začela porajati misel o oboroženem boju proti okupatorju.

V jeseni leta 1941 so se začeli vračati emigranti iz stare Jugo-

slavije ter prinašati razne novice o uporu v Sloveniji. Ustanovili so že odbore OF, najprej na Tolminskem, nato pa še po vaseh. Rajko je postal prvi član odbora OF za Komno januarja 1942. V odboru je bil zadolžen za vojaškega referenta in obveščevalno službo; večino vaščanov je organiziral za zaupno delo. Vsa navodila za delo je dobival od Antona Sturma z Livka, ki je organiziral OF za vas Komno; on je bil tudi prvi organizator gibanja za Tolminsko in Kobariško. Ko je prišel v jeseni leta 1942 na Tolminsko Ferdo Kravanja (Peter Skalar), je dobival navodila od njega. Konec leta 1942 je aktivno sodeloval v zbiranju hrane pri zanesljivih kmetih, ki jih je še organiziral za upor. V tem času je že bila 2. četa Soškega odre- da v Krnskem gorovju, ki jo je bilo treba materialno, moralno in vojaško okrepiti. Rajko je razširjal odbor OF, zbra pa tudi nove borce.

Ob kapitulaciji Italije se je Rajko poleg številnih domačinov, ki so prišli iz italijanske vojske, napotil v partizane na relejno postajo v Mrzli Vrh v ilegalo. Delo, ki ga je opravljal v ilegali, je bilo uspešno, vendar je kmalu dobil nalogo od okrožnega komiteja ZKS za

Tolminsko, da mora zopet na teren, saj je že bila ustanovljena kobariška republika.

Po padcu kobariške republike 1. novembra 1943 je postalo delo na terenu še težje. Ilegalnega dela ni mogel več skriti. Tedaj so se začeli javljati ova-duhi in nemški privrženci, prikriti v vasi Komno. Med njimi so bili tudi partizanski dezerterji (kot je I. L.). V dveh mesecih je bil dvakrat v nemških rokah. Prvič so ga izpustili po zaslišanju v začetku novembra 1943, vendar ga decembra 1943 spet zajeli. Po vseh poročilih je on sodeloval v nemški uniformi (napad na vas Komno 6. na 7. januar 1944). Po izpustitvi iz zapora je sam priznal Viktorju Maligoju, da je bil prisiljen izdati Nemcem Maligoja in Rajka. Posvaril ga je, naj se pazi.

Nemci so hoteli napasti Maklavčevo domačijo in dobiti Rajka. Isti večer je bila na njegovem domu večja skupina partizanov, ki so prišli iskat hrano za enote. Že na poti do domačije so se Nemci spopadli s partizani. Rajko je šel že vnaprej organizirani bunker k svoji teti k Rajcu. Toda v bunker ni mogel priti, ker je bila hiša že obkoljena. V hišo je stopil nemški vojak – oficir in ga legiti-miral, ko je prišel tretjič, ga je aretirali. Očitno je bilo, da je čakal ovađuh pred hišo v nemški uniformi in dajal navodila. Domačo hišo so v celoti pretresli od pritličja do podstrešja. Ker je prejšnji dan med tekom izgubil čevlje in bluzo, mu je sestra Marija odnesla naslednjega dne obleko in obutev v Kobarid. Stražarja je pregovorila, da jo je pustil za trenutek k njemu. V pogovoru ji je Rajko rekel, da za njega ni rešitve. Povedal je tudi, da ga ni nihče zasliševal. To je še en

V Kobaridu je Osnovna šola Janko Manfresa obnovila sicer že dotrajan spomenik obveščevalcu in članu odbora OF za vas Komno Rajku Bergincu. Vremenski vplivi so ga že dodobra načeli, obnove pa se je lotil pedagog likovne vzgoje in učenci te šole. V organizaciji dela je sodeloval tudi ravnatelj OŠ Miro Lapajne, ki je tudi stopil v stik s sorodniki družine Lištrovih na Komnem in zaprosil, naj bi pripravili hrastovo drevo za spomenik.

Les so tako odpeljali v šolo in počakali, da se je posušil. Organizator in pobudnik izdelave prvotnega spomenika, pa tudi tega drugega, je bil pedagog likovnega pouka Miloš Volarič, ki je sicer bil sam navzoč, ko so okupatorjevi vo-jaki pred Pstinarjevo domačijo ustrelili aktivista OF Rajka Berginca, osnovna šola se je pri tem izkazala kot pokrovitelj.

dokaz o izdaji. Poleg I. L. je bil vključen tudi komenski župnik Stanko Pontar, ki je poznal celotno Rajkovo delo na terenu. Podatke je dobival v cerkvi in jih nato pošiljal Nemcem.

Da je Rajko umrl (ustrelili so ga 9. 1. 1944 pred Pstinarjevo domačijo v Kobaridu), mu je povedala sestra Marija; najprej ga je iskala v župnišču, da ga obvesti. Ker ga tam ni dobila, je odšla k Jevanšču. Tam ga je našla in mu povedala da bi lahko pomagal Rajku, saj sta bila navidezno prijatelja. Župnik je pa planil v hinavski jok. Nekaj dni po Rajkovi smrti je zapustil vas Komno v spremstvu Nemcev in odšel v Kobarid, kjer je nadaljeval umazano domobransko delo črne roke. Strahoval je na Komnem, kjer so našli sledove Črne roke, predvsem na Mešelovi domačiji.

Stanko Berginc-Maks

O komandantu Miletu

V Beogradu je pred dnevi v 74 letu starosti preminil Mile Bajić, prvoborec NOB, prvi medvojni komandant 1. bataljona 3. prekomorske udarne brigade.

Mile Bajić je bil rojen 28. septembra 1915 v Gornjem Lapcu v Liki. Izhaja iz zelo siromašne kmečke družine. Njegov oče je umrl, ko mu je bilo komaj tri leta, v družini pa je bilo sedem neposkrbljenih otrok. Po končani osnovni šoli je iskal možnosti, da bi se izučil kakega poklica, vendar mu to ni uspelo. Leta 1936 se je prijavil na razpis in bil sprejet v podoficirsko šolo, ki jo je leta 1938 z uspehom končal. Nato so ga določili k 33. pehotnemu polku v Banjaluko. Tu je ostal vse do fašističnega napada na bivšo Jugoslavijo.

Nečloveški odnosi, kakršni so vladali v bivši jugoslovanski vojski med Bajićevim šolanjem in tudi pozneje, med njegovim službovanjem, so ga hudo razočarali, zato je večkrat prišel v spore s posameznimi vojaškimi voditelji. Kapitulacija bivše Jugoslavije ga je našla v vasi Odžaci v Bosni. Uspelo se mu je izogniti ujetništvu in v skupini še dveh tovarišev se je začel prebijati proti domu. Njegova spremljevalca sta bila dijakana-rednika in zelo napredno usmerjena. Pot do doma je bila težavna, saj so bili povsod že okupatorji in domači izdajalci. Po prihodu v domači kraj so tam že bile italijanska vojska in ustaške enote.

Takoj po prihodu v domači kraj se je Mile Bajić povezal z napredno mladino in se vključil v priprave za oboroženo vstajo. Zbiral je orožje in strelivo ter uril tisto mladino, ki ni služila vojske. Tiste dni je doživel hudo osebno tragedijo, saj so mu ustaši 10. julija 1941 zverinsko umorili sestro in njenega otroka, nato pa ju zažgali. Enako usodo je doživel tudi njegov brat, ki so ga okupatorji zverinsko ubili. Kasneje so Nemci nagnali od doma še njegovo-mater, in to v hudi zimi, čeprav je bila bolna, tako da je v so-seđnji vasi izdihnila. Drugi Miletov brat je prav tako udeležencem NOVJ od leta 1941 in nosilec partizanske spomenice 1941.

Mile Bajić je kot prvi iz svoje vasi, s še enim tovarišem, odšel s puško v roki v kraj, kjer so se oblikovali partizanski vodi in čete. To je prispevalo, da so tudi drugi njegovi sovaščani odšli v hosto in se priključili splošni vstaji. Ob vstaji 27. julija 1941 je bil Mile Bajić imenovan za komandirja voda. Partizanske akcije pa je izvajal na območju Like.

Ob ustanovitvi bataljona »Stojan Matić« v začetku leta 1942 je bil imenovan za komandirja voda, nato pa je odšel v 1. četo 1. bataljona Liškega partizanskega odreda. Takrat se je boril v rajonu Gračaca in Knina. Že novembra 1942 je bil imenovan za komandirja 1. čete 1. bataljona omenjenega odreda; to dolžnost je opravljal vse do aprila 1943, ko je odšel za operativnega oficirja v 2. udarni bataljon Kninske brigade. Sledili so boji v širšem rajonu Knina in severne Dalmacije, vse do septembra 1943, ko je bil imenovan za komandanta 3. bataljona 5. dalmatinske brigade 19. dalmatinske divizije.

Ob kapitulaciji Italije se je njegov bataljon trdo boril s četniki. Sprejemal je tudi prosto-

voljce, ki so prihajali z otokov in dopolnjevali naše enote. Vse do novembra 1943 je Mile Bajić kot komandant bataljona vodil ogorčene boje z nemškimi enotami, ki so prodirale v Dalmacijo; v vasi Brgud je bil novembra 1943 ranjen, nato pa se je zdravil v divizijski bolnišnici v Bukovici, od koder je prek Visa odpotoval v Grumo v južni Italiji.

Po okrevanju je bil imenovan za komandanta bataljona NOVJ v Gravini, ki je bil nato, kot 1. bataljon, vključen v 3. prekomorsko brigado. Mile Bajić je veliko prispeval, da so se v vseh enotah že od vsega začetka sistematično vojaško urili. Po prihodu na Vis je bil 1. bataljon pod vodstvom Mileta

Mile Bajić kot komandant 1. bataljona v Gravini decembra 1943.

Bajića določen za organizacijo obrambe najbolj izpostavljenega dela otoka Visa, tj. vzhodnega območja z mestom Visom vred. Njegov bataljon je tudi neposredno varoval Nacionalni komite narodne osvoboditve Jugoslavije in druga pomembna predstavništva nove jugoslavije, ki so bili nameščeni v mestu Vis in v njegovi neposredni okolici. Sodeloval je v akciji na otoku Braču in v napadu na Nerežišće in Supetar. Po nalogu vrhovnega štaba NOV in POJ je s skupino 17 voditeljev, pretežno komandantov bataljonov, brigad in političnih komisarjev odpotoval z Visa v Bari, od tam pa v Srbijo, kjer ga je komandant glavnega štaba NOV in PO Srbije Koča Popović razporedil na območje Pirota, kjer so se enote 22. srbske divizije dopolnjevale z novimi borci. Mile Bajić je bil imenovan za namestnika komandanta 12. brigade 22. srbske divizije.

Od oktobra 1944 pa do konca vojne je opravljal dolžnost komandanta omenjene brigade in se je udeležil bojev do konca vojne. Tudi po vojni je v enotah JLA opravljal pomembne funkcije, med drugim je bil komandant polka, brigade, vojaškega okrožja, načelnik štaba divizije, načelnik oddelka v štabu področja ipd. Za zasluge v NOVJ in v povojni graditvi JLA je bil odlikovan s številnimi odlikovanji. Bil je nosilec Partizanske spomenice 1941 in vojaški vojni invalid. Upokojil se je leta 1965 v činu pehotnega polkovnika. Bil je tudi član sekcije borcev 3. prekomorske udarne brigade pri mestnem odboru ZZB NOV Beograd in je aktivno sodeloval v njenem delu.

Nekdanji borci 1. bataljona in vse Tretje prekomorske udarne brigade ga bomo ohranili v večnem spominu-kot pogumnega borca in odličnega komandanta in tovariša.

Albert Klun

V spomin sodelavcu – dopisniku TV-15

Jože Janež

Kako bi dihal rad, poslušal, gledal, sedel med vami, katero vmes povedal – pa me tišči steptan nad mano grob, da s čelom butam ob ta nizki strop.

Teh besed oziroma stihov našega velikega pesnika Otona Župančiča se je v uvodu pogrebne nagovora spomnil tovariš Andrej Gerencner, predsednik skupščine občine Murska Sobotica, ki je ob odprtem grobu spregovoril v spomin Jožeta Janeža, zvestega zapisovalca dogodkov iz NOB v Prekmurju in na Notranjskem, ki je umrl v Murski Soboti 23. aprila letos.

Tako tovariša Jožeta ne bo več med nas. Utrujen od mnogih naporov, ki so ga spremljali skozi življenje, je omahnil. Ustavilo se je njegovo srce, zamrl je njegov glas, glas prvoborca in nosilca partizanske spomenice 1941.

Jože Janež je bil rojen 14. julija 1920 v Babnem polju na Notranjskem in je že v rani mladosti občutil krivice takratnega režima. Še posebno tedaj, ko ni mogel nadaljevati

šolanja, in je z očetom in starejšim bratom v snežniških gozdovih delal kot gozdni delavec. Tako je zaslužil samo za svoje golo preživetje. Srečal se je s predvojnimi revolucijami, prišel je do napredne marksistične literature in nič ni čudnega, da je vse to odločilo, da se je že leta 1941 kot aktivist vključil v narodnoosvobodilno gibanje, decembra leta 1941 pa je bil sprejet v KPJ.

Prava vojaška pot se je zanj začela z vstopom v bataljon Miloša Zidanška leta 1942, kjer je opravljal dolžnosti: od politikomisarja čete v tem bataljonu do politikomisarja delovnega bataljona notranjskega vojaškega območja. Aktivnost je v celoti usmerjal v politično delo med borci NOV, pozneje pa tudi v zbirnih centrih prostovoljcev in mobilizi-

rancev, ki jih je bilo potrebno politično usposobiti za vključitev v partizanske enote. Pri tem svojem delu je bil več kot uspešen; o tem pričajo tudi številna odlikovanja za čas vojne, kot tudi za čas po letu 1945: partizanska spomenica 1941, spomenica JLA, red za hrabrost, red zaslug za narod, red bratstva in enotnosti, red dela z zlatim vencem in red vojaških zaslug s srebrno zvezdo. O sebi je sam zapisal, da je imel veselje do političnega dela, da je bil dovolj ideološko izgrajen, a je bil ob tem popustljiv...

Prav takšnega pa smo tudi poznali. Kajti že februarja 1946 je prišel iz Notranjske v Prekmurje, na levi obali reke Mure pognal korenine in tej severvzhodni slovenski pokrajini ostal zvest vse do smrti. Čeprav je bil na videz strog starešina, je bil po srcu in značaju zelo mehak. Vsak trenutek je bil pripravljen pomagati soborcu, sotovarišu ali vojaku. Zato je povsem razumljivo, da se je po upokojitvi kot major JLA (leta 1975 je napredoval v čin rez. podpolkovnika) odločil za pero.

V svojih zapiskih in raziskavah je zapustil veliko takega, kar bi brez njega zagotovo šlo v pozabo. Obdelal je celotno zgodovino bolnišnic narodnoosvobodilne vojne na Slovenskem, sodeloval je pri knjigi Umrlji za svobodo v Prekmurju ter pri monografiji Borci NOV v Prekmurju. Bil je aktiven sodelavec zgodovinske sekcije ter bil tudi

predsednik muzejskega sveta v Murski Soboti. Posebej zanimivi sta še vedno knjižici z naslovom: Zgodovina bolnišnice v Murski Soboti in Zgodovina gasilstva v Murski Soboti. Bil je sodelavec številnih časopisov, njegove članke smo lahko prebirali tudi v našem glasilu TV – 15.

Bil je, čeprav po upokojitvi rahlega zdravja, vedno v teku dogodkov in resnični zapisovalec tega, kar je bilo potrebno spraviti na papir, da bodo poznejši rodovi seznanjeni s preteklostjo svojega rodu. Kljub rahlemu zdravju je bil aktiven družbenopolitični delavec. Srečevali smo ga povsod, največ pa je deloval v organizaciji ZZB NOV in ZRVS. Vendar ga srečevali več ne bomo.

Smrt je prišla zanj prezdaj, čeprav njegovi najbližji vedo, da je njegova bolezen bila posledica naporov iz let 1941–1945, kar je bilo ugotovljeno že leta 1947. Toda sam na svoje zdravstveno stanje ni dovolj pazil, kajti povojna izgradnja domovine je zahtevala človeka in pol. In to je tovariš Jože zvesto opravil.

Pogrešali ga bomo, tovariša Jožeta Janeža, tudi domači. Vendar nas bodo nanj spominjala njegova dela, ki nam jih je zapustil.

Verjetno pa mu bo prekmurska zemlja, ki jo je po vojni sprejel za svojo, nudila miren počitek in to na pokopališču, kjer počivajo že številni borci NOV in tudi rdečarmejci.

Filip Matko

Slike Milana Konjovića v ljubljanskem Smeltu

Mojster z velikim M

Res prav je imela te dni televizijska novinarka, ki je predstavljala novo razstavo v likovnem razstavišču Smelt v Ljubljani, ko je dejala, da je podjetju uspel »veliki met«, ko si je pridobilo tako imenitno razstavo, ki si je navsezadnje še katera izmed nacionalnih razstav (seveda predvsem spricho finančnih zadreg) ne more privoščiti.

Somborski slikar Milan Konjović, eden zadnjih iz slavne jugoslovanske likovne generacije »Parizanov«, katerega skoraj stoletno življenje in likovno ustvarjanje osmih desetletij uvrščajo strokovnjaki, podobno kot Picassovega, v faze (po barvah) od modre pa do rume in rdeče ter nazadnje sive, ki se končno (po letu 1952) spet preljuje v sijoče mavrične barve, se predstavlja v Smeltu z deli iz različnih obdobji, v vseh pa je suveren, svoj, vehementen in vendar disciplinirano zavezan svoji likovni viziji.

Ljubil je El Greca in slavne ga Kokoschko, se spoznal s Cézannovim likovnim pogledom na svet, bil sodobnik Picassa, pa tudi strogi Poussinov klasicizem mu je sem ter tja prišel prav. Vendar je, kot smo že na začetku poudarili, iz vsega vidnega pri drugih, potegnil vedno »ravno pravšnje mero« zase. Pri tem ga ni ovirala vrnitev v mali rojstni kraj Sombor, kjer je danes tudi galerija nje-

govih del z njegovim imenom (ta je tudi posredovala ljubljansko razstavo).

Zanimivo, kako se likovni okus in tudi tokovi likovnega dogajanja poigravajo s slavo posameznikov. Pred leti že malo zaprašena slava starega moj-

stra prihaja v sedanjem likovnem gledanju na platno in barvo spet v sam vrh čaščenja. Seveda pa je treba biti likovno čist in suveren – kar stari mojster ostaja ne glede na leta minevanja.

B. Ž. J.

Podeljene Tomšičeve nagrade '89

O poslušnem in ozaveščenem novinarstvu

Na slovesni podelitvi letošnjih Tomšičevih nagrad za dosežke v slovenskem novinarstvu je polni dvorani novinarjev v Skupščini SRS spregovoril tudi Milan Kučan, vodilni mož v Zvezi komunistov Slovenije.

Jasno je, da ljudem, ki vsak dan poročajo in komentirajo dogajanja v državi, republiki in v svetu, ni mogel govoriti drugače kot z repertoarjem vsega tistega, kar se v Jugoslaviji in Sloveniji ta čas najočitneje zrcali v naši vse večji bedi. Zato je tudi začel svoj govor z mislijo, ki jo mi vsi (ne glede na to, ali so naša stališča in pogledi usmerjeni malo bolj levo ali pa malo bolj desno) čutimo kot temeljno izhodiščno točko za naravnavanje naših prihodnjih ravnanj; redefinicija našega modela in prakse socializma je nujna, če želimo doseči takšen socializem, ki bo resnično zasnovan na človekovih merilih. To pa brezpogojno pomeni slovo od birokratske samovolje tako v političnem, kot tudi v socialnem in gospodarskem življenju in torej pomeni prerez popkovine med vsem tistim, kar očitno prinaša napredek in onim drugim, kar uteleša oblast nad družbo revščine in prerazdeljevanje te iste revščine.

Kučan je govoril tudi o vprašanju novinarske poslušnosti in je v povezavi z razmerami v državi tudi opozoril, da dandanes velik del Juhoslavije sploh ne pozna dejanskih, avtentičnih slovenskih stališč bodisi o Kosovu ali pa na primer o spremembah srbske ustave. Sicer ne bi bilo mogoče takšno razpravljanje razpravljalcev, kakršnega smo doživeli na zadnji seji CK ZKJ.

Zavedajoč se nazadnjega teka demokratizacije slovenske družbe pa je Kučan dejal, da javnosti že lep čas ne razumevamo več kot atomizirano množico, ki ji mora politika vsajati zavest in vrednote ter jo poganjati v uresničevanje svojih zamisli. Med političnimi ustanovami, javnostjo in javnim obveščanjem se vzpostavljajo nova razmerja; javnost postaja vse bolj razsodnik umnega početja politike, javno obveščanje pa posredovalec rezultatov politike in oblasti ter mnenj in kritik javnosti

Tomšičeve nagrade

Nagrado za življenjsko delo je prejel radijski novinar Milenko Šober, nagrado Toneta Tomšiča pa novinar Dela Danilo Slivnik in novinar radia Trst Dragomir Legiša.

Nagrade Tomšičevega sklada pa so letos prejeli novinarji radia Ljubljana (Vito Avguštin, Marjan Dora, Marjan Drobež, Marjan Jerman, Marjan Rogelj in Alenka Terlep) ter novinarji in snemalci televizije Ljubljana (Franci Gaber, Tine Golob, Tadej Labernik, Janez Pezelj in Iztok Torry). Obe ekipi sta prejeli nagrado za svoje korektno in kontinuirano poročanje s Kosova. Skladovo nagrado za letos je prejel tudi Dnevnikov urednik priloge »Znotraj« – zunaj »Zdenko Vrdlovec.

Zlata odličja Toneta Tomšiča so prejeli France Brenk, Marica Čepe, Dušan Fortič, Jože Koren, Djuro Šmicberger in Štefan Kuhar.

– skozi vse bolj samostojno razmišljanje tehtanje ter predstavljanje enih in drugih.

Pri tem se zdi še posebno pomembna Kučanova ugotovitev, da odgovornost v slovenskih glasilih ni več obrnjena k formalni ali neformalni odgovornosti do oblasti, ampak je obrnjena k odgovornosti do slovenske javnosti. Pri tem pa seveda osamosvajanje sredstev javnega obveščanja terja tudi osamosvajanje politike, da bo jasno in glasno izražala in oblikovala svoja stališča, prepuščala presojo javnosti in za svoje nadaljnje delo uporabljala tiste odločitve, ki jih bo slovenska skupnost prepoznala za dovolj utemeljene in podrtje z dejstvi.

B. Ž. J.

Jugoslavija in Zahod leta 1949

Predavanje tržaškega zgodovinarja profesorja Jožeta Pirjevca

V zgodovinskem predavanju o Jugoslaviji in Zahodu v letu 1949, ki ga je imel sredi maja na ljubljanski Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo profesor univerze v Padovi dr. Jože Pirjavec, je ugledni tržaški zgodovinar razgrnil svoj pogled na dogodke izpred štiridesetih let in z njimi hkrati sklenil desetletni raziskovalni cikel, posvečen dramatičnemu obdobju, v katerem se je v letih 1945-1949 znašla Jugoslavija.

Pirjavec, ki je že pred tem v bogato dokumentiranem in tekoče napisanem delu »Tito, Stalin in Zahod« (Delavska enotnost, 1987) sugestivno osvetlil dogajanja, ki so na Vidov dan leta 1948 privedla do izključitve Jugoslavije iz Kominforma, je v tokratnem predavanju povzel nekatere glavne značilnosti »leta zatem«, v katerem je jugoslovanski barki po viharjih preizkušnjah minulega poletja končno uspelo zapluti v nekoliko varnejši pristan. V letu 1949 sta namreč poglavitni sili zahodnega sveta, Velika Britanija in ZDA, redefinirali nekatere glavne postavke v svojem odnosu do Jugoslavije. Odločitev o tem, ali je novo jugoslovansko usmeritev potrebno podpreti z ekonomsko pomočjo, ni bila več sporna; do razlik je prihajalo le ob vprašanju, kako izdatna naj bo in kakšne oblike naj zavzame. Previdnejši Britanci so se zavzemali za diskretnije oblike pomoči, ki ne bi kompromitirale Tita in z njim fleksibilnejše smeri v – kot so ocenjevali – še vedno dogmatičnem jugoslovanskem vodstvu, medtem ko Američani tovrstnih pomislekov očitno niso imeli: znameniti rog izobila je bil State Department pripravljen velikodušno nagniti tudi v primeru Jugoslavije, pri čemer je šlo le še za vprašanje, ali naj ameriška pomoč zajame tudi strateško pomembne dobrine in orožje – dilema, ki je bila kljub začetnim nasprotovanjem Pentagona že ob koncu leta 1948 presežena z odločitvijo »All aid short of war« (vsa pomoč, razen odprte vojne). Do izrecnega pristanka na izročanje ameriške vojaške pomoči, ki ga, kot je izrecno poudaril Pirjavec, jugoslovanska historiografija postavlja na začetek petdesetih let, je torej v resnici prišlo že konec leta 1949, zanj pa je bila ob vsem prizadevanju ameriškega ambasadorja v Beogradu Cannona potrebna tudi privolitev ameriškega predsednika Trumana. Evolucija zahodnih stališč v razmerju do Jugoslavije, ki je dosegla novo raven ravno z omenjeno odločitvijo, je bila po drugi strani rezultat kompleksnih procesov in usklajevanj, ki jih je tržaški gost interpretiral z minuciozno analizo številnih neznanih ali manj znanih podatkov, zbranih v toku večletnih raziskovanj v diplomatskih arhivih Washingtona, Londona, Pariza in Rima. Po drugi strani je bila edina resnejša koncesija, ki jo je bilo jugoslovansko vodstvo v letu 1949 pripravljeno dati Zahodu, v zvezi s potekom grške državljanske vojne; kot je omenil Pirjavec, naj bi maršal Tito na sestanku s svojim starim vojnim znancom, brigadirjem Fitzroyem Macleanom konec maja 1949 izrazil jugoslovansko pripravljenost, da preneha s pomočjo vstajnikom in zapre grško-jugoslovansko mejo.

Predavanje je bilo dobro obiskano, nekateri prvič predstavljeni dogodki pa so vzbudili živo zanimanje poslušalstva, kar se je kazalo tudi v živahni razpravi in številnih vprašanjih, ki so segala tudi preko časovno ožje zastavljene okvira predstavitvene teme.

Samo Kristen

Majski Otočec

Danes se začne na dolenskem Otočcu prvi slovenski grafični bienale, ki ga s skupno akcijo podpirajo in omogočajo Dolenjski muzej in knjižnica Mirana Jarca ter delovni organizaciji Krka in Pionir iz Novega mesta. Tako bo, upamo vsaj, tudi ožji slovenski grafični prostor, ki se je v svetu že uveljavil z imenom »ljubljanske šole«, lahko vsaki dve leti podprl zrcalo svoji ustvarjalnosti. Spremljajoče prireditve ob bienalski so še številni glasbeni dogodki (koncert dveh godb na pihala, koncert slovenskega kvinteta trobil na sam dan mladosti na Otočcu, julijska razsta-

va fotografij Tihomirja Pinterja v študijski knjižnici Mirana Jarca ter nenazadnje razstava zgodnjih grafičnih del Božidarja Jakca, tudi v juliju – v Dolenjski galeriji). Poleg naštetega bo vrsta strokovnih dogodkov: okrogla miza na temo Odnos med otroškim likovnim izražanjem in likovno ustvarjalnostjo odraslih (2. junij-Otočec) ter okrogla miza na temo Linija v risbi in grafiki (9. junija ob 18. uri, prav tako na Otočcu).

Vse skupaj je prav primerna predhodnica letošnjemu Ljubljanskemu mednarodnemu grafičnemu bienalu, ki ga bodo slovesno odprli 16. junija in bo

na ogled vse do konca septembra.

B. Ž.

Ugodna ponudba izdelkov

**Gorenje – Titovo Velenje
LTH – Škofja Loka**

- pralni stroji
- štedilniki
- hladilniki
- zamrzovalne skrinje in omare

Možnost plačila v 5. obrokih brez obresti ali

15% popusta ob gotovinskem plačilu

MERKUR KRANJ
pravi ljudje na pravem mestu

Usmerjanje v vojaške in obrambne poklice

Od jeseni spet gimnazije

Konec aprila se je iztekel rok za vpis na vse srednje vojaške šole in akademije. Čeprav so predprijave lansko jesen dajale bolj žalostno sliko zanimanja slovenskih fantov za tovrstno šolanje, pa prvi podatki o vpisu na vojaške šole kažejo, da je odziv na takšni ravni, kot je bil lansko leto.

Koordinacijski odbor za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri RK SZDL in drugi organi, ki se ukvarjajo s to problematiko, pa se že prizadevajo, da bi povečali zanimanje za te poklice. Tako bo med 26. in 31. majem v naši republiki na obisku skupina gojencev 4. letnika letalske vojaške akademije iz Pulja. Namen tega obiska je, da se gojenci seznajajo z gospodarskim, političnim in obrambnim položajem v naši republiki, da spoznajo, kako je potekal narodnoosvobodilni boj v Sloveniji in da bi mladim, sicer leto, dve ali tri mlajšim, fantom predstavili vojaški poklic in njihovo akademijo. Gojenci – bodoči piloti na nadzvočnih letalih si bodo ogledali Postojno, Bohinj, Bled, Begunje, Vrbo, obiskali stražnico Maršal Tito na Ljubljani, Maribor, tamkajšnje Pohorje in Ptuj. Prav gotovo pa bi najbolj zanimivo v Kranju in obrambnem centru v Pekrah pri Mariboru, kjer bodo gojenci mladim iz kranjskih in mariborskih šol pripovedova-

li o šolanju in prvih poletih z letali.

Od 6. do 9. junija bo v Kranju vsakoletni sejem sredstev in opreme civilne zaštite. Tudi to priložnost bodo izkoristili za predstavitev vojaških poklicev. Tako kot že nekaj let doslej bodo tudi letos imeli poseben prostor, na katerem bodo z video posnetki in drugim propagandnim gradivom predstavljali vojaške poklice. Ves čas sejma pa bodo na tem prostoru tudi gojenci vojaške tehnične akademije kopenske vojske iz Zagreba, vojaške letalske akademije iz Zadra in mornariške vojaške akademije iz Splita, vsem mladim, ki se bodo ustavili pri njih, pripovedovali o vojaškem poklicu.

Še vedno pa v finančni upravi generalštaba naših oboroženih sil dograjujejo in usklajujejo sistem nagrajevanja, tako da bi tudi po tej plati postal oficirski poklic bolj zanimiv za mlade. Naj povemo, da dobivajo oficirji, ki službujejo v Sloveniji na Hrvaškem in nekaterih drugih delih Jugoslavije, pose-

ben dodatek k osebnemu dohodku, ki znaša v naši republiki tudi 23 odstotkov.

Prav tako pa v ustreznih organih naših oboroženih sil pripravljajo spremembe vojaškega šolstva, predvsem v srednjih šolah. Tako naj bi od 1. septembra letos vse splošne srednje vojaške šole postale po obliki in vsebini tisto, kar so že bile pred nekaj leti – vojaške gimnazije.

Za vse tiste, ki pa so zamudili vpis na vojaške akademije, pa naj povemo, da je do konca tega meseca še možnost vpisa na višješolski študij v vojaški akademiji kopenske vojske v Beogradu, v vojaško-tehnični akademiji kopenske vojske v Zagrebu, mornariški vojaški akademiji v Splitu in vojaški letalski akademiji protiletalske obrambe v Rajlovcu. Po dveh letih študija dobijo gojenci čin podporočnika in odidejo na službovanje v enote jugoslovanske ljudske armade.

Če se pri svojem delu izkažejo, se lahko po letu ali dveh vpišejo na ustrezno vojaško akademijo, kjer nadaljujejo študij v tretjem in četrtem letniku in si na ta način pridobijo visokošolsko izobrazbo in potem napredujejo tako kot vsi tisti, ki so končali štiriletno akademijo.

B. K.

V prihodnjih dveh letih bo Adria dobila še štiri letala A-320. Razmišljajo pa že o tem, da bi vso svojo letalsko floto zamenjali s temi letali.

Letalo A-320 na domačih tleh

Adriin polet v tretje tisočletje

Mnogi izmed naših bralcev se bodo spomnili, da smo v lanski praznični številki ob 29. novembru pisali o edinem slovenskem letalskem prevozniku Adri Airwaysu. Takrat so nam njeni predstavniki povedali, da bodo maja letos dobili prvo najmodernejše letalo, ki so ga pred leti naročili pri evropskem letalskem koncernu Airbus.

Da tudi v Jugoslaviji beseda še nekaj pomeni, smo se lahko prepričali v četrtek, 18. maja, na letališču Brnik. Nekaj minut po 14. uri je namreč tam pristalo letalo A-320 z velikim napisom Adria. Poleg številnih radovednežev, ki so se gnetli na terasi letališke zgradbe, so si prvi pristanek tega letala na slovenskih tleh ogledali tudi nekateri najvišji predstavniki našega družbenega in javnega življenja. O pomembnosti dogodka pa priča tudi dejstvo, da sta se pristanka letala udeležila tudi britanski in francoski veleposlanik v Jugoslaviji in številni drugi gostje ter seveda delavci Adrie. Predsednik izvršnega sveta Slovenije Dušan Šinigoj je v kratkem priložnostnem govoru poudaril pomen odločitve za nakup tega letala, saj v bistvu pomeni korak bliže k Evropi, o kateri toliko govorimo zadnje čase.

Generalni direktor Adrie Janez Kocjančič pa se je zahvalil delavcem njihove delovne organizacije in vsem tistim, ki so kakorkoli pomagali pri nakupu tega letala. Prav gotovo moramo prirediti njegovemu zadnjemu stavku, ki ga je izrekel, da bo to letalo poneslo zeleno barvo po vsej Evropi in širše, ob njem pa bodo pozeleneli tudi konkurentje.

Letalo A-320 je letalo za kratke in srednje proge s potniško kabino, ki ima na vsaki strani prehoda po tri sedeže. Oblikovanju skoraj štiri metre širokega trupa so namenili veliko pozornosti, ki se kaže v ubodu potnikov, pa tudi funkcionalnem prtljažnem prostoru, ki je razdeljen na dva dela. Prvi je dolg približno pet metrov in sprejme 13,28 kubičnih metrov tovora, zadnji pa je precej večji, saj sprejme skoraj 26 kubičnih metrov tovora. V njem pa se lahko pelje 164 potnikov. Opremljeno je z dvema najmodernejšima motorjema V 2500, ki sta zelo varčna in tiha, hkrati pa omogočata zelo miren polet.

Vsi tisti, ki pa bi hoteli kaj več vedeti o tem letalu, pa si o njem lahko preberete v kateri izmed številnih specializiranih revij za to področje.

B. K.

Z usposabljanjem so si obogatili znanje

Znanje in natančnost sta pogoj za zadetek v polno.

Občinski štab teritorialne obrambe občine Velenje nadaljuje z načrtovanim letnim usposabljanjem pripadnikov enot TO. Pred dnevi je bilo takšno usposabljanje v centru obrambnega usposabljanja na Slemenu nad Šoštanjem za pripadnike enote Ognjena podpora TO.

Osnovni namen urjenja je bil pripadnike še bolj usposobiti z vojaško-strokovnim znanjem in preveriti njihovo usposobljenost. Urili so se v streljanju, posebnost pa je bilo streljanje s kolektivnim orožjem, to je z minometom 82 mm. Z omenjenim orožjem so se pripadniki preizkusili tudi na vojaškem strelišču Poček pri Postojni. Doseženi rezultati streljanja z osebnim orožjem, kakor tudi s kolektivnim, so bili zelo dobri. Sicer pa so na tem usposabljanju, kot na vseh prejšnjih, poudarjali prijateljstvo in tovarištvo med pripadniki, njihovimi predpostavljanimi in pripadnostmi enoti. Čeprav teritorialci med urjenjem na Slemenu niso imeli veliko prostega časa, so ga kljub temu koristno izrabi-

Anton Planinc: »Na tem usposabljanju so pripadniki še bolj utrdili doseženo znanje.« (foto B. Mugerle).

li. Igrali so šah, spremljali TV, na večer pa so se zbrali ob tabornem ognju in ob spremljavi svojega harmonikarja zapeli.

Sicer pa nam je o urejenju in počutju pripadnikov enote Ognjena podpora TO, komandir enote, rezervni kapetan Anton Planinc dejal: »Za tovrstno usposabljanje je bilo med pripadniki izredno zanimanje in veselje do dela. Njihova resnost in odgovornost sta bili na višini, kar je pogoj za delo s kolektivnim orožjem, kot je minomet. Potrebno je delovati kolektivno – vsi kot eden; tega se fantje dobro zavedajo. Vse naloge smo v celoti opravili, k temu je prispevalo tudi lepo vreme. Poleg urjenja smo že tradicionalno dobro sodelovali s krajevno skupnostjo Zavodnje. Na koncu naj dodam, da nam je občinski štab TO Velenje omogočil takšne pogoje dela, da smo se lahko v celoti posvetili strokovnemu vojaškemu delu. Ocenjujem, da je naša enota usposobljena za vse naloge, ki so ji naložene.«

Bogdan Mugerle

Tekmovanje v veščinah SLO in DS v Mariboru

Že desetič zapored

V Kamnici pri Mariboru so organizirali tekmovanje Mladi v SLO in DS, na katerem je sodelovalo 38 osnovnošolskih in 16 srednješolskih ekip iz mariborskih občin. Ob tej priložnosti je odbor za pripravo in izvedbo tega tekmovanja izdal tudi poseben bilten, v katerem so objavili prispevke posameznih učencev in rezultate tekmovanja. Predsednica odbora Majda Struc, predsednica občinskega komiteja za družbene dejavnosti, zadeve borcev in vojaških invalidov v občini Maribor Rotovž nas je seznanila s tekmovanjem in z doseženimi rezultati. Poudarila je, da so

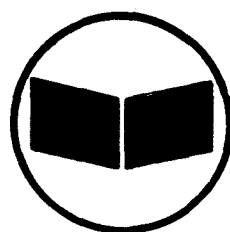
morali udeleženci pokazati znanje iz teorije o SLO in DS (reševanje testov), poleg tega pa tudi znanje iz prve pomoči, reševanje testa in praktično delo trojke (iz poznavanja zdravilnih in užitenih rastlin), v streljanju s puško, v orientacijskem teku, gašenju z vetrovko in v metanju bombe. Tekmovanje so končali s kulturnim nastopom šolarjev iz Kamnice in s slovesno razglasitvijo rezultatov. Za razvedrilo pa je poskrbel ansambel JLA.

Pri pripravi tekmovanja je sodelovalo več kot sto prostovoljcev, ki so opravljali razna dela pred tekmovanjem in in

med njim, izjemno prizadevno pa so se v pripravo in izvedbo prireditve vključili tudi učitelji in učenci osnovne šole Lackov odred v Kamnici. Letos so v Mariboru proslavili tudi majhen jubilej tekmovanja mladih v znanju in veščinah s področja SLO in DS. Zbrali so se namreč že deseto leto zapored.

Med šolami usmerjenega izobraževanja je bila prva druga ekipa Srednje kovinarske, strojne in metalurške šole, pri osnovnih šolah pa je zmagala Osnovna šola Sercejeva brigade iz Lovrenca na Pohorju.

M. K.

RIKO

61310 RIBNICA, LEPOVČE 23

SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA

Spet gremo peš

Po E 7

Od Soče do Sotle

Slovenski del te evropske pešpoti je bil slovesno odprt v počastitev svetovnega gozdarskega kongresa (IUFRO), ki je bil v septembru leta 1986 v Ljubljani. Na mestu, kjer so udeleženci tega srečanja »prerezali vrstico«, je zapisana misel, ki velja za vse te poti: »služi naj razumevanju in sodelovanju med ljudmi in narodi«.

To pa je seveda misel, ki jo menda podpiramo prav vsi. Tudi na slovenskem delu E 7 so pokrovitelji poti gozdna gospodarstva ob trasi. Le-ta jih tudi vzdržujejo.

Ta pot se začne pri mejnem prehodu Robič, nedaleč od Kobarida, nadaljuje se prek tolminskih hribov na območju bohinjskega pogorja do Porezna, od tam pa prek Črnega vrha, Blegoša, Starega vrha in Lubnika zavije v starodavno Škofjo Loko. Iz Loke pa na Tošče, mimo Vrhnik in proti Bistri, prelepem dvorcu, kjer domuje slovenski tehniški muzej. Po dveh različicah lahko nato pridemo do Vinjega vrha, se nato spustimo v dolino Iške in se spet dvignemo do Predgozda (Mačkovec-Selo pri Robu) ter pridemo do križišča z E 6. Pot nas potem vodi naprej skozi Velike Lašče, prek Suhe krajine do izvira Krke, naprej pa po rečnem desnem bregu do Žužemberka in Dolenjskih Toplic. Od tod se je treba povzpeti na Radoho in Vahto ter preko Gospodične priti na Trdinov vrh in v slikovito okolje samostana Pleterje, od koder je prijetna pot do Kostanjevice na Krki. Zdaj smo že v ravnini in pot je speljana prek krškega polja, Krškega, mimo Trebč in Svetih gor do Bistrice ob Sotli ter Kumrovcu, od koder bodo trase potegnili naprej hrvaški gozdarji in planinci.

Vse našteje kraje, hribe in doline prehodi povprečen hodec v 15 ali 18 dneh, najlepše pa je v času od zgodnje pomladi do pozne jeseni. Najvišja

vzpona sta na Porezen in Blegoš, zato je dobro imeti v opremi planinske čevlje in drugo. Po zahodnem delu poti, opozarjajo v navodilih, ki je malo bolj oddaljena od naselij, se je pametno podati na pešačenje z malo večjo zalogo hrane, sicer pa je v popotni knjižici kar natančno pojasnjeno, kakšni so pogoji za nakupe, prenočišča in drugo v teh krajih.

Vse označbe E 7 so po vsej trasi takšne kot na E 6 – torej rdeč krog z rumeno sredico, poleg opozorilnih tabel, smerokazov in drugih dodatnih napotkov.

Spet velja, da si značko prisluzi vsakdo, ki v enem kosu ali po delih prehodi vso pot in to dokaže z žigi v knjižici. (Žige pa nabere na kontrolnih točkah ob poti).

Za vsako posamično etapo so v navodilih omenjeni tudi približni časi hoje, kar pa ne pomeni, da si ne bi mogel vsakdo, ki se poda na pot, urediti svojega lastnega urnika in svo-

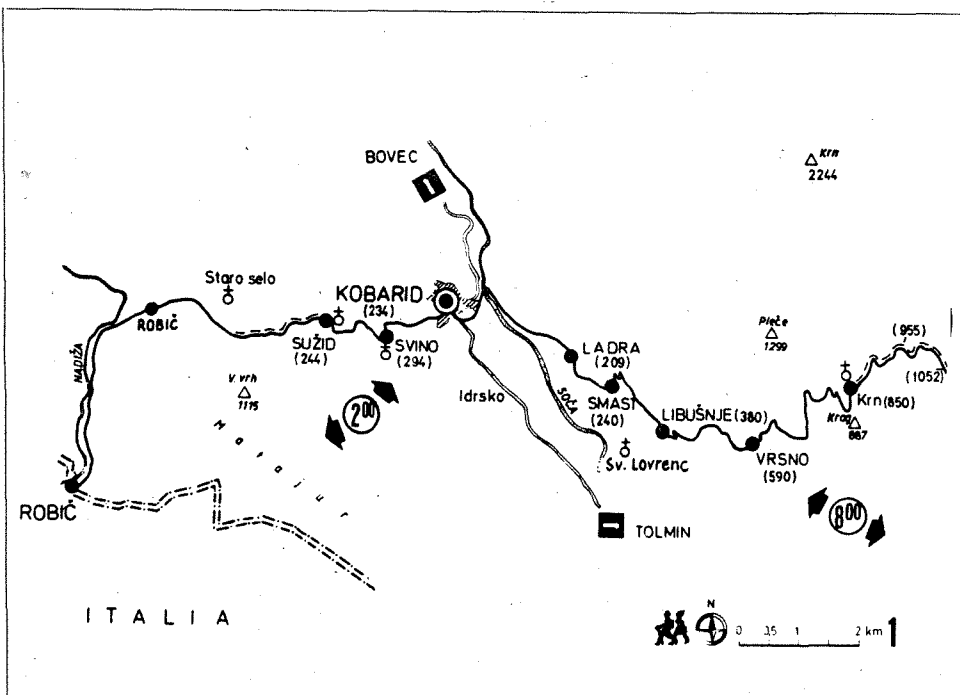

jim sposobnostim primerno tudi upočasniti ali pospešiti korak.

Poletje se bliža, vi pa ne ve-

ste, kam bi šli. Odločite se, poiščite družino in jo mahnite – po E 7!

B. Ž. J.

Pravna posvetovalnica

Ocena ustavnosti za izplačevanje pokojnin za nazaj

VPRAŠANJE: Zanima vas izplačevanje pokojnin za nazaj, saj se vam le-to zdi nekaj nemogočega, nesprejemljivega. Znano vam je, da je bilo o tem veliko razprav, tako da je zadeva nazadnje prišla pred Ustavno sodišče. Sprašujete, ali je Ustavno sodišče to zadevo že obravnavalo, kakšna je bila odločitev, kdaj in kje je bilo to objavljeno. (F. T. iz Golnika)

ODGOVOR: Ustavno sodišče Jugoslavije je sprejelo na seji 19. oktobra 1988 odločbo o oceni ustavnosti drugega in tretjega odstavka 93. člena Zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. S to odločbo je odločilo, da se zavrne predlog Skupščine občine Ravne na Koroškem, naj se ugotovi, da drugi in tretji odstavek navedenega zakona nista v skladu z ustavo SFRJ. Ta odločba je bila objavljena v Uradnem listu SFRJ št. 22 z dne 24. marec 1989.

★ ★ ★

III. kategorija invalidnosti

VPRAŠANJE: Z 9. 8. 1988 ste postali invalid III. kategorije invalidnosti. Ste tudi mirodobni vojaški invalid IX. skupine. Leta 1955 ste zboleli za TBC in ste zdravili več kot dve leti, poleg tega ste imeli še druge zdravstvene težave. Imate 27 let pokojninske dobe, stari pa ste 56 let in ste kvalificiran mehanik kmetijske smeri. Sedaj vas hočejo prekvalificirati za delo nočnega čuvaja. Na tem delovnem mestu bi pazili na živino, ki

pa se večkrat strga z verige. Zanima vas, če ste sposobni za tako delovno mesto, ker lahko dvignete in nesete samo 10 kg, in kod vas lahko premesti na to delovno mesto. Na zahtevo podjetja ste se pritožili na izdan sklep. (P. F. Baltinci)

ODGOVOR: Na podlagi vaših navedb je težko podati natančen odgovor, zato vam lahko predložimo le nekaj pravic, ki izhajajo na podlagi III. kategorije invalidnosti. Po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se v tej kategoriji invalidnosti razvrstijo zavarovanci, ki lahko po poprejšnji prekalifikaciji oziroma dokvalifikaciji poln delovni čas opravljajo drugo ustrezno delo. Ti zavarovanci imajo pravico do prekvalifikacije oz. dokvalifikacije, če nastane invalidnost pred dopolnjenim 50. (moški) oz. 45. (ženska) letom starosti ali pravico do razporeditve na drugo ustrezno delo oz. do ustrezne zaposlitve, če nastane invalidnost pred dopolnjenim 60. (moški) oz. 55. (ženske) letom starosti. Iz naslova mirodobnega vojaškega invalida IX. skupine vam v danem primeru ne pripadajo nobene pravice.

Za natančnejše informacije pa se morate obrniti na SPIZ, ker je tam shranjena dokumentacija v zvezi z vašo zadevo. Lažje in točneje vam bodo odgovorili kakor mi, ki se lahko opremo le na vaše navedbe v pismu.

★ ★ ★

Tovarišu Z. C. iz Radeč bi na njegovo vprašanje glede odstranitve vej odgovoril takole:

Če se glede vej s sosedom ne da doseči sporazuma, imate vso pravico vse tiste veje, ki vise čez vašo ograjo na vaš svet, porezati (če ste to že delali doslej). Sicer pa bo to treba doseči z ustreznim postopkom (najprej pred vašim poravnalnim svetom, kasneje morda z ustrežno tožbo pri pristojnem sodišču) zaradi odstranitve vej, pa tudi zaradi škode, ki je zaradi vej nastala na vaših povrtninah.

Zdravnikovi nasveti

Sistemske alergijske reakcije

Anafilaktične reakcije

Anafilaktične reakcije so naposledne, šoku podobne in pogosto zelo nevarne. Nastanejo nekaj minut po prejemu tujega seruma ali zdravila. Ta pojav nam je neposredno znan že zato, ker se pri večini kažejo burne reakcije že pri prejemu penicilina ali drugih zdravil. Zato kaže imeti v mislih, da v bistvu med preobčutljivo reakcijo na določen antigen in reakcijo na nekatera zdravila ni velikih (vidnih znakov) razlik. Torej ni bistveno, ali zdravilo zaužijemo v obliki tablete ali pa ga prejmemo na primer kot injekcijo.

Preobčutljivost na določene vrste zdravil je nekaj, kar si moramo zapomniti, zdravnika na to opozoriti, najbolj pravilno pa je, če imamo takšno opazko vpisano v bolniško knjižico.

Ob tem diskurzu je treba omeniti tudi idiosinkrazično reakcijo, ki je lahko precej huda, vendar se pojavi praviloma le prvič, ko uporabimo neko zdravilo, na katerega smo takrat občutljivi. To se zgodi zato, ker se ob prvi uporabi (pred njo) še ni razvil v telesu ustrezen imunološki posredovalec (mediator).

Anafilaktično reakcijo opazimo, če zaznamo, da je bolnik: nenadoma vznemirjen, toži za mravljinčavostjo, če se pojavi splošna koprivnica, težko dihanje, tiščanje v predelu pljuč, kašelj, puščanje urina in povišana telesna temperatura. Temu se lahko pridruži tudi razširjene zenice in znamenja dušenja. Ob krčih in izgubi zavesti, če ni blizu hitre pomoči, lahko v kratkem času (petih – desetih minut) nastopi celo – smrt.

Najprimerneje ukrepamo, če prizadetemu vbrizgamo od 0,5 do 1 mg adrenalina. Vendar je ta možnost dana le v primeru, če je zdravnik v bližini in če bolnik pozna svojo težavo.

Sicer pa je treba bolnika položiti v vodoraven položaj, na hrbet, z rahlo privzdignjenimi nogami. Poskrbeti je tudi treba, da ostanejo dihalne poti prehodne, če pa dihanje preneha, je to nesporen alarm, da je treba začeti z umetnim dihanjem usta – na usta. In potreben je takojšen prevoz do najbližje zdravstvene ustanove. Potlej pridejo v poštev še druge vrste pomoči, kot je vdihavanje kisika, traheotomija (zareza v sapnik) in drugo.

Najpomembnejše pa je preprečiti najhujšo obliko alergične reakcije. Zavedati se moramo nevarnosti in ne smemo uporabljati (predvsem pa ne zlorabljati) zdravil. To pa pomeni, da pri takem bolniku tudi podobnih (paralelnih) zdravil ne smemo uporabljati. Še zlasti pa moramo na jemanje zdravil paziti v primerih, kadar vemo, da smo, četudi prav malo, občutljivi na cvetni prah ali druge snovi. Zato moramo biti pri jemanju zdravil pozorni na vsakršno spremembo. Zdravilo, ki nam je nekoč že povzročilo alergijsko reakcijo, moramo odkloniti.

Preobčutljivost (anafilaksa) na zdravila

Eno najburnejših reakcij navadno izzove penicilin, ki je, kakor je znano, produkt nekaterih plesni. Izogibanje temu zdravilu je edini primeren način, da se takšnim reakcijam (, če smo jim podvrženi), izognemo. Kaže pa, da jemanje polsintetskih penicilinskih izdelkov v obliki tablet bolj varno od prejemanja injekcij.

Pred leti so opravljali občutljivostne teste na penicilin, medtem ko danes zdravniki navadno predpišejo občutljivim ljudem druge vrste antibiotikov.

Za izjemne primere gre takrat, ko je le še penicilin sredstvo, od katerega pričakujemo pri bolniku izboljšanje zdravja. To je pa že dejanje, ki ga lahko izvršimo samo v dobro osposobljeni zdravstveni ustanovi.

Seveda tudi nekatera druga zdravila povzročajo anafilakso – pri čemer so najbolj znani imunski antiserumi, med njimi na primer kačji protistrup in drugi.

(nadaljevanje prihodnjic)
dr. Danijel Brežic

Maribor je bil gostitelj slovenskih pionirjev

Nove ideje – nova dejanja

Pionirska organizacija – moja organizacija – Srečanje zgodovinarjev – Pot sklenila tudi Kurirčkova pošta

Konec tedna je bil Maribor gostitelj pionirjev iz vse Slovenije, pridružili pa so se jim tudi mladi iz drugih delov Jugoslavije (manjkali sta le pionirska organizacija s Kosova in Črne gore) in iz Bratislave. Organizatorica že tradicionalnega srečanja pionirjev je bila tokrat Mestna zveza prijateljev mladine Maribor.

Pionirji pa niso prišli v Maribor kar tako, na zabavo in novim znanstvom naproti. Prvi dan je bil na moč deloven, saj je na Pedagoški fakulteti v Mariboru okrog tristo mladih spregovorilo o svoji organizaciji po meri pionirjev. Programi interesnih krožkov naj postanejo

nebo čim bolj zanimivi, prilagojeni njihovim željam in zmožnostim, saj želijo biti pionirji aktivni soustvarjalci programov, so poudarili, in dodali, da si želijo delati v več kroških, po določenem času pa naj se sami odločijo, kje bodo sodelovali. Želijo si šolski radio, vodstva šol pa naj jim omogočijo njegov nakup. In PIL (Pionirski list) – predrag je, so ugotavljali mladi pionirji, zato ga je treba poceniti, tako da bo dostopen vsem. Posodobiti pa je treba tudi pionirske simbole, so sklenili, značko pa nadomestiti z mikavnejšo priponko.

Ob tem so se na jubilejnim – tokrat že dvajseti – vrsti

– srečali tudi mladi zgodovinarji. Izseljevanje s svojih območij so največ raziskovali, pa etnološko dediščino. Med tistimi, ki so raziskovali izseljenišvo, sta se posebej odlikovali osnovni šoli Dutovlje in Draga Kobala iz Maribora, ki je bila tokrat tudi gostiteljica 20. srečanja mladih zgodovinarjev. Njihova vsakoletna srečanja imajo že bogato izročilo.

Petek so pionirji sklenili s plesom v Domu Janeza Hribarja, v soboto pa se je dogajanje preselilo na mariborsko drsališče, kjer tudi v začetku slabotnega vremena ni preganilo okoli tisoč udeležencev. Dopoldne je bil kulturni spored – pripravile

so ga mariborske šole – svojo pot pa je sklenila tudi Kurirčkova pošta, ki so jo slovenski pionirji predali predsedniku RO ZZB NOV Bojanu Polaku-Stjenki, nagovoril pa jih je tudi predsednik Zveze socialistične mladine Slovenije Jože Školjč.

Geslo kulturno-zabavnega programa dela letošnjega srečanja je bilo zgovorno – Igraj se z mano. »Od višine se zvrti...« je donelo v soboto popoldne po mariborskem drsališču, ko so pionirji pritegnili Periskopovcem, ki so povezovali program, in ko je šlo h koncu dvodnevno pionirsko druženje v Mariboru – srečanje pionirjev Slovenije, ki sodi v okvir nekdanjih tradicionalnih zborov pionirjev Jugoslavije. Naj še povemo, da je bila generalna pokroviteljica prireditve Paloma iz Sladkega Vrha, svojo pomoč pa so prispevale tudi druge delovne organizacije.

Miša Tomažič

Na porokah, koledovanjih, pustovanjih

Pogovor s stricem Vinkom

V Vitanju in okolici je bilo pred desetimi, petnajstimi leti kar precej muzikantov – harmonikarjev. Saj so še sedaj, a tisti, ki so bili včasih, so bili bolj pristni, bolj domači. Sicer pa se sedaj združujejo tudi v ansamble. Eden izmed harmonikarjev je bil, oziroma je, očetov stric, ki mu sorodniki in prijatelji pravimo »stric Vinko«. Vsem Vitanjčanom pa je bolj znan kot Žicmanov Vinko. K njemu sem se napotila, da bi ga povprašala o »zlatih starih časih«, o harmoniki, vesellicah. Seveda se me je zelo razveselil in me prijazno pozdravil stric, ki je mnogo pretrpel, a je še vedno, če se le da, vesel. Z njim se je razpletel tale pogovor, ki ga je malce presenetil, saj je harmonika le še lep spomin.

Najprej sva se pogovorila v njegovih začetkih. »Hja, harmoniko sem začel igrati že med vojno, najbolj pa po 1. svetovni vojni. Sem samouk. Igrati sem se naučil tako, da sem poslušal druge harmonikarje in potem poskušal na stari harmoniki, ki je bila na podstrešju,« je dejal. Dodal, da je pri dvajsetih letih, to je bilo leta 1946, že igral po vesellicah in porokah.

»Kakšno harmoniko ste imeli? Kje ste jo dobili? Ste imeli samo eno?« sem nadaljevala z vprašanji. Stric pa je odgovoril: »Imel sem Hohnjerjevo dvorstno harmoniko. Včasih sem imel dve harmoniki, sedaj imam še eno, ki pa leži v omari. Tisto sem kupil leta 1957. Zanj sem dal trideset starih jurjev.«

»Ste igrali tudi kakšen drug

instrument? Mogoče v kakšnem ansamblu?« sem ga vprašala. »Ne, igral sem samo harmoniko. Nekaj časa sem igral tudi v »pleh muzikiki«. Včasih me je spremljal kdo s klarinetom ali trobento,« je počasi odgovoril.

»Kje vse ste igrali?« sem zopet vrtala v njegovo preteklost. Začel je naštevati: »Največ sem igral na porokah. Potem smo tudi koledovali. Igral sem na raznih godovanjih, kočuharijah, izletih, pustovanjih, za novo leto in veliko na plesih, saj sem imel najboljšo harmoniko tisti čas v Vitanju.«

»Ste dobili kakšno priznanje, vam je kaj ostalo še posebej v spominu?« »No, dobil nisem nobenega priznanja. Enkrat sem igral na prireditvi POKAŽI, KAJ ZNAŠ. Vsak harmonikar je zaigral dve pesmi. Bilo mi je zelo všeč.«

»Kdaj ste nehali igrati? Zakaj?« »Igral sem kakšnih trideset let, do mojega 53. leta. Nehal sem zaradi bolezni.« »Še kdaj zaigrate na harmoniko? Ali ste radi igrali?« sem še kar spraševala. »Ne igram več. Včasih meh raztegne sin Slavko. Večkrat so prišli fantje kar domov po mene, da sem šel v gostilno igrati. Igral sem zelo rad. S harmoniko sem se veliko ukvarjal. Posebej vesel sem bil pred prazniki,« je odvrnil in spet poromal dvajset let nazaj. »Še bi kdaj igral,« je nazadnje rekel, jaz pa sem se mu zahvalila za odgovore in razmišljala, da so mu harmonike pomenile zares veliko.

TATJANA ZALOŽNIK
7.a, OŠ 3. bat. VDV Vitanje

Morda pa je to ljubezen?

Dan je tak kot vsak drugi, le misli mi neprestano uhajajo k njemu. Kje je? Kaj dela? Misli name? Da? Ne? Da. Ne. Da... Ne morem se zbrati. Sprašujem se, ali se morda nisem zaljubila. Verjetno sem preveč ponosna, da bi si to priznala, preveč sramežljiva, da bi mu to rekla. A ob enem čutim, kako vsako vlakno mojega telesa diha zanj. Kaj naj storim? Naj dovolim, da ta mora traja še naprej? Naj ga enostavno zbršim iz svojih sanj? Tega nisem zmožna. Preveč mi je všeč. Verjetno ga bom še naprej le gledala, oboževala, mislila nanj in če bo poguma dovolj morda celo dobila? Najbrž si preveč obetam? Sama ne vem. Pišem pesmi, zanj, seveda, a vem, da jih ne bo nikoli bral. Odštevam dneve, ko ga bom spet videla, skratka, počenjam same neumnosti.

Včasih se vprašam, kaj bi storila, če bi za to mojo skrivnost zvedeli starši in brat. Verjetno bi se pogreznila v zemljo od sramu. Po drugi strani pa si dopovedujem, da ljubezen ni nič pregrešnega, da je nekaj čisto normalnega, lepega in čistega.

Sprašujem se, ali se bodo najine življenjske poti kdaj križale. Rada bi ga bolje spoznala, se kdaj z njim sprehajala, smejala in jokala. Vendar vem, da sta za ljubezen potrebna dva. Šele tako lahko zagori v vsem svojem sijaju. Kaj naj storim?

Saj ni težko jokati in trpeti zanj. Z veseljem to počnem... Vem, da ima vse svoj konec, da je vse minljivo: sreča, ljubezen, življenje.

NATAŠA, 8. razred
OŠ IX. KORPUS NOVI
NOVA GORICA

Že od rojstva živim v Nemčiji...

Pogovor z Ivanom Kolarjem, zdomskim otrokom

V času velikonočnih praznikov se veliko naših ljudi, ki delajo v Nemčiji, odpravi v domovino. Tako je prišla na dopust tudi Kolarjeva družina, ki živi v Velbertu pri Düsseldorfu v Nemčiji. Njihov starejši sin Ivan je s svojo sestrično Sabino Koželj, ki hodi v osmi razred na našo šolo, prišel k pouku, da bi spoznal, kako in kaj se učimo.

Člani novinarskega krožka smo kmalu izvedeli, da je Ivan na naši šoli. Te priložnosti nismo hoteli zamuditi. V največji naglici smo sestavili vprašanja in ga povabili h krožku. Našemu vabilu se je prijazno odzval. Radovedno smo se zgrnili okoli njega in mu zastavljali vprašanja.

KAKO DOLGO ŽE ŽIVIŠ V NEMČIJI?

»Moji starši so tam delali, preden sem se rodil, zato živim v Nemčiji že od rojstva. To je štirinajst let.«

V KATEREM MESTU ŽIVIŠ?

»V Velbertu pri Düsseldorfu. To je večje mesto kot Celje.«

KDO TE JE NAUČIL GOVORITI SLOVENSKO?

»Starši, saj so Slovenci! Slovenščina pa mi seveda dela težave, zato izpopolnujem znanje jezika pri dopolnilnem pouku iz slovenščine, ki ga imamo enkrat tedensko po dve uri. To je vsak četrtek od treh do pol petih.«

KAKŠNE SO ŠOLE V NEMČIJI?

»Približno takšne kot naša. Pri nas so šole malo bolje opremljene. Osnovno šolanje traja deset let. Vse osnovne šole nimajo enakega

programa. Tisti učenci, ki snov bolj obvladajo, ki se jo hitreje naučijo, hodijo v drugačno šolo kot ostali. Imamo tri vrste osnovnih šol. Ko končaš desetletno šolanje, že lahko greš v službo, če se ne nameravaš dalje šolati.«

KAKO PRI VA OCENJUJEJO?

»Znanje tudi pri nas učitelji ocenjujejo s številkami, a ne tako kot pri vas. Naše ocene so od ena do šest. Najboljša ocena je ena.«

KAKŠNI SE TI ZDIJO NAŠI UČITELJI V PRIMERJAVI Z VAŠIMI?

»Podobni so kot vaši, le da nam pred začetkom ure ni treba vstati, kot to zahtevajo vaši učitelji. V učilnice hodimo obuti. Sploh je naš odnos do učiteljev drugačen. Učenci nismo tako disciplinirani. Učitelji v glavnem ocenjujejo pisne naloge. Pred tablo ne sprašujejo. Če slabo pišeš, popraviš tako, da pišeš še enkrat.«

KAJ TE VEŽE NA CELJE?

»Tu imam sorodnike. Vsako leto se večkrat pripeljemo k njim na obisk in dopust. V Laški vasi pri Štorah gradimo hišo. Ne vem pa, če se bomo kdaj vsi vrnili v Jugoslavijo.«

IMAS KAKŠEN KONJICEK? S ČIM SE UKVARJAŠ?

»Igram harmoniko. Glasba me veseli. Zanimam me pa tudi tehnika, kako so sestavljeni stroji, kako delujejo. Odločil se bom za poklic v zvezi s tehniko.«

Člani novinarskega krožka:
Maša, Peter, Lucija, Gregor, Boštjan in Robi
COŠ Fran Roš Celje

Hvala!

Moj Biki

Doma imam psa. Ime mu je Biki. Je bolj majhen, vendar zelo hud. Njegov rojstni dan je bil in svelo njave bove. Dobre na njem pa so kratke, lepe in svetle. Njegove noge so kratke in zelo hitre, rep pa dolg in rošat. Smrček je bolj okrogel, v njem pa zelo ostru in močni kolje. Rad se igra z muce. Najraje pa se volja po tleh in teba po travniku. Njegove najljubše jedi so: krompir, meso, mleko in kosti, včasih pa tudi jabolka. Zelo rad se greje na soncu. Kadar podnevi mrači, se ob najmanjšem žvemu zbudi, ker je dober čuvaj. Imam ga rad, saj je moj dober prijatelj.

Ugost Klavčič, 5.b OŠ E. Kardelj Slov. Konjice

PRIPRAVLJAMO SE NA OBRAMBNI DAN

V soboto bomo prišli v izlo kjetraj Sovanica nos je že razdelila v skupine. V naši skupini bo bolničarka Jena, Boris pa bo komandir našel skupine. Učili se bomo o redarstvih nastilnih, o prvi pomoči. Tudi bomo se kumirali got. Imeli bomo tudi puščice, da nam bodo kazale pot. Ključni moramo tudi slikovni material. Za prvo pomoč moramo imeti haneaplast, povoji, razkužilo, obkladke, gazo in na torbici imeti prstničnice križ. Meni se zdi, da bo naš obrambni dan uspel.

Rosanda Čurk

3.a razred

OŠ. D. BASC VIPAVA.

Po 30. zasedanju Internacionalnega komiteja Ravensbrück

Zanimiva poročila udeleženk

Potrební konsens na 30. zasedanju Internacionalnega komiteja Ravensbrück – potekalo je 17. in 18. maja v Ljubljani – v resnici ne bi bilo prav lahko doseči. Okoli dveh resolucij, ki so jih predstavnice evropskih dežel, ki so jih zasedli nacistični okupatorji (načelno jih predstavljajo 17, čeprav je letos nekaj delegatk manjkalo) želele poslati Združenim narodom in svojim vladam, je bilo nič koliko besed. toda, nekdanje jetnice največjega ženskega taborišča nemškega »rajha«, v Ravensbrücku, so bile povsem enih misli, kar zadeva nujnost spregovoritiz vso moralno avtoriteto, ki jim jo daje prestano trpljenje, o potrebi miru in z njim povezane popolne in kontrolirane razorožitve, pa o prepovedi neonacifašističnih organizacij, ki rastejo pred-

vsem v Zahodni Evropi; težko pa se je bilo sporazumeti v obliki, v kateri naj se ta zahteva izrazi.

Veliko takta in pogajalne pripravljenosti sta morali pokazati predsednica komiteja Rose Guerin, nekdanja komunistična poslanka v francoskem parlamentu, in generalna sekretarka Edith Sparmann iz NDR, preden je bila za vse sprejemljiva resolucija o tem sprejeta in je – spričo novejšega razvoja v odnosu med velesilama – izvenela vsaj za silo optimistično. Vse pa je bilo hitro jasno pri resoluciji, namenjeni vsem državam, zastopanim v OZN, da sprejmejo konvencijo o pravicah otroka. – Vse delegatke so bile namreč prepričane, da je otrok celovita osebnost, ki mora uživati vse človekove pravice in so ostro nasprotne mani-

puliranju z otrokom v vojaške namene ali izkoriščanju otroka kot delovne sile, predmeta prodaje ali zlorabljanju otroka za voljo pritiska na starše. Resoluciji sta bili končno sprejeti soglasno in z pritiranjem.

Posebno zanimivost zasedanja pa so pomenila poročila udeleženk o doma opravljenem delu, ki so med drugim razkrila, kako hitro svet pozablja nauke zgodovine. Belgijka je prinesla s seboj letake, ki jih desničarske organizacije na Flamskem dele šolskim otrokom in so polne žaljivih karikatur krivonosih »tujih delavcev«, pa tudi naprednih učiteljev, in povsem jasno pozivajo, naj šolarji s hrupom in smehom preprečujejo njihovo »propagandno dejavnost«. V Avstriji je Arhiv odporniškega gibanja in nekaj novinarjev pred sodiščem zara-

di »žaljenja časti« gospoda Emila Lachaua, ker so s krepkimi besedami protestirali proti njegovim – v časopisu Halt! Natiskanim trditvam, da 13 nemških koncentracijskih taborišč – med njimi tudi Ravensbrück ni bilo nič hujšega kot napol svobodna »delovna taborišča« in da je govorjenje o plinskih celicah bajka. Iz Zahodne Nemčije so prišle novice o pretepanju demonstrantov, ki so protestirali proti javnemu zbiranju neonacifašistov, medtem ko je manifestacije le-teh varovala policija na konjih; in o posameznih sodobnih napadih je bilo slišati celo iz Francije in Nizozemske.

Pričevanje še živih Ravensbrückank in njihovih taborišških sotrpinov je torej danes bolj kot kdaj potrebno in razveseljivo je bilo slišati, koliko uzaveševalnega dela med mladino opravljajo nekdanje taboriščnice na Vzhodu in Zahodu.

Rapa Šuklje

Obvestilo o uskladitvi

invalidskih prejemkov vojaških invalidov po zveznih predpisih in invalidskih prejemkov civilnih invalidov vojne

Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka povečajo glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v januarju in februarju 1989 v primerjavi z letom 1988 za 136% od 1. januarja 1989.

Novi zneski navedenih denarnih prejemkov so višji glede na prej določene za 9,77 odstotka in veljajo od 1. januarja 1989, izplačani pa bodo predvidoma v novi višini za junij skupaj z razliko od 1. 1. 1989 do 31. 5. 1989, konec maja 1989.

Glede na zvišanje invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih so se (za enak odstotek) zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne in sicer, osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

Prejemki vojaških invalidov:

1. osebna invalidnina (skupina)	(din)
I.	1.695.750
II.	1.228.920
III.	929.770
IV.	686.620
V.	488.900
VI.	303.020
VII.	205.010
VIII.	98.860
IX.	73.770
X.	49.870
2. družinska invalidnina in povečana družinska invalidnina	
– za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	110.400
– za enega uživalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin	

padlih borcev)	220.780
– povečana družinska invalidnina (39. člena zakona o temeljnih pravicah) vojaških invalidov in družin padlih borcev)	588.770

3. dodatek za postrežbo in tujo pomoč

za prvo stopnjo	1.453.760
za drugo stopnjo	1.118.360
za tretjo stopnjo	782.930

4. ortopedski dodatek

za prvo stopnjo	490.570
za drugo stopnjo	374.410
za tretjo stopnjo	241.140
za četrto stopnjo	116.680

Prejemki civilnih invalidov vojne

1. civilna invalidnina

skupina	din	ŽFN din
I.	847.875	1.059.844
II.	614.460	768.075
III.	464.885	581.106
IV.	343.310	429.137
V.	244.450	305.562
VI.	151.510	189.387

2. civilna invalidnina družinskih članov (za enega družinskega člana)

po invalidu skupine	din	po invalidu ŽFN din
I.	593.512	741.891
II.	430.122	537.652
III.	325.419	406.774
IV.	240.317	300.396
V.	171.115	213.893
VI.	106.057	132.571

3. dodatek za postrežbo in tujo pomoč

za prvo stopnjo	1.235.696
za drugo stopnjo	950.606
za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15-odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	1.093.197

POROČILO

O JAVNEM ŽREBANJU DOBITKOV LOTERIJE 33. POHODA PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE, KI JE BILO DNE 23. MAJA 1989 V LJUBLJANI

srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobiček din	srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobiček din
950	50.000	255	10.000
2080	100.000	385	10.000
4670	100.000	805	20.000
4770	300.000	69785	400.000
1	2.000	59226	5.000.000
57841	500.000	087	20.000
62801	500.000	22467	10.000.000
302	10.000	148	10.000
25872	400.000	11408	400.000
52672	500.000	49258	3.000.000
60372	500.000	77509	400.000
733	20.000		
24	5.000		
44	5.000		
534	10.000		

Dobitke do vključno 10.000 din izplačuje Loterija Slovenije na vseh svojih prodajnih mestih, vse ostale dobitke pa Odbor za Pohod po poteh partizanske Ljubljane, Gregorčičeva 15, Ljubljana, vsak dan, razen sobote in nedelje, od 8. do 13. ure. Izžrebane srečke lahko pošljete v izplačilo tudi po pošti. Pri dobitkih nad 10.000 din se pri izplačilu odtegne prometni davek na dobiček pri igrah na srečo. Izplačevanje dobitkov zapade 26. julija 1989.

Odbor za pohod po poteh partizanske Ljubljane
Komisija za loterijo

Skupna proslava

K spomeniku Josipu Krležu in k spominski plošči padlih pilotov, ki je vzidana na letališko zgradbo, so položili cvetje.

Na letališču Portorož v Sečoveljah je bila združena proslava dneva letalstva z obeležitvijo 45. obletnice ustanovitve 1. in 2. eskadrilje NOVJ. Skupaj so proslavljali letalci-prekomorci in člani obalnega letalskega centra. Udeležila se je tudi predsednica domicilne občine Piran Tatjana Kosovel.

Najprej je bila skupščina Skupnosti letalcev prekomorcev borcev NOVJ, na kateri so pregledali uspešno dejavnost v minulem obdobju in sprejeli načrti dela za prihodnje. Prizadevali si bodo, da bi bila knjiga pokojnega Rafaela Perhavca o letalcih prekomorcih prevedena v srbohrvaščino in da bi po padlem pilotu Luigiju Rugi, ki je bil edini Italijan v 1. eskadrilji, poimenovali eno izmed ulic v Luciji ali šolo italijanske narodnosti na obali.

V nadaljevanju je bila skupna slovesnost s člani obalnega letalskega centra. Predsednik OLC Dino Pucar je po pozdravnem nagovoru podelil najbolj zaslužnim članom odličja, slovesnost pa se je nadaljevala z letalskim mitingom in tovariškim srečanjem.

Besedilo in posnetek: Staš

Vabila

Odbor Skupnosti borcev Goriškega vojnega področja vabi na 7. redni zbor Skupnosti in počastitev 45. letnice ustanovitve Komande Goriškega vojnega odročja in njenih enot, ki bo v soboto, 27. maja 1989, ob 10. uri

v dvorani Kulturnega doma Bukovica pri Volčji dragi, občina Nova Gorica

Vabimo pripadnike, sodelavce in vse, ki se želijo udeležiti srečanja. Slavnostni govornik bo tov. Karel Kumše, bivši komandant Komande GVP. Glede na pomen zbora in proslavo pričakujemo vašo udeležbo!

Odbor SB GVP
Nova Gorica

Krajevni skupnosti Dravljane in Dolomitski odred v Ljubljani praznujeta svoj praznik 28. maja.

V počastitev praznika smo pripravili kulturni program in tovariško srečanje krajanov.

V petek, 26. maja 1989 bo ob 17. uri v OŠ Milan Mravlje, Klopčičeva 1, kulturni program s podelitvijo priznanj, v soboto, 27. maja 1989 pa med 14. in 22. uro srečanje krajanov, na katerem bo igral ansambel 12. nasprotje. Za jedajo in pijačo bo poskrbljeno. Pripravljamo tudi srečelov.

Odbor tedna tradicij NOB Dobrepolje in OO ZZB NOV Grosuplje vabita borce, aktiviste OF, mladino in vse občane, zlasti pa borce Cankarjeve brigade na slovesnost ob odkritju prenovljenega spominskega obeležja v Hočevju, na katerem bo na novo vklesanih šest imen borcev Cankarjeve brigade, ki so padli 15. in 16. marca 1943 ob napadu na belogardično postojanko v Hočevju.

Slovesnost bo 28. maja, ob 14. uri v vasi Hočevje. Slavnostni govornik bo Alojz Hren, predsednik skupnosti borcev Cankarjeve brigade.

Vabljeni!

Borci Samostojne čete Primorske v sestavi ELAS!

V soboto, 27. maja 1989, bodo v Ajdovščini odkrili spominsko ploščo našemu pokojnemu ustanovitelju in komandantu Srečku Likarju. Podrobna navodila so v razposlanih vabilih; dobimo se ob 9.30.

Pripravljali odbor

Odbor 3. brigade VDV – Štajerske, ki ima domicil v občini Trbovlje, vabi vse borce te enote na srečanje ob 45. obletnici ustanovitve enot vojske državne varnosti. Srečanje bo v soboto, 3. junija, ob 11. uri v Delavskem domu v Trbovljah. Hkrati bodo počastili tudi občinski praznik domicilne občine.

Borce vabimo v Trbovlje kakšno uro prej, ker bodo imeli sestanke po bataljonih.

Odbor skupnosti borcev 3. brigade VDV

Skupnost borcev 1. slovenske brigade – II. grupe odredov vabi ob 47. obletnici bitke na Jančah vse udeležence – borce II. grupe odredov na proslavo, ki bo v soboto, 27. maja 1989, ob 11. uri pri Planinskem domu na Jančah.

Vabljeni?

Odbor skupnosti aktiva ZB Jeseniško-bohinjskega odreda za Ljubljano in regijo vladno vabi vse borce člane aktiva na sestanek 31. maja, ob 16.30 v domu JLA Ljubljana. Dnevni red sestanka pošljemo s pisnim vabilom. Želimo polnoštevilno udeležbo!

Iz krize nas ne bodo popeljali spori

V sežanski športni dvorani se je zbralo okrog 500 pripadnikov Prve (ustanovljene v Gravini v Italiji) in Druge tankovske brigade (ustanovljene v Tuli, SZ); slovesnosti so se udeležili tudi vojak in starešina oklepni enot JLA, ki nadaljujejo njihova izročila, predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije ter občin Vrhnika in Sežana kjer imata enoti-slavljenki domicil, ter predstavniki ANPI s Tržaškega.

Ceprav živi največ nekdanjih Titovih tankistov na Primorskem, so na slovenost prišli njihovi bojni tovariši tudi iz drugih krajev Jugoslavije. Zbranim sta govorila član predsedstva CK ŽKJ Boris Mužević in poveljnik ljubljanskega korpusa generalmajor Dane Popović.

Boris Mužević je med drugim dejal:

»Vem, da ste vi borci prizadeti, ko vidite, kaj vse se dogaja pred vašimi očmi. Prav zaradi tega, zaradi vsega, kar ste v NOB in revoluciji storili, da bi bila vaša in naša skupna domovina svobodna, napredna in demokratična, sta vaše razumevanje in pomoč pri nadaljnji krepitvi socialistične demokracije in izgrajevanju človeka vredno življenje toliko bolj pomembna. Iz krize nas ne bosta popeljala ne defetizem, ne križerstvo. Še najmanj pa spori, ki jih je vsak dan več in ki se jim komajda sluti konec...

Generalmajor Dane Popović je posebej poudaril pomen spoznavanja legendarnih bojnih in revolucionarnih izročil Titovih tankistov, s katerimi se morajo oplajati mlade generacije tankistov, predvsem zaradi visokih moralnih vrednot, ki so odlikovale borce za svobodo in brez katerih tudi ni srečnejše prihodnosti. »Vračamo se k preteklosti da je ne pozabimo; toda ne zato, da bi konzervirali sedanost, temveč da z njeno pomočjo odpiramo in utrjujemo prave poti v prihodnost.«

S. Š.

Vabilo na izlet

V soboto, 10. 6. 1989 smo pripravili obisk Petrove gore na Hrvaškem. Odhod avtobusa je iz Ljubljane s Trga osvoboditve (pred Univerzo) ob 7. uri. Potovali bomo preko Žužemberka, Črnomlja in Karlovca. Tam si bomo ogledali partizansko bazo in se preko Metlike vračali v Ljubljano. Za malico se bomo ustavili v Radovici pri našem soborcu Jožetu Rusu in se vrnili v Ljubljano ob 20. uri. Prijavite se lahko do 4. junija 1989 na telefon 345-918 (Pohleven) ali 559-967 (Cvetek). Ostale informacije prejmete ob prijavi.

Skupnost koroških partizanov, področni odbor Ljubljana

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije
Izdajateljica: Založba Borec
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/1, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: Zvone Kržišnik (glavni urednik), Viktor Konjar (odgovorni urednik), Živa Drole, Bojana Žokal-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji – uredniki rubrik), Miranda Mrčela (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva).

Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina.

Žiro račun: 50101-603-45772.
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.